

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
OKTAVIÁNOVA CESTA K MOCI.
POLITIKA A VZESTUP CAESAROVA
DĚDICE V LETECH 44-31 PŘ. N. L.

Vedoucí práce: PhDr. Stanislav Doležal, Ph.D.

Autor práce: Jan Dvořák

Studijní obor: Historie-Anglický jazyk a literatura

Ročník: 4

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Dále prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Ve Zlivi 5. května 2021

.....

Jan Dvořák

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat hlavně svému vedoucímu práce, PhDr. Stanislavu Doležalovi, Ph.D., za veškeré rady, připomínky, trpělivost a čas, který mi věnoval za poslední dva roky. Dále bych chtěl poděkovat své rodině a přátelům za podporu během psaní této práce.

Anotace

Bakalářská práce sleduje mocenský vzestup Caesarova dědice Oktaviána. Práce se zabývá vývojem událostí od zavraždění Caesara v 44 př. n. l. až po bitvu u Actia v roce 31 př. n. l. V rámci druhého triumvirátu se zaměřuje především na okolnosti jeho zformování v roce 43 př. n. l. a Oktaviánovu politiku v letech následujících, zvláště na způsoby, jakými se Oktavián vypořádal nejdříve v roce 36 př. n. l. s Lepidem a v roce 31 př. n. l. s Antoniem. V této práci je také předložena úvaha nad tím, jak se Oktavián poučil z chyb, kterých se dopustil jeho adoptivní otec Julius Caesar, a jak sám postupoval při budování režimu osobní moci (přístup k různým vrstvám římské společnosti, kumulace funkcí atd.). Práce na tyto otázky odpovídá jak využitím moderní odborné literatury, tak i rozbořením dobových zdrojů.

Klíčová slova: Oktavián, triumvirát, Caesarův dědic

Abstract

This bachelor's thesis follows the growth to power of Gaius Julius Caesar's heir, Octavian. It deals with the events that unfolded after the murder of Ceasar in 44 BC and their progressive development until the battle of Actium in 31 BC. In regards to the Second Triumvirate, it mainly focuses on the very circumstances of its establishment in 43 BC and on Octavian's policy in the following years with the emphasis on the ways he was able to suppress and win over his opponents, Lepidus in 36 BC and Anthony in 31 BC. This thesis also offers a deliberate reflection on Octavian's own actions - how he learned from the mistakes of his adoptive father Julius Caesar and how he proceeded with the process of creating his own regime of his personal power (the way he approached different classes of the Roman society, the accumulation of various offices and functions, etc.) The thesis answer to these questions by using modern literature and analysis of contemporary sources.

Key words: Octavian, Second Triumvirate, Caesar's heir

Obsah

1. Úvod	1
2. Oktaviánův původ	3
2.1 Rodina	3
2.1 Caesarův dědic	4
2.3 Jméno	5
3. Situace po Caesarově smrti	6
3.1 Caesarův politický odkaz	6
3.2 Caesarova smrt	7
3.3 Caesarův pohřeb	8
3.4 Oktaviánův příjezd do Itálie	9
4. Oktaviánův vstup do římské politiky	11
4.1 První setkání s Antoniem	11
4.2 Zhoršení vztahů mezi Antoniem a Oktaviánem	12
4.3 Upevňování vojenské moci	13
4.4 Boj o Předalpskou Galii	15
5. Druhý triumvirát	19
5.1 Rozložení sil po bitvě u Mutiny	19
5.2 Oktavián konzulem.....	21
5.3 Založení druhého triumvirátu	22
5.4 Proskripce.....	24
5.5 Bitva u Filipp.....	25
5.6 Situace po bitvě u Filipp.....	28
6. Nové rozložení sil v triumvirátu	29
6.1 Usídlování válečných veteránů v Itálii	29
6.2 Perusijská válka.....	30
6.3 Smlouva z Brundisia	32
6.4 Mírová jednání se Sextem Pompeiem	34
7. Oktavián versus Sextus Pompeius	36
7.1 Nové manželství.....	36
7.2 Přípravy na válku a první konflikt.....	37
7.3 Začátek invaze.....	39
7.4 Bitva u Naulochu.....	42
7.5 Lepidův konec ve vrcholné politice	43
8. Soubor o dominanci nad republikou	45
8.1 Oktaviánova italská politika	45
8.2 Ilyrská vojenská tažení	47
8.3 Antoniovo působení na východě v letech 42-33 př. n. l.	48
9. Konec římské republiky	52

9.1 Válka slov.....	52
9.2 Vyhlášení války.....	54
9.3 Poslední válka římské republiky	56
10. Závěr.....	62
Seznam použitých pramenů a literatury	64

1. Úvod

V roce 44 př. n. l. římskou republiku zasáhla zpráva o Caesarově smrti. Caesar byl zavražděn, jelikož se jeho vrazi domnívali, že s jeho smrtí se republika vrátí do starého politického uspořádání. Toto uspořádání sice formálně nikdy nezmizelo, ale v posledních letech bylo velmi často ohýbáno, ať už v rukách Sully nebo Caesara.

Po smrti Caesara byla odhalena jeho závěť, ve které Caesar své jméno a většinu majetku odkázal svému prasnovci Oktaviánovi. V dané době to mohl být pro jisté lidi velký šok, protože se právě oni mohli považovat za dědice Caesara. Hlavním z nich byl Markus Antonius, který stál po Caesarově boku dlouhá léta a doufal, že to bude právě on, kdo bude navazovat na Caesarův odkaz.

Caesarovo zavraždění byl zásadní zlom v životě mladého Oktaviána, který se rázem stal nositelem jednoho z nejslavnějších jmen v Římě. Ze začátku byl svými nejbližšími odrazován, že by měl toto dědictví spíše odmítnout, ale nakonec se rozhodl přijmout vše, co mu jeho adoptivní otec odkázal.

Oktavián sice vlastnil Caesarovo jméno, ale moc, kterou držel Caesar, v danou dobu Oktavián neměl. Adopce mu dala jen jméno a majetek, který mu navíc Antonius odmítal vydat. Zde se ukázalo, jakým stylem je Oktavián schopen manévrovat skrze aliance s důležitými osobami v Římě a pokud to bylo potřeba, tyto aliance za pochodu přetvářet k jeho prospěchu. Nejdříve se spojil s Ciceronem, aby získal mocného spojence proti Marku Antoniovi. Následně se pak spojil s Markem Antoniem a Lepidem, aby všichni tři vytvořili druhý triumvirát.

Oktaviánův život bývá často rozdělován do dvou částí, které definovaly jeho osobnost. V první část začíná jeho narozením a končí rokem 31 př. n. l., kdy se odehrála bitva u Actia. Druhá pak navazuje a popisuje Oktaviána v době, kdy vznikala principát a Oktavián držel honosný titul Augustus. Z tohoto důvodu se tato práce bude soustředit na první období Oktaviánova života.

Tato práce má postupně sledovat Oktaviánův život s důrazem na jeho politický vzestup mezi lety 44-31 př. n. l. Jednalo se o období, ve kterém římská republika prošla velkou politickou transformací, na jejímž konci stál jako jediný vítěz právě Oktavián. Tyto dva mezníky byly zvoleny z hlediska důležitosti, kterou zcela nepochybně v Oktaviánově životě představovaly.

Autor si klade otázky, jaké byly příčiny Oktaviánova úspěchu, a proč se mu podařilo uskutečnit něco, co se nepodařilo ani jeho předchůdci Caesarovi. Caesar i Oktavián drželi ve

svých rukou velkou moc, ale jenom jeden z nich se dožil stáří a nebyl zavražděn. Toto do jisté míry vybízí k porovnání obou osobností, ke kterému je nutné přistupovat velmi opatrně. Jejich situace byly v daných časových obdobích velmi odlišené. Oktavián měl na postupné vytvoření své politické moci v Římě daleko více času, poněvadž v roce 31 př. n. l. držel velkou politickou moc už přes 10 let. Naproti tomu Caesar strávil jen svých posledních pár let v Římě, jinak byl neustále mimo Itálii.

Důležité je taky si uvědomit problém ohledně motivací samotného Oktaviána. V roce 43 př. n. l. mohla být pomsta smrti svého adoptivního otce jeho hlavní motivací, ale zcela jistě nebyla jedinou. Pravděpodobně chtěl navázat na politický odkaz Caesara minimálně v podobě držených politických úřadů. S postupem času mohly přibývat další motivace. Není možné vyloučit i touhu po moci, kterou do jisté míry Oktavián s postupem času měl, jinak by po bitvě u Filipp v roce 42 př. n. l. odevzdal veškeré politické funkce a rozpustil své legie. Samotný vznik triumvirátu ukazuje na dvě věci. Oktavián potřeboval spojence, aby pomstil Caesarovu smrt, ale zároveň hodlal toto spojení využít k získání daleko větší politické moci. Postupem času jeho moc rostla do bodu, kdy už nepotřeboval ani své kolegy a začal se jich postupně zbavovat, aby nakonec v roce 30 př. n. l. držel veškerou moc ve svých rukou.

Pramenná základna pro potřeby této práce je dostatečně široká. Z důvodu jazykové nevybavenosti použil autor díla přeložená do češtiny, popřípadě angličtiny. Hlavní dva zdroje představují římský historik Appiános, který se věnuje hlavně válkám, které probíhaly v 1. století př. n. l.¹ a dále pak Cassius Dio, který líčí dějiny Říma od jeho založení až do své vlastní doby.² Dále je zde Plútarchos, který se ve svém díle snažil zejména o porovnání dvojic politiků z římského a řeckého světa.³

Další oddíl pramenů tvoří autoři píšící latinsky. Velleius Paterculus se ve svém díle snažil o chronologický popis vybraného období v římských dějinách.⁴ K dispozici je také Florus.⁵ Dále je zde Suetonius, který se věnuje podrobnému popisu životů císařů. Bohužel dává daleko větší prostor pozdějšímu období Oktaviánova života než tomu, které je předmětem autorovy práce. Důležitý je zde také životopis Caesarův.⁶ I sám Oktavián zanechal po sobě pramen. Jedná se o autobiografický soupis jeho činů nazvaný *Res gestae divi Augusti*. Na tento pramen je však

¹ APPIÁNOS, *Krise římské republiky*, přel. Jan Burian, Praha 1989.

² CASSIUS DIO, *Roman History I–VI*, trans. by Ernest Cary, London 1914–17.

³ PLÚTARCHOS, *Životopisy slavných Řeků a Římanů II*, přel. Antonín Hartmann, Rudolf Mertlík, Václav Bahník, Ferdinand Stiebitz, Praha 1967.

⁴ VELLEIUS PATERCULUS, *Římské dějiny*, in: Velleius Paterculus a Florus, *Dvojitý pohled na římské dějiny*, přel. Bohumila Mouchová, Praha 2013, s. 42–170.

⁵ FLORUS, *Epitoma*, in: *Dvojitý pohled na římské dějiny*, přel. Bohumila Mouchová, Praha 2013, s. 175–310.

⁶ GAIUS SUETONIUS TRANQUILLUS, *Životopisy dvanácti císařů*, přel. Bohumil Ryba, Praha 1974.

nutno nahlížet hodně s nadhledem, jelikož v něm Oktavián naznačuje, že vše, čeho se dopustil bylo naprosto v pořádku a nepřipouští si žádné své chyby.⁷

2. Oktaviánův původ

2.1 Rodina

Oktaviánova rodina pocházela z města Velletri, nacházející se asi přibližně 40 km od Říma. Rod Octaviů měl v tomto městě značný vliv. Jeho rodina patřila do jezdeckého stavu. Jeho praděd se účastnil druhé punské války jako vojenský tribun, ale až jeho otec Gaius Octavius se stal v roce 61 př. n. l. senátorem. Oktavián později sám ve svých pamětech nepíše nic jiného, než že pochází ze staré rodiny, která patřila do jezdeckého stavu.⁸

Jeho otec se podílel na politických krocích Gaia Iulia Caesara. Jeho dobrá reputace a sympatie, které projevoval vůči Caesarovu počínání mu pravděpodobně vynesly i sňatek s Caesarovou neteří Atiou a z tohoto manželství se narodil Oktavián.⁹ Gaius Octavius se v průběhu let vypracoval až do funkce praetora a byla mu svěřena do správy provincie Makedonie. V jeho dalším kariérním růstu ho však zastavila náhlá smrt v důsledku nemoci v roce 58 př. n. l.¹⁰

Samotný Oktavián se narodil v Římě, a to přesně 23. září 63 př. n. l. za konzulátu Marka Tullia Cicerona a Gaia Antonia. Za jeho místo narození se pokládá malý dům na pahorku Palatin poblíž římského fóra. Krátce po svém narození byl převezen do sídla svého otce ve městě Velletri, kde měl být také vychováván.¹¹

Oktaviánovi byly 4 roky, když jeho otec náhle zemřel. Atia se po smrti svého prvního manžela provdala znovu. Jejím novým manželem se stal Lucius Marcius Philippus. Nedá se říct, že by to byl velký sympatizant s Caesarem, ale jeho rodina byla velmi bohatá, a tudíž byl tento sňatek výhodný pro obě zúčastněné strany. Lucius Marcius Philippus později sám v roce 56 př. n. l. zastával úřad konzula. Oktavián však nenásledoval svou matku do nového domu a místo toho jeho výchovu převzali jeho prarodiče.¹²

⁷ Činy božského Augusta, in: *O vlastním osudu*, přel. Julie Nováková, Praha 1973, s. 39–47.

⁸ SÜETONIUS, *Životopisy*, s. 73.

⁹ David SHOTTER, *Augustus Caesar*, London 2005, s.21-22.

¹⁰ SÜETONIUS, *Životopisy*, s. 74.

¹¹ SÜETONIUS, *Životopisy*, s. 75.

¹² Adrian Keith GOLDSWORTHY, *Augustus: First Emperor of Rome*, Yale University Press, s. 48.

2.2 Caesarův dědic

Gaius Julius Caesar sepsal poslední verzi své závěti v září v roce 45 př. n. l. Tuto závěť můžeme označit jako poslední vůli soukromé osoby, ale jelikož už v té době byl Caesar nejmocnějším mužem v Římě, tak tato závěť měla daleko větší politickou důležitost než závěť ostatních lidí. Za nejdůležitější část tohoto dokumentu by se dala označit poslední sekce, ve které označil svého prasynovce Oktaviána za dědice tří čtvrtin svého majetku. Na úplném konci této závěti se nacházejí pasáže, ve kterých Caesar dokonce Oktaviána adoptoval a odkázal mu své jméno. Z umístění této informace až na konec závěti lze zcela logicky usuzovat, že k tomuto rozhodnutí Caesar dospěl až v pozdější fázi svého života.¹³ Další zajímavostí je, že Oktavián nebyl o tomto kroku předem informován a dozvěděl se, že je Caesarovým dědicem až po přečtení závěti. Je tedy pravděpodobné, že v době, kdy Caesar svou závěť sepisoval, stále doufal, že se mu za jeho života stihne narodit jeho vlastní přímý dědic.¹⁴

Samotná adopce je také předmětem mnoha debat a sporů. Mnoho lidí zpochybňovalo její platnost tehdy, a i dnes se najdou vědci, kteří pochybují o platnosti této adopce. Není to tak, že by v Římě nebyly adopce běžné, ale vždy tento akt proběhl za života obou zúčastněných aktérů. V tomto případě nebyl Oktavián adoptován přímo Caesarem za jeho života, ale byl adoptován až závětí po Caesarově smrti, což bylo do té doby absolutně neobvyklé.¹⁵

Caesarův zájem o mladého Oktaviána lze pozorovat už od jeho 12 let. V té době byl Caesarem Oktavián pověřen, aby pronesl smuteční řeč na pohřbu svojí babičky, Caesarovy sestry Julie. Jeho projev se dá označit jako vůbec první veřejné Oktaviánovo vystoupení před římským lidem. Následně ve 14 letech oblékl tógu dospělých mužů a jeho prastrýc se dál pokoušel zajistit jeho politický postup. Caesar zajistil, aby Oktavián vstoupil do sboru pontifiků, kde nahradil Lucia Domitia Ahenobarba. Ahenobarbus byl Caesarův nepřítel, který byl sám konzul v roce 54 př. n. l. Caesar tímto aktem opět trošku obešel tradice, poněvadž do té doby nebylo obvyklé, aby v té době 15letý mladík nahradil tak zkušeného politika.¹⁶

Caesar stál i za Oktaviánovým povznesením senátem v roce 45 př. n. l. mezi patricie.¹⁷ Jeho matka Atia měla obavy, aby vzestup jejího syna nebyl příliš rapidní, ale Caesar měl s Oktaviánem zcela jiné plány, které se do jisté míry týkaly i vojenských kampaní.¹⁸ Caesar

¹³ Jochen BLEICKEN, *Augustus: The Biography*, London 2016, s. 26.

¹⁴ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 86.

¹⁵ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 27.

¹⁶ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 28.

¹⁷ SUETONIUS, *Životopisy*, s. 73.

¹⁸ D. SHOTTER, *Augustus*, s. 22.

dovolil, aby jej Oktavián mohl následovat na své tažení do Hispánie. Učinil tak pravděpodobně proto, aby zajistil Oktaviánův rozvoj i v tomto vojenském odvětví, a nejenom samotné politice.¹⁹ Je zcela jasné, že těmito kroky Caesar dával jasně najevo, že je to právě Oktavián, který je podle něj předurčen k politické kariéře.²⁰

2.3 Jméno

Velkou zajímavostí je také problematika Oktaviánova jména, poněvadž byl různých částech svého života známý pod jinými jmény. První z jmen, pod kterými byl Oktavián znám, obdržel hned po svém narození. Bylo mu dáno jméno Gaius Octavius, které zdědil po svých předcích, jelikož stejné jméno patřilo jeho dědovi i jeho biologickému otci.²¹ Krátce po svém narození mu byl udělen i cognomen „Thurinus“. Bylo tak s největší pravděpodobností učiněno na památku činů jeho otce.²²

V roce 44 př. n. l. došlo k další změně jeho jména.²³ Po přečtení Caesarovy závěti se Oktavián dozvěděl, že byl Caesarem adoptován a určen za jeho dědice. S tímto se pojilo také to, že zdědil i Caesarovo jméno. Od této doby byl tedy znám pod jménem Gaius Julius Caesar.²⁴ Někteří jeho nepřátelé, jako například Markus Antonius, ho však někdy stále nazývali potupně „Thurinus“. Oktavián se k tomuto v několika dokumentech vyjádřil, že nechápe, proč je mu předhazováno jeho dřívější jméno jako potupná urážka.²⁵

Většina moderních historiků se snaží o jakési oddělení jmen Caesara a Oktaviána, aby nedošlo k zmatení. Proto je ve většině moderních publikací týkajících se období jeho života mezi lety 44 př. n. l. až 27 př. n. l. znám pod jménem Octavianus, česky Oktavián.²⁶ Toto je také důvod, proč je v této práci označován jako Oktavián. Je však vysoce nepravděpodobné, že by si v jakékoli části svého života říkal tímto jménem. Tato forma jména přichází v úvahu proto, že v důsledku adopce přijímal obvykle dotyčný Říman rodové jméno svého adoptivního otce, a zároveň si jako jedno z příjmení ponechal své staré rodové jméno s příponou –ianus (Aemilianus podle rodového jména Aemilius).

V roce 42 př. n. l. přidal do svého jména ještě *divi filius* (syn božského). Stalo se tak po

¹⁹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 28.

²⁰ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 86.

²¹ D. SHOTTER, *Augustus*, s. 21.

²² SUETONIUS, *Životopisy*, s. 76.

²³ Karl CHRIST, *Krize a zánik římské republiky*, Praha 2010, s. 329.

²⁴ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 6.

²⁵ SUETONIUS, *Životopisy*, s. 76.

²⁶ John-Ann SHELTON, *As Romans did: A Sourcebook in Roman Social History*, Oxford 1998, s. 58.

oficiálním prohlášení jeho adoptivního otce za boha. V té době byl tedy znám jako Gaius Julius Caesar *divi filius*.²⁷ Další změna pak přišla v roce 38 př. n. l., kdy vypustil ze svého jména Gaius a nahradil jej titulem Imperator, což bylo neobvyklé, jelikož titul Imperator do té doby nikdy nebyl pevnou součástí jména.²⁸

V roce 27 př. n. l. potom přišla finální změna Oktaviánova jména. Na návrh Munatia Planka bylo v senátu odhlasováno přidělení titulu Augustus. Původně se mělo jednat o jméno Romulus, ale nakonec se většina senátorů shodla, že použití nového a honosnějšího jména bude lepší. Od této doby byl tedy Oktavián znám jako *Imperator Caesar Augustus divi filius*.²⁹

3. Situace po Caesarově smrti

3.1 Caesarův politický odkaz

Ke konci 50. let prvního století př. n. l. se začalo kdysi silné spojenectví prvního triumvirátu pomalu rozpadat. Nejprve zemřela v roce 54 př. n. l. Pompeiova manželka Julia, která byla dcerou Julia Caesara³⁰ a v dalším roce zemřel v bitvě u Karrh proti Parthům Marcus Crassus, který s Pompeiem a Caesarem tvořil první triumvirát.³¹

Pompeius se postupně začal obávat Caesarovy popularity a narůstající moci. V lednu v roce 49 př. n. l. vyzval spolu s většinou senátorů Caesara, aby rozpustil své legie a vrátil se do Říma.³² Proti tomuto návrhu byli jen senátoři Kurio a Caelius.³³ Caesar si byl vědom, že pokud by učinil vše, co po něm senát vyžadoval, ztratil by zcela svou silnou pozici. Neuposlechl nařízení senátu a 10. ledna 49 př. n. l. překročil se svým vojskem říčku Rubikon čímž začal občanská válka.³⁴ Pompeius spolu s některými senátory reagovali přesunem do Řecka, kde se Pompeius chtěl pokusit o sestavení armády, s kterou by mohl Caesarovi čelit.³⁵

Poté co se Caesar prakticky bez boje zmocnil celé Itálie,³⁶ odešel do Hispánie, kde porazil tamější Pompeiovy legie.³⁷ Senátoři, kteří zůstali v Římě, Caesara po návratu zvolili

²⁷ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 148.

²⁸ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 150.

²⁹ SÜETONIUS, *Životopisy*, s. 76.

³⁰ Timothy Peter WISEMAN, *Julius Caesar*, Cheltenham 2016, s. 71.

³¹ PLÚTARCHOS, *Životopisy II*, s. 237.

³² T. P. WISEMAN, *Caesar*, s. 79.

³³ Tom HOLLAND, *Rubikon: triumf a tragédie římské republiky*, Praha 2005, s. 278.

³⁴ SÜETONIUS, *Životopisy*, s. 37.

³⁵ PLÚTARCHOS, *Životopisy II*, s. 393.

³⁶ SÜETONIUS, *Životopisy*, s. 37-38.

³⁷ Adrian Keith GOLDSWORTHY, *Caesar: život giganta*, Praha 2010, s. 391.

diktátorem.³⁸ Caesar úřad držel jen 11 dní do voleb, v kterých se stal konzulem.³⁹ Ihned poté se Caesar odebral do Řecka, kde se střetl s Pompeiem ve dvou bitvách. První bitvu u Dyrrhachia v roce 48 př. n. l. Caesar prohrál. V druhé bitvě, která proběhla u Farsálu v tom samém roce, Caesar zvítězil.⁴⁰ Pompeius byl donucen uprchnout do Egypta, kde byl později zavražděn.⁴¹ Po dopadení a zabití Pompeiových vrahů se Caesar zapojil do občanské války, která v tu dobu v Egyptě probíhala. Po konci této války se Kleopatra stala egyptskou panovnicí.⁴² Caesar byl v říjnu v roce 48 př. n. l. prohlášen opět diktátorem, tentokrát na jeden rok.⁴³

Zatímco se Caesar zdržoval na východě, byl v Římě senátory zvolen v roce 46 př. n. l. potřetí diktátorem. V tomto případě byl zvolen na dobu 10 let.⁴⁴ Existoval však stále odpor vůči Caesarovi, který Caesar musel zlikvidovat. Nejprve zvítězil v Africe v bitvě u Thapsu v roce 46 př. n. l.⁴⁵ a poslední zbytky svých odpůrců porazil v roce 45 př. n. l. v bitvě u Mundy (jižní Hispánie), čímž ukončil občanskou válku.⁴⁶

Po svém návratu do Říma Caesar amnestoval své zbylé odpůrce. V roce 44 př. n. l. byl Caesar zvolen doživotním diktátorem, což z něj prakticky dělalo nejmocnějšího muže v Římě.⁴⁷

3.2 Caesarova smrt

Na sklonku svého života plánoval Caesar vojenskou kampaň proti Parthům, aby tak napravil Crassův neúspěch z roku 53 př. n. l. Všechny přípravy byly v plném proudu a na východě na Caesara již čekalo velké vojsko připravené k okamžitému pochodu. Této dlouho připravované kampaně se Caesar už nestihl zúčastnit, jelikož byl 15. března 44 př. n. l. v budově senátu zavražděn.⁴⁸ Nabízí se celá řada důvodů Caesarovy smrti, mezi ně nepochybně patřily závist, ale také stále přetrvávající sympatie s politickou strukturou, která panovala před nástupem Caesara k moci.⁴⁹ Celého spiknutí se zúčastnilo něco kolem 60 senátorů.⁵⁰ V čele spiknutí stáli praetori Gaius Cassius Longinus a Marcus Junius Brutus.⁵¹ O tom, jak má být

³⁸ Richard D. WEIGEL, *Lepidus: The Tarnished Triumvir*, New York 2002, s. 27.

³⁹ T. HOLLAND, *Rubikon*, s. 305.

⁴⁰ Christian MEIER, *Julius Caesar*, London 1996. s.394-399.

⁴¹ PLÚTARCHOS, *Životopisy II*, s. 170–173.

⁴² CASSIUS DIO, *Roman History IV*, s. 121.

⁴³ T. HOLLAND, *Rubikon*, s. 305.

⁴⁴ T. P. WISEMAN, *Caesar*, s. 87.

⁴⁵ A. K. GOLDSWORTHY, *Caesar*, s. 442-448.

⁴⁶ TAMTÉŽ, s. 461-465.

⁴⁷ K. CHRIST, *Krize*, s. 293.

⁴⁸ Jan BURIAN – Pavel OLIVA, *Civilizace starověkého Středomoří*, Praha 1984, s. 419.

⁴⁹ APPIÁNOS, *Krize*, s. 166.

⁵⁰ A. K. GOLDSWORTHY, *Caesar*, s. 479.

⁵¹ J. BURIAN – P. OLIVA, *Civilizace*, s. 419.

samotný akt vraždy proveden, panovaly mezi spiklenci dohady. Někteří žádali, aby byl odstraněn i Caesarův nejbližší přítel Marcus Antonius, který měl zároveň v té době velmi vysoké postavení ve vojsku a představoval by tak po Caesarově smrti potenciální hrozbu. Tyto návrhy však Decimus Brutus zavrhl⁵² s odůvodněním, že pokud usmrtí jen samotného tyrana, a ne i jeho přátele, budou lidem oslavováni jako tyranobijci.⁵³

Caesarovo mrtvé tělo, ležící na podlaze budovy senátu, vyvolalo paniku mezi zbytkem senátorů. Jeho vrahové se ovšem dopustili té chyby, že nebyli připraveni na další kroky, které měly vést k obnově republiky po Caesarově zavraždění. Dle jejich mínění stačilo, že byl tyran nyní mrtev, a tím pádem byla obnovena svoboda. To se následně ukázalo jako dost naivní přístup.⁵⁴

Navzdory tomu, že byl Caesar podle spiklenců považován za tyrana, tak měl v Římě celou řadu přívrženců a také měl na své straně římský lid. V čele Caesarových přívrženců stáli Marcus Antonius a Marcus Aemilius Lepidus.⁵⁵ Tito dva se dohodli, že budou spolupracovat.⁵⁶ Bylo zapotřebí co možná nejrychleji uklidnit danou situaci, a tak Antonius začal navazovat kontakt se spiklenci.⁵⁷

3.3 Caesarův pohřeb

V Římě mezitím opadl počáteční šok z tohoto násilného aktu. Někteří senátoři dokonce vrahům provolávali slávu. U nižších vrstev společnosti byla reakce na tento akt poněkud vlažnější. Caesar byl prostým lidem opravdu milován a pro mnohé nebyl žádný tyran, za kterého se ho pokoušeli spiklenci označit. Marcus Antonius, v té době konzul, nechal na den sedmnáctého března svolat zasedání senátu. Na tomto zasedání byla dána amnestie všem Caesarovým vrahům, ale zároveň byla potvrzena všechna předešlá politická rozhodnutí, které Caesar udělal. Své politické funkce, které jim byli svěřeny Caesarem, si díky tomuto rozhodnutí ponechali i hlavní konspirátoři Brutus a Cassius.⁵⁸

Caesarovi se dostalo také veřejného pohřbu. Tento pohřební akt byl s největší pravděpodobností proveden 20. března v roce 44 př. n. l. Vedoucí úlohu na Caesarově pohřbu

⁵² Peter Astbury BRUNT, *The Fall of the Roman Republic*, New York 1988, s. 86.

⁵³ APPIÁNOS, *Krize*, s. 168.

⁵⁴ Ronald SYME, *The Roman Revolution*, London 1960, s. 97.

⁵⁵ J. BURIAN – P. OLIVA, *Civilizace*, s. 419.

⁵⁶ APPIÁNOS, *Krize*, s. 174–175.

⁵⁷ Tamtéž, s. 180–181.

⁵⁸ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 84–85.

zastával jeho dlouholetý přítel Marcus Antonius.⁵⁹ Antonius pronesl nad diktátorovým tělem projev, který podle tehdejších historiků připomínal až divadelní hru.⁶⁰ Při čtení svého projevu si Antonius zcela jistě uvědomoval, že mezi davem, který se zúčastnil Caesarova pohřbu je nemalý počet jeho přívrženců a obdivovatelů, a právě podle toho svou řeč formuloval. V průběhu čtení ukázal lidu také zakrvácený plášť, na kterém ještě byly známky po 23 bodných ranách.⁶¹ Na závěr Antonius přečetl Caesarovu závěť. Každému římskému občanovi Caesar odkázal 75 denárů ze svého vlastního majetku. V dalším bodě závěti Caesar ustanovil jako druhého dědice v pořadí jednoho ze svých vrahů, Decima Bruta.⁶² Právě tato skutečnost vedla později k davovým útokům na domy a majetky Caesarových vrahů.⁶³ Senát později vyčítal Antoniovi, že jeho řeč podnítila lid k těmto akcím. V závěti byl jako hlavní dědic Caesarova jména a majetku ustanoven Oktavián, který byl nepochybně oblíbencem svého prastrýce.⁶⁴ Několik spiklenců opustilo po pohřbu Řím. Decimus Brutus zamířil do Předalpské Galie, Cassius odcestoval do Sýrie a Brutus do Makedonie. Lepidus následně s Antoniovou podporou získal úřad nejvyššího pontifika.⁶⁵ Jeho následné kroky měly směřovat do Narbonské Galie.⁶⁶ Měla se tam uskutečnit vyjednávání mezi ním a Sextem Pompeiem, synem Pompeia, který se v té době vojensky angažoval v Hispánii.⁶⁷

3.4 Oktaviánův příjezd do Itálie

V době Caesarova zavraždění se mladý Oktavián nacházel ve městě Apollonia v Makedonii. Spolu s ním zde čekaly římské legie, které byly připraveny na chystané tažení proti Parthům.⁶⁸ Zpráva o Caesarově smrti se dostala do Apollonie pravděpodobně v podobě dopisu, který napsala Oktaviánova matka Atia. Oktavián zareagoval na tyto šokující zprávy tak, že nechal svolat všechny svoje rádce, aby se s nimi poradil, jaké další kroky bude třeba podniknout. Jména dvou z těchto rádců jsou nám známa, byli to Quintus Salvidienus Rufus a Marcus Vipsanius Agrippa.⁶⁹

⁵⁹ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 86.

⁶⁰ APPIÁNOS, *Krize*, s. 188-189.

⁶¹ Josiah OSGOOD, *Caesar's legacy. Civil war and the Emergence of the Roman Empire*, New York 2006, s. 12-13.

⁶² A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 86.

⁶³ J. OSGOOD, *Caesar's legacy*, s. 13.

⁶⁴ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 86.

⁶⁵ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 48.

⁶⁶ APPIÁNOS, *Krize*, s. 174..

⁶⁷ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 50.

⁶⁸ Werner ECK, *Augustus a jeho doba*, Praha 2004, s. 11.

⁶⁹ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 84.

Informace o Caesarově smrti se následně dostala i k těm římským legiím, které tábořily nedaleko Apollonie. Velitelé těchto legií přišli Oktaviánovi vyjádřit svou lítost a nabídli mu, že přejdou pod jeho vedení, pokud by chtěl pochodovat na Řím a potrestat Caesarovy vrahy. Před Oktaviánem tedy stálo těžké rozhodnutí, které mohlo ovlivnit běh událostí v následujících měsících a letech. Po krátkém uvažování se tehdy ještě mladý Oktavián rozhodl vypravit do Itálie. Přeplul spolu se svými vojáky moře a dorazil do přístavu v Brundisiu.⁷⁰

V Brundisiu se mladý Oktavián dozvěděl detaily Caesarovy závěti z dopisů, které mu byly zaslány jeho příbuznými. V těchto dopisech se ho oba snažili přesvědčit o tom, že by pro něj nebylo bezpečné přijmout jak Caesarovo jméno, tak i jeho majetek.⁷¹ Zejména jeho nevlastní otec Lucius Marcius Philippus se ho snažil nabádat, aby si ponechal své vlastní jméno. Oba si dobře uvědomovali, že pro osmnáctiletého chlapce, který by mohl v Římě držet nějaký úřad až za zhruba 10 let, by byl vstup do politického života za tehdejší situace dost nebezpečný, obzvlášť v případě, kdy by se prezentoval jménem Caesar. Už to samotné jméno by bývalo mohlo přitáhnout nežádoucí pozornost, s kterou by se mladý Oktavián jen těžko vyrovnával.⁷²

Oktavián však nedal na rady svých nejbližších a Caesarovo dědictví a jméno přijal. Jako první jeho krok měla být pomsta na Caesarových vrazích, protože to vyžadovala *pietas*,⁷³ která byla v římské společnosti považována za závažnou.⁷⁴ Zde se ukazují první náznaky toho, jakým způsobem a s jakou lehkostí a citem se Oktavián pohyboval napříč politickými kruhy. Jeho činy ho často vystavovaly do situace s maximálním rizikem, ale on i přes tuto skutečnost vždy uspěl a dokázal z dané situace vytěžit maximum.⁷⁵

Oktavián si uvědomoval vážnost situace, která momentálně panovala v Římě, a proto se rozhodl, že nevstoupí do města dříve, než se setká s lidmi, kteří měli v Římě vliv a mohli mu tak pomoci v jeho dalších plánech.⁷⁶ Jedním z takových lidí byl i Cicero, se kterým se Oktavián setkal v polovině dubna poblíž města Neapole.⁷⁷ Až když si byl Oktavián jistý, že je vše připraveno, dorazil se svým doprovodem k Římu.⁷⁸ První kontakt s Římem pro něj byl jistě příjemný, protože ho přišli přivítat veteráni a staří Caesarovi stoupenci. Po tomto vřelém přijetí ze strany veteránů však měly následovat složitější a jistě i méně příjemnější věci.⁷⁹

⁷⁰ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 84-85.

⁷¹ K. CHRIST, *Krise*, s. 329.

⁷² A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 88.

⁷³ K. CHRIST, *Krise*, s. 329.

⁷⁴ W. ECK, *Augustus*, s. 14.

⁷⁵ K. CHRIST, *Krise*, s. 329.

⁷⁶ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 114.

⁷⁷ K. CHRIST, *Krise*, s. 329.

⁷⁸ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 114.

⁷⁹ K. CHRIST, *Krise*, s. 329

4. Oktaviánův vstup do římské politiky

4.1 První setkání s Antoniem

Ve chvíli, kdy Oktavián dorazil do města, jeho matka i Philippus začali mít obavy o to, jak se bude situace dále vyvíjet. Ta byla totiž taková, že senát rozhodl ukončení stíhání Caesarových vrahů. Dalším problémem bylo chování samotného Antonia, který se choval k Oktaviánovi nevšímavě. Oktavián se k tomuto problému postavil čelem a prohlásil, že jakožto věkově mladší půjde za Antoniem sám, aby s ním dohodl veškeré podrobnosti, které bylo potřeba vyřídit ohledně naplnění Caesarovy závěti.⁸⁰

Antonius po nějakém čase nakonec svolil. Udělil mladíkovi krátkou audienci v bývalém Pompeiově domě, ve kterém v tu dobu Antonius pobýval.⁸¹ Oktavián se od Antonia dožadoval peněz, které mu byly odkázány Caesarem. Antonius mladého hochu nebral zcela vážně, dokonce by se dalo mluvit o tom, že se mu i mírně vysmíval a naznačoval, že se zbláznil. Připomínal Oktaviánovi, že postrádá vlivné přátele a že tíha dědictví, kterou na sebe hodlá převzít, pro něj bude nezvladatelná. Oktavián však nedbal těchto Antoniových pohnutek a zarputile se dožadoval vydání peněz.⁸² Antoniova odpověď na tuto výzvu byla dosti vyhybavá. Několikrát Oktaviánovi zopakoval, že většinu peněz si rozdělili činitelé, kteří měli v Římě vliv, jakožto majetek tyрана. Oktavián tato Antoniova slova vnímal jako urážky a opustil Antoniův dům. Vztahy mezi Oktaviánem a Antoniem se od této audience nadále zhoršovaly.⁸³

Samotný problém, proč Oktavián nemohl zcela nakládat s veškerým majetkem a penězi, které mu Caesar odkázal, spočíval také v tom, že nebylo zcela jisté, co všechno patřilo do Caesarova soukromého majetku.⁸⁴ Později byl několikrát svolán soud, aby se pokusil vyřešit tento problém, který v té době Oktaviánovi dost ztěžoval život. Jelikož existovaly tyto problémy se samotným Caesarovým dědictvím, musel se Oktavián poohlédnout po prostředcích jinde. Jako jedna z možností se přirozeně nabízela možnost půjčky. Caesarovi přátelé Matius a Rabirius Postumus jsou dost často spojováni v souvislosti s půjčkami, které si Oktavián opatřil. Další přísun peněžních prostředků zaznamenal Oktavián z prodeje svého i zděděného majetku. V této době dorazily do Říma také peníze, které byly původně připraveny na tažení proti Parthům, a také roční daně z římské provincie Asia. Oktavián však prohlašoval, že tyto

⁸⁰ APPIÁNOS, *Krize*, s. 203.

⁸¹ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 89.

⁸² PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 627.

⁸³ APPIÁNOS, *Krize*, s. 208-209.

⁸⁴ TAMTÉŽ, s. 210.

prostředky nechal uložit do statní pokladnice.⁸⁵

Další týdny se nesly v přípravách na hry, které měly oslavovat Caesarova předešlá vítězství.⁸⁶ Tyto hry se konaly v době mezi 20. až 28. červencem. Oktavián si začal půjčovat stále více peněz a začal je rozdělovat mezi lid.⁸⁷ Tímto činem začal plnit jeden z bodů Caesarovy závěti, což mu nepochybně přinášelo sympatie ze strany římského lidu.⁸⁸ V průběhu těchto her se na obloze objevila kometa, která ve starověkém Římě symbolizovala znamení katastrofy. Jeden z Oktaviánových mužů však přišel se zcela jinou interpretací tohoto jevu. Prohlásil, že kometa symbolizuje Caesara mířícího mezi bohy. Toto sdělení mělo úspěch, a dokonce mělo za následek přidání hvězdy k soše Caesara ve Venušině chrámu v samém srdci Fóra.⁸⁹

4.2 Zhoršení vztahů mezi Antoniem a Oktaviánem

V této chvíli začínal být Oktavián pro Antonia už zcela jistě potenciální hrozbou. Antonius si začal uvědomovat, že možná podcenil schopnosti tohoto mladíka. Jedním s velkých problémů, které dělaly Antoniovi starosti, bylo také to, že Oktavián si získával pozornost válečných veteránů. Většina centurionů a vyšších důstojníků však byla stále na straně Antonia.⁹⁰ Antonius začal upevňovat svou pozici a koncem léta naverboval několik usazených veteránů do své osobní stráže. Většinou se jednalo o bývalé centuriony, kteří byli v bitvě vždy v první linii, a tudíž byli velmi schopní bojovníci.⁹¹

Z Říma v této době odchází Cicero, který se rozhodl navštívit svého syna, v té době studujícího v Aténách. Nebyl však nepřítomen dlouho, jelikož ho přivedla zpět zpráva o tom, že 1. srpna proti Antoniovi vystoupil v senátu tchán Julia Caesara Calpurnius Piso. O měsíc později Cicero pronesl svůj projev, který později vešel ve známost jako První filipika proti Marku Antoniovi.⁹²

Antonius měl z pozice konzula stále velkou moc a prostředky, jak se vypořádat s těmito problémy, které mu momentálně působili Cicero a Oktavián. Jako konzul se snažil Cicerona

⁸⁵ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 98.

⁸⁶ APPIÁNOS, *Krize*, s. 210.

⁸⁷ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 98.

⁸⁸ APPIÁNOS, *Krize*, s. 211.

⁸⁹ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 100.

⁹⁰ Elizabeth RAWSON, *The Aftermath of the Ides*, in: John Antony CROOK – Andrew LINTOTT – Elizabeth RAWSON (edd.), *The Cambridge Ancient History IX: The Last Age of the Roman Republic, 146–43 B.C.*, Cambridge 1994, s. 476.

⁹¹ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 100.

⁹² TAMTÉŽ, s. 101-102.

odříznout od přímého politického dění, protože se obával vlivu, který Cicero v tu dobu měl na římskou politiku. Cicero v té době měl přátele jak mezi přívrženci Caesara, tak i mezi jeho vrahy. Pod nátlakem ze strany Antonia se tedy Cicero uchýlil do Kampánie, kde začal pracovat na Druhé filipice.⁹³

Začátkem října se situace mezi Oktaviánem a Antoniem vyostřila ještě více.⁹⁴ Antonius prohlásil, že Oktavián podplatil jednoho z Antoniových osobních strážců, aby se ho pokusil zavraždit. Antonius však nevznesl žádná oficiální obvinění.⁹⁵ Pravděpodobně se jednalo jen o pokus o pomluvu a pošpinění pověsti mladého Oktaviána, ale není zcela vyloučeno, že Antonius opravdu věřil tomu, že mu Oktavián usiluje o život. Když se tato zpráva dostala do povědomí širší veřejnosti, vyvolala značnou nejistotu.⁹⁶

Appiános tvrdí, že pro Oktaviána bylo výhodnější, pokud Antonius zůstává naživu. Antonius sice v dané situaci skutečně stál Oktaviánovi v cestě, ale zároveň z něj měli strach Caesarovi vrazi. Pokud by Antonius za jakýchkoli okolností zemřel, mohlo by to znamenat větší aktivitu ze strany Caesarových vrahů a není ani zcela vyloučeno, že by se na jejich stranu v tu chvíli přidal i senát.⁹⁷

4.3 Upevňování vojenské moci

Na začátku října se v Brundisiu vylodily 4 legie z Makedonie. Bylo to vojsko, s kterým Antonius zamýšlel pochodovat do Předalpské Galie.⁹⁸ Antonius tedy na nic nečekal a 9. října se odebral do Brundisia.⁹⁹ Oktavián se však tuto zprávu dozvěděl o něco dříve a vyslal do Brundisia své vyslance.¹⁰⁰ Pověřil je, aby za pomoci peněz přesvědčili vojáky, aby přešli na jeho stranu.¹⁰¹ Oktaviánovi muži před Antoniovým příjezdem začali šířit informace namířené proti Antoniovi. Začali prohlašovat, že konzul nedělá vše, co je v jeho silách, aby pomstil Caesarovu smrt. Tato situace měla za následek značný pokles morálky u vojska¹⁰², který později musel Antonius řešit popravami a dalšími úplatky.¹⁰³

V tu samou dobu se Oktavián nacházel v Kampánii, kde se pokoušel verbovat veterány,

⁹³ E. RAWSON, *The Aftermath*, s. 477.

⁹⁴ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 124.

⁹⁵ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 101.

⁹⁶ APPIÁNOS, *Krize*, s. 221-222.

⁹⁷ TAMTÉŽ, s. 221-222.

⁹⁸ E. RAWSON, *The Aftermath*, s. 477-478.

⁹⁹ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 124.

¹⁰⁰ APPIÁNOS, *Krize*, s. 222-223.

¹⁰¹ CASSIUS DIO, *Roman History IV*, s. 429.

¹⁰² APPIÁNOS, *Krize*, s. 222.

¹⁰³ E. RAWSON, *The Aftermath*, s. 478.

kteří tam předtím usídlil Caesar.¹⁰⁴ Jako údajný důvod udával Oktavián, že potřebuje vojáky na ochranu před Antoniem, který v téže době verboval legie v Brundisiu. Nakonec se mu povedlo naverbovat 3000 válečných veteránů.¹⁰⁵ Samozřejmě se toto verbování neobešlo bez pomoci peněžních prostředků. Oktavián každému veteránovi přidělil 500 denárů, což v té době byl až dvojnásobek obvyklé roční mzdy pro legionáře.¹⁰⁶

Oktavián v danou chvíli nevěděl, jak má dále postupovat, a tak se rozhodl, že se poradí s Ciceronem. Poslal Ciceronovi sérii dopisů, ve kterých se ho dotazoval, jaké by měly být jeho další kroky. Cicero mu v tu dobu stále zcela nedůvěřoval, ale zároveň si uvědomoval, že mladý Oktavián může být zbraň, kterou použije proti Antoniovi. Cicero mladíkovi poradil, aby se svým vojskem pochodoval k Římu, ale sám ho nenásledoval.¹⁰⁷

Když Oktavián dorazil do Říma, spolu se svými veterány 10. listopadu oblehl fórum. Doufal, že tím donutí senát, aby se s ním setkal.¹⁰⁸ Místo toho se s Oktaviánem setkal tribun lidu Cannutius. Po rozhovoru s Oktaviánem sdělil lidu, že Oktavián je nepřítel Antonia, a ti kdo mají strach z Antonia, musí podpořit Oktaviána, jelikož je jejich jedinou nadějí.¹⁰⁹ Oktavián nakonec setkání se senátem nedosáhl. V tu dobu do Říma dorazila zpráva, že se blíží Antonius s vojskem. Oktavián přehodnotil svou strategii a opustil město.¹¹⁰ Jeho vojáci se odmítli účastnit boje, protože nebyli zcela připraveni k boji a většině chyběla i zbroj.¹¹¹ Z tohoto důvodu se mnoho z nich následně odebralo do svých domovů. Oktavián ustoupil do Etrurie, kde si za svou základnu zvolil město Arretium.¹¹²

Když Antonius dorazil do Říma, přivedl s sebou velkou armádu. Po jeho příchodu se k němu přidali i někteří veteráni, kteří předtím odešli od Oktaviána. V tu samou dobu se však Antonius dozvěděl, že dvě legie pochoduující po Jaderském pobřeží přešly na Oktaviánovu stranu.¹¹³ Z Antoniova popudu bylo svoláno tajné noční zasedání na 28. listopadu, které však bylo nelegální, jelikož bylo zakázáno svolat zasedání senátu po setmění.¹¹⁴ Na tomto zasedání se Antonius snažil senátory přesvědčit o tom, že Oktavián je hrozbou pro Řím. Pokusil se ho také označit za veřejného nepřítele (*hostis*). Jeho návrhy však zůstaly nevyslyšeny. Místo toho zařídil přerozdělení provincií, aby z toho vyšli výhodně všichni jeho spojenci. Jeho bratr Gaius

¹⁰⁴ APPIÁNOS, *Krise*, s. 222-223.

¹⁰⁵ E. RAWSON, *The Aftermath*, s. 478.

¹⁰⁶ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 125.

¹⁰⁷ E. RAWSON, *The Aftermath*, s. 478.

¹⁰⁸ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 125.

¹⁰⁹ APPIÁNOS, *Krise*, s. 223.

¹¹⁰ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 125.

¹¹¹ E. RAWSON, *The Aftermath*, s. 478.

¹¹² R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 125.

¹¹³ E. RAWSON, *The Aftermath*, s. 478.

¹¹⁴ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 107.

Antonius získal Makedonii.¹¹⁵ Proti tomuto přerozdělování vystoupil a dovolil si kritizovat Antonia pouze praetor Marcus Piso. Mnoho senátorů se naopak přidalo pod nátlakem na Antoniovu stranu, někteří se však snažili být zadobře s oběma.¹¹⁶ Další den po tomto zasedání Antonius vyrazil v čele své armády do Předalpské Galie.¹¹⁷

4.4 Boj o Předalpskou Galii

Na začátku prosince roku 44 Antonius vede své vojsko do Předalpské Galie, aby se utkal s Decimem Brutem. Ten byl v té době guvernérem této provincie, ale zároveň také byl jedním z Caesarových vrahů, který byl ustanoven jako druhý dědic v jeho závěti.¹¹⁸ Decimus Brutus se opevnil se svými vojáky v Mutině (dnešní Modena) a dal tak najevo, že se vedení své provincie nehodlá vzdát. Cicero se vrátil do Říma 9. prosince, a ihned začal naléhat na senátory, aby podpořili Decima Bruta a zároveň Oktaviána i s legiemi, které se k němu přidaly. Následně Cicero pronesl projev na dalším zasedání senátu, které se konalo 20. prosince. Tento jeho projev vešel ve známost pod názvem Třetí filipika.¹¹⁹

Jakmile se 1. ledna stali Hirtius a Pansa konzuly, Cicero opět začal podnikat další kroky proti Antoniovi. Stále se mu však nedařilo prohlásit Antonia za nepřítele státu, jelikož tento návrh blokoval Antoniův strýc Lucius Julius Caesar (bratranec Gaia Julia Caesara), který měl v senátu značný vliv. Cicero sice dosáhl toho, že byl vyhlášen stav nouze, ale formálně se stále nejednalo o válku.¹²⁰ Senát, který byl v této situaci názorově rozdělen, se mohl shodnout jen na tom, že bude poslán posel k Antoniovi, který mu předá nařízení senátu. Pod hrozbou občanské války vzkázal senát Antoniovi, aby se okamžitě vzdal senátu a římskému lidu, přestal s obléháním Mutiny, opustil Předalpskou Galii a zůstal se svými muži minimálně 200 mil od Říma.¹²¹

Mezitím se Oktavián stal členem senátu. V tuto chvíli si začal Oktavián také uvědomovat, že s ním senát jedná jako se zcela nezkušeným mladíkem, který ještě nic nedokázal a zároveň se ho snaží naklonit na svou stranu. Byla mu dokonce slíbena socha a hodnost propraetora. Oktavián si dobře uvědomoval, že tato hodnost nic neznamená, protože pokud armádě velí

¹¹⁵ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 126.

¹¹⁶ Eleanor Goltz HUZAR, *Marc Antony: A Biography*, Minnesota 1978, s. 101.

¹¹⁷ CASSIUS DIO, *Roman History IV*, s. 433.

¹¹⁸ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 102.

¹¹⁹ E. RAWSON, *The Aftermath*, s. 479.

¹²⁰ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 114.

¹²¹ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 104.

konzulové, jsou pravomoci propraetora nulové.¹²² Toto všechno by samozřejmě nebylo možné bez Cicerona. Cicero se snažil pomáhat Oktaviánovi k dosažení důležitých pozic a zároveň se ho snažil také označovat za zachránce senátu. Oktavián se po přijetí nové funkce propraetora postavil před své vojáky. V té situaci pronesl řeč, ve které svým mužům sdělil, že za vše vděčí jim, a že tato nová funkce mu byla přidělena senátem právě jenom díky jim. Touto řečí si Oktavián zajistil loajalitu a svou oblíbenost u svých legií.¹²³

V průběhu zbytku ledna Cicero pronesl další filipiky, ve kterých volal po tom, aby se za Antoniem neposílali vyslanci, ale legie. Byl zcela přesvědčen, že mírovou cestou se žádného řešení v této dané situaci nedosáhne. Mezitím dorazila skupina vyslanců k Antoniovi, aby mu předala poselství od senátu.¹²⁴ Antonius byl obsahem tohoto poselství pobouřen. Nechápal, jak senát může upřednostňovat Caesarovy vrahy před ním. Dále byl znechucen tím, že ho Cicero nazývá nepřítelem senátu a brání mu ve vykonání spravedlnosti na Decimovi Brutovi. Antonius nakonec poslal zpět zprávu, že mu byla Předalpská Galie svěřena lidem podle zákona a Decimus zákon porušil. To je také důvod, proč ho Antonius nadále hodlal stíhat a postavit před soud.¹²⁵

V reakci na tuto zprávu senát uložil oběma konzulům a Oktaviánovi bránit republiku jakýmikoli prostředky. Další krok, který senát proti Antoniovi podnikl, bylo prohlášení, že každý voják, který dezertuje z Antoniovy armády do 15. března, nebude stíhán za svou předchozí službu pod Antoniem.¹²⁶

Oktavián, který byl stále ještě ve svém úřadu propraetora nováčkem, se dobrovolně zařadil pod velení dvou konzulů. V březnu se spojené síly konzulů a Oktaviána daly do pohybu. Nejdříve postupovali na sever jenom Hirtius a Oktavián, jelikož Pansa se musel zdržet v Římě, aby dohlédl na přípravu nových čtyř legií a zároveň navštěvoval zasedání senátu. Poslední zasedání, které navštívil, se konalo 19. března a hned následující den se Pansa v čele čtyř legií vydal na pochod.¹²⁷

Mezitím vytvořili Hirtius a Oktavián dva opevněné tábory, které se nacházely poblíž Antoniových linií. Zároveň se však stále necítili dost silni na to, aby prorazili k Mutině a rozhodli se vyčkat na příchod zbytku armády.¹²⁸ V této době docházelo k častým jezdeckým potyčkám mezi jezdeckými oddíly obou armád. Antonius oplýval daleko větší jezdeckou silou,

¹²² APPIÁNOS, *Krize*, s. 239.

¹²³ TAMTÉŽ, *Krize*, s. 239.

¹²⁴ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 105.

¹²⁵ APPIÁNOS, *Krize*, s. 238.

¹²⁶ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 106.

¹²⁷ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 116.

¹²⁸ TAMTÉŽ, s. 116.

ale jelikož byl tamější terén ve špatném stavu, tak z této výhody nedokázal vytěžit nic užitečného.¹²⁹

Druhý týden v dubnu roku 43 př. n. l. se začal Pansa se svou armádou přibližovat k Mutině. Antonius si byl dostatečně vědom toho, že pro něj bude snazší zaútočit, dokud jsou síly konzulů stále rozdělené. Proto se rozhodl, že přepadne Pansovy oddíly. Hirtius vycítil, že se Antonius pokusí napadnout Pansu, a tak mu poslal na pomoc část svých oddílů. Pansova doplněná armáda se střetla s Antoniovou oddíly ve vesnici Forum Gallorum, vzdálené 7 mil od Mutiny.¹³⁰

Antonius v této bitvě prokázal své výborné taktické dovednosti, když sám velel středu své armády. Veteráni, bojující na obou stranách, si počínali výborně.¹³¹ Výsledkem byl krvavý střet, ve kterém se nejdříve zdálo, že by snad Pansovy oddíly mohly mít naději na úspěch, ale vzápětí se ukázala Antoniova převaha v jízdě a Pansa byl nucen ustoupit. Většinu vojáků se podařilo v pořádku dostat se zpět do tábora. Jen díky Pansově vedení a zkušenosti jeho důstojníků bylo zajištěno, že se tento ústup neproměnil v zdrcující porážku.¹³² Pansa utrpěl v této bitvě zranění kopím a byl následně převezen do Bononie. Jeho zranění v oblasti podbřišku byla natolik vážná, že jim nakonec podlehl.¹³³ Antoniovou oddíly se následně pokusily dobýt Pansův tábor, ale přes jejich veškeré snahy se jim to nepodařilo.¹³⁴ V té samé době se dozvěděl Hirtius, který se momentálně nacházel u Mutiny, o této bitvě a okamžitě vyrazil s legií, která dříve dezertovala od Antonia, aby se s ním utkal. Antoniovi vojáci už cítili, že je vítězství na dosah, když se před nimi zjevil Hirtius se zcela odpočatým vojskem. V této situaci se jednalo o nerovný boj, protože Antonius a jeho muži byli zcela vyčerpaní z předešlého boje.¹³⁵ Ztráty v této bitvě byly velké na obou stranách. Pansa i Antonius ztratili asi polovinu svých oddílů. Oktaviánova osobní kohorta, která se také účastnila tohoto boje, byla zničena téměř celá. Hirtius neutrpěl skoro žádné ztráty. Druhý den se obě armády odebraly do svých táborů u Mutiny.¹³⁶

Antonius byl sice poražen, ale stále mu zbývalo dost sil, aby představoval pro konzuly a Oktaviána problém. Těžil z faktu, že nadále měl velkou převahu v jízdě,¹³⁷ tudíž mohl skrze malé jezdecké útoky Oktaviánovi a Hirtiovi znepříjemňovat život. Antonius doufal, že tato

¹²⁹ APPIÁNOS, *Krize*, s. 239.

¹³⁰ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 116.

¹³¹ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 108.

¹³² A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 118.

¹³³ APPIÁNOS, *Krize*, s. 242.

¹³⁴ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 108.

¹³⁵ APPIÁNOS, *Krize*, s. 242.

¹³⁶ TAMTÉŽ, s. 242-243.

¹³⁷ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 119.

taktika donutí Decima Bruta, který trpěl nedostatkem potravin, ke kapitulaci. Tato skutečnost však donutila jednat Oktaviána a Hirtia.¹³⁸ Postupným přibližováním svých linií se pokoušeli Antonia vylákat k bitvě, který však otevřený střet nadále odmítal.¹³⁹ Nakonec se jim podařilo 27. dubna donutit Antonia k bitvě.¹⁴⁰ Hirtius úspěšně zaútočil na hlavní Antoniovův tábor, ale při tomto vojenském manévru následně zemřel.¹⁴¹ Oktavián se tak ocitl ve vedení celého vojska. Na pomoc mu přispěchal i Decimus Brutus, který prolomil Antoniovu blokádu. Strhla se velká bitva, ve které obě strany utrpěly velké ztráty, nicméně Antonius byl poražen.¹⁴²

Antonius se rozhodl, že ustoupí na druhou stranu Alp a bude doufat v uzavření aliance s Lepidem. Antonius rozbil svůj tábor a dal se na pochod. V cestě měl mnoho překážek, ale Antonius měl jednu obdivuhodnou vlastnost. Když byl pod tím největším tlakem, dokázal ze sebe a svých mužů dostat naprosté maximum.¹⁴³ Decimus Brutus neměl skoro žádné muže, kteří by byli schopni v dané situaci Antonia pronásledovat. Většina vojáků, která byla v dobrém stavu, se v dané situaci nacházela pod velením Oktaviána, a právě tito bývalí Caesarovi veteráni nechovali k jednomu z jeho vrahů přílišnou náklonnost.¹⁴⁴

Samozřejmě, pokud dojde ke smrti obou konzulů, a to ještě za takovýchto okolností, dává to prostor pro jisté pochybnosti. Oktavián byl později obviněn, že to byl právě on, kdo nařídil smrt obou konzulů. Dávalo by to smysl, jelikož z jejich smrti těžil nejvíce. Pansova smrt vyvolala podezření až do takové míry, že byl zatčen jeho lékař Glykón. V případě smrti druhého konzula podává svědectví Aquilius Niger, podle kterého to byl dokonce sám Oktavián, který Hirtia v bitevní vřavě usmrtil.¹⁴⁵

Role Oktaviána v obou dvou bitvách se podle Suetonia velmi lišily. Suetonius je popisuje takto: „V první, jak píše Antonius, utekl Oktavián z bojiště, zanechav tam velitelský plášť i koně, a objevil se teprve ve dvou dnech. V druhé, jak je dostatečně známo, osvědčil se nejen jako vojevůdce, nýbrž i jako vojín: uprostřed boje, když utrpěl orlonoš jeho legie těžká zranění, vzal orla na svá ramena a dlouho jej nesl.“¹⁴⁶ Tento čin zcela jistě inspiroval jeho vojáky k dosažení následného vítězství.¹⁴⁷

Do Říma dorazily nejdříve zprávy o počáteční Pansově porážce. Tyto zprávy samozřejmě

¹³⁸ APPIÁNOS, *Krize*, s. 243.

¹³⁹ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 119.

¹⁴⁰ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 109.

¹⁴¹ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 119.

¹⁴² E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 109.

¹⁴³ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 628.

¹⁴⁴ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 119.

¹⁴⁵ SUETONIUS, *Životopisy*, s. 79.

¹⁴⁶ TAMTÉŽ, s. 79.

¹⁴⁷ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 119.

vyvolaly mezi senátory rozruch a paniku. Chvilkami se objevovaly i zvěsti o tom, že Cicero chystá puč. Nálada se zklidnila až ve chvíli, kdy dorazily informace o dvojitém vítězství spojených sil Oktaviána a konzulů.¹⁴⁸ Antonius a jeho následovníci byli senátem veřejně prohlášeni za nepřátele státu. Bylo tedy dosaženo toho, o co Cicero usiloval už po nějaký čas. Následně bylo vyhlášeno na počest vítězům padesát dní oslav. Tato skutečnost je vskutku zajímavá, jelikož do této chvíle nebylo zvykem, aby se takovýto akt uskutečnil po občanské válce. Za občanských válek, které probíhaly za dob Sully nebo Caesara se nic takového nedělo, protože pro jakéhokoliv římského patriota nebylo zabíjení dalších Římanů důvodem k radosti.¹⁴⁹

5. Druhý triumvirát

5.1 Rozložení sil po bitvě u Mutiny

Antonius tedy prchal před Decimem Brutem, s úmyslem spojit se s Lepidem, kterého pokládal za svého přítele.¹⁵⁰ Lepidus nechal průchod v Alpách pod dozorem jistého Culleona, kterého však Antonius okamžitě při svém průchodu získal na svou stranu a spolu s ním i jednu legii.¹⁵¹ Jeho armáda získala další potřebné posily 3. května, kdy se Antonius setkal se třemi legiemi, kterým velel Ventidius, což byl jeden z bývalých Caesarových důstojníků. Stejně jako Culleon i Ventidius se svými legiemi přešel na Antoniovu stranu.¹⁵² Decimus Brutus sice Oktaviána varoval, že k této situaci může dojít, ale Oktavián se rozhodl v dané situaci nijak nejednat. Mohlo to být způsobeno, že se necítil být v dané situaci dost silný,¹⁵³ ale pravděpodobnější je spíše fakt, že nechtěl poslouchat rozkazy od jednoho z Caesarových vrahů, a tak zůstal v blízkosti Bononie (dnešní Bologna) a očekával, jak se celá situace dále vyvine.¹⁵⁴ V tuto chvíli se tedy nacházelo pod Antoniovým velením 8 legií. Lepidus měl 7 legií. V Galii se také ještě nacházely 3 legie, které měl pod velením Lucius Munatius Plancus, bývalý přívrženec Caesara. V Hispánii měl Gaius Asinius Pollio dvě legie. Tito dva generálové obdrželi dopisy od senátu, aby šli bojovat proti Antoniovi a oba také následně tuto výzvu

¹⁴⁸ E. RAWSON, *The Aftermath*, s. 483.

¹⁴⁹ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 176.

¹⁵⁰ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 628.

¹⁵¹ APPIÁNOS, *Krize*, s. 251.

¹⁵² R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 178.

¹⁵³ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 111.

¹⁵⁴ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 178.

vyšlyšeli a odebrali se Lepidovi na pomoc.¹⁵⁵

Antonius se 15. května utábořil na břehu řeky Argenteus (dnešní Argens). Na opačném břehu této řeky se nacházel tábor spojených sil, kterým veleli Lepidus a Plancus.¹⁵⁶ Antonius svůj tábor neopatřil žádnou palisádou, aby tak dal Lepidovi najevo, že je jeho přítelem.¹⁵⁷ Většina vojáků pod velením Lepida chtěla přejít na Antoniovu stranu. Zdroje o tom, jak k tomu opravdu došlo, se do jisté míry rozcházejí. Appiános se zmiňuje o tom, že si vojáci sami postavili přes řeku most, aby spolu mohli komunikovat, zvláště se to týkalo desáté legie, kterou kdysi sám Antonius vytvořil.¹⁵⁸ Další zdroje se zmiňují o tom, že dokonce sám Antonius chodil do Lepidova tábora a snažil se legionáře přesvědčit, aby se přidali na jeho stranu.¹⁵⁹ Jisté je ale to, že 29. května přešli všichni vojáci pod velením Lepida k Antoniovi. Plancus byl příliš slabý na to, aby čelil tak velké síle sám, a tak také přešel na Antoniovu stranu. Když se o této skutečnosti dozvěděl Decimus Brutus, uprchl na východ směrem k Makedonii, kde byl pravděpodobně na Antoniův rozkaz v říjnu roku 43 př. n. l. zavražděn. Mezitím dorazil Pollio, který byl připraven s Antoniem bojovat, ale i jeho muži přešli na Antoniovu stranu.¹⁶⁰ Antonius se tak ocitl ve velení celkem 23 legií. Většinu z nich vzal s sebou do Itálie, přesněji tedy 17, zbylých 6 ponechal v Galii.¹⁶¹ Mezitím měl Oktavián pod svým velením 17 legií.¹⁶²

Oktavián byl hlavním činitelem v Itálii, který se mohl Antoniovi v této situaci postavit. Nicméně jeho situace se od bitvy u Mutiny dosti změnila. Jakožto poslední žijící velitel z této bitvy předpokládal, že bude mít nyní větší vliv na dění v Římě, avšak senát byl jiného názoru.¹⁶³ Převládlo mínění, že Oktavián posloužil svému účelu jako nástroj proti Antoniovi a nyní bylo na čase jeho moc omezit. Senát zastával názor, že za vítězství u Mutiny má být udělen triumf Decimovi Brutovi a měly mu být svěřeny legie mrtvých konzulů. Oktavián však toto nařízení odmítl a ponechal si velení nově nabytých legií.¹⁶⁴ V tuto chvíli už Oktavián měl obavy, jakým stylem se k němu bude senát chovat, pokud by byl Antonius poražen a Oktavián by tedy neměl pro senát žádný další užitek. Začal tedy přemýšlet nad možností, že by se s Antoniem usmířil.¹⁶⁵ Konzulát byl mezitím stále neobsazen a Oktavián měl tento cíl zcela jistě v hlavě už po nějaký

¹⁵⁵ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 111.

¹⁵⁶ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 60.

¹⁵⁷ APPIÁNOS, *Krize*, s. 251.

¹⁵⁸ TAMTÉŽ, s. 251.

¹⁵⁹ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 628.

¹⁶⁰ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 112.

¹⁶¹ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 628.

¹⁶² J. OSGOOD, *Caesar's legacy*, s. 58.

¹⁶³ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 112-113.

¹⁶⁴ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 176-177.

¹⁶⁵ APPIÁNOS, *Krize*, s. 248-249.

čas.¹⁶⁶

5.2 Oktavián konzulem

Oktavián se znovu obrátil na Cicerona. Snažil se ho přesvědčit, že on je tím správným kandidátem na konzula. Zároveň se snažil Cicerona přesvědčit, aby se stal jeho kolegou. Oktavián by své nově nabyté postavení využil hlavně jako vojenský velitel a Cicero, jako zkušenější politik, by se staral o řízení státních záležitostí. Když Cicero přednesl tento návrh senátu, nesetkal se s velkým pochopením a návrh byl okamžitě zamítnut.¹⁶⁷ Některé zdroje dokonce uvádějí, že Oktavián přijal vedení ve válce proti Antoniovi a Lepidovi jen proto, aby se tak přiblížil blíže k oné kýžené pozici konzula. Snažil se ze všech sil, aby tohoto cíle dosáhl. To byl také důvod, proč byl ochoten akceptovat Cicerona jako svého kolegu. Jenomže když se dozvěděl, že ho senát nehodlá jmenovat konzulem, rozhodl se jednat. Přípravy na válku proti Antoniovi a Lepidovi nechal běžet dál, ale zároveň donutil své muže složit přísahu, že nepozvednou zbraň proti žádné legii, které dříve v minulosti velel Caesar. Toto se samozřejmě vztahovalo na většinu legií, které pod svým velením momentálně měli Antonius s Lepidem.¹⁶⁸

V červenci se Oktavián rozhodl jednat.¹⁶⁹ Vyslal do Říma několik centurionů, aby přednesli senátu jeho požadavky a požádali také o výjimku, aby se Oktavián mohl stát konzulem. Oktavián byl v této době stále ještě o 20 let mladší, než byl minimální věk, potřebný k dosažení tohoto úřadu.¹⁷⁰ Senátoři se svou odpovědí na tyto požadavky nijak nespíchali, ale po delší době tento návrh zamítli.¹⁷¹ Když se zprávy o tomto zamítnutí dostaly do Oktaviánova tábora, vojáci ho okamžitě žádali, aby je vedl do Říma.¹⁷² Oktavián využil této příležitosti a v čele osmi legií, již podruhé za posledních deset měsíců, pochodoval na Řím.¹⁷³ Oktavián zde prokázal své výborné politické schopnosti, jelikož dokázal svým mužům vysvětlit, že pokud se on stane konzulem, dokáže jim obstarat odměny, které jim byly slíbeny ještě před bitvou u Mutiny.¹⁷⁴ Mezitím v Římě vypukla panika. Senát se připravoval na boj, ale měl k dispozici pouze tři legie. Cicero následně uprchl z města.¹⁷⁵

Na začátku srpna se Oktavián se svými legiemi utábořil před branami města, bez

¹⁶⁶ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 182.

¹⁶⁷ APPIÁNOS, *Krize*, s. 250.

¹⁶⁸ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 85.

¹⁶⁹ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 185.

¹⁷⁰ J. OSGOOD, *Caesar's legacy*, s. 58.

¹⁷¹ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 87.

¹⁷² APPIÁNOS, *Krize*, s. 252.

¹⁷³ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 185.

¹⁷⁴ E. RAWSON, *The Aftermath*, s. 485.

¹⁷⁵ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 114.

jakéhokoli náznaku, že by se mělo schylovat k boji. Další den vstoupil do Říma za doprovodu pouze své osobní gardy.¹⁷⁶ Byl zvolen konzulem 19. srpna, ve věku pouhých 19 let, a spolu s ním také Quintus Pedius, Caesarův synovec a dědic části jeho majetku.¹⁷⁷ Poté, co se nechal zvolit konzulem, vykonal oběť bohům. Ihned po tomto aktu začal vyřizovat další záležitosti. Svým vojákům přidělil už výše zmiňovanou odměnu,¹⁷⁸ která činila 2500 denárů, což bylo zhruba desetkrát více, než činil běžný roční vojenský plat.¹⁷⁹ Oktavián si dále nechal oficiálně potvrdit adopci Caesarem a následně nechal soudně stíhat všechny zbývající Caesarovy vrahy.¹⁸⁰ Pro tyto účely byl zřízen speciální soud.¹⁸¹ Konal se jednodenní soudní proces, při kterém byl obviněn i Sextus Pompeius, syn Pompeia, který se však v tu dobu ani nenacházel v Římě.¹⁸² Oktavián následně upřel svou pozornost směrem k Antoniovi. Byl rozhodnut se s ním usmířit, jelikož zde stále byla hrozba z východu, kterou představovali Cassius a Brutus.¹⁸³ Vyrazil tedy se svými jedenácti legiemi z Říma. Snažil se, aby to vypadalo, že hodlá pokračovat ve válce proti Antoniovi a Lepidovi, ale ve skutečnosti doufal ve spojenectví, které se v danou chvíli zdálo pro něj býti jako politická nutnost.¹⁸⁴

5.3 Založení druhého triumvirátu

Ke konci října Oktavián dorazil k Bononii, aby se zde setkal s Antoniem a Lepidem.¹⁸⁵ Appiános sice tvrdí, že se toto setkání uskutečnilo u Mutiny.¹⁸⁶ Tato myšlenka je ale nepravděpodobná kvůli nedávnému konfliktu Antonia s Oktaviánem, který se právě odehrál u tohoto města.¹⁸⁷ Cassius Dio však považuje za pravděpodobnější místo tohoto setkání Bononii.¹⁸⁸ K setkání tedy s největší pravděpodobností došlo na malém ostrůvku v řece poblíž Bononie.¹⁸⁹ Každý z jednotlivých aktérů se k tomuto jednání dostavil s početným doprovodem. Appiános tvrdí, že si každý přivedl 5 legií a dalších 300 mužů jako osobní stráž, která každého

¹⁷⁶ J. OSGOOD, *Caesar's legacy*, s. 59.

¹⁷⁷ E. RAWSON, *The Aftermath*, s. 486.

¹⁷⁸ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 93.

¹⁷⁹ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 187. Zmocnil se římské pokladnice, díky které mohl tyto peníze svým mužům vyplatit.

¹⁸⁰ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 65.

¹⁸¹ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 187.

¹⁸² J. OSGOOD, *Caesar's legacy*, s. 59.

¹⁸³ APPIÁNOS, *Krize*, s. 259.

¹⁸⁴ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 65.

¹⁸⁵ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 115.

¹⁸⁶ APPIÁNOS, *Krize*, s. 261.

¹⁸⁷ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 67.

¹⁸⁸ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 111.

¹⁸⁹ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 67-68.

z aktérů doprovodila k mostu na již dříve zmíněný ostrov.¹⁹⁰ Toto lze chápat jako zcela nezbytná opatření, která každý z účastníků setkání podstoupil ze strachu z potenciální zrady od svých budoucích kolegů.¹⁹¹

Po dvou dnech diplomatických jednání, ve kterých se rozhodovalo o dalším osudu Říma, bylo rozhodnuto.¹⁹² Byl zformován druhý triumvirát. Byla zde nepochybně inspirace od Caesara, Crassa a Pompeia, ale na rozdíl od jejich neformálního paktu byla tato dohoda později oficiálně uzákoněna. Stalo se tak konkrétně 27. listopadu roku 43 př. n. l. Vznikla tedy nová funkce, kterou měli zastávat všichni tři po dobu pěti let. Jelikož byl triumvirát vyhlášen jen na 5 let, nikdo nemohl triumviry kritizovat, že si přidělili moc doživotně, jako v případě Caesara.¹⁹³ Pravomoci této funkce byly do jisté míry totožné s pravomocemi konzula.¹⁹⁴ Triumvirové však mohli vydávat zcela nové zákony bez jakéhokoli schválení senátem a mohli také dosazovat na různé úřednické pozice své lidi.¹⁹⁵ Vyhnuli se tedy označení diktátor, ale ve finále si přidělili pravomoci, které náležely minulosti právě diktátorovi.¹⁹⁶ Když se Antonius později stal konzulem, nechal zrušit pozici diktátora úplně.¹⁹⁷

Oktavián se vzdal své konzulské pozice, o kterou předtím tak usilovně bojoval. Tento krok učinil pravděpodobně na nátlak Antonia. Úřad pak po Oktaviánovi až do konce volebního období zastával Ventidius.¹⁹⁸ Následně si triumvirové rozdělili římské provincie mezi sebe. Antonius získal Galii, kromě oblastí nacházejících se u Pyrenejí. Tyto oblasti a také Hispánii dostal do správy Lepidus. Oktaviánovi připadla Afrika, Sardinie a Sicílie.¹⁹⁹ V tuto dobu si ještě nemohli rozdělit východní provincie, jelikož ty se nacházely pod kontrolou Cassia a Bruta.²⁰⁰ Z této schůzky vzešli tedy vysocí představitelé římské republiky, což se však mělo v budoucnu změnit. K obnově starých pořádků už nikdy nedošlo.²⁰¹

¹⁹⁰ APPIÁNOS, *Krize*, s. 261.

¹⁹¹ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 68.

¹⁹² R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 188.

¹⁹³ J. OSGOOD, *Caesar's legacy*, s. 60.

¹⁹⁴ APPIÁNOS, *Krize*, s. 262. Oficiální titul byl *tresviri rei publicae constituendae*.

¹⁹⁵ Christopher Brendan Reginald PELLING, *The Triumviral Period*, in: Alan BOWMAN – Edward CHAMPLIN – Andrew LINTOTT (edd.), *The Cambridge Ancient History X: The Augustan Empire, 43 B.C. – A.D. 69*, Cambridge 2008, s. 1.

¹⁹⁶ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 68.

¹⁹⁷ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 188.

¹⁹⁸ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 188.

¹⁹⁹ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 112-113.

²⁰⁰ APPIÁNOS, *Krize*, s. 262.

²⁰¹ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 1.

5.4 Proskripce

Dne 27. října byl vydán zákon *Lex Titia*, kterým byl druhý triumvirát uzákoněn.²⁰² Oktavián, Lepidus a Antonius teď stáli před zcela odlišným problémem, než byly jejich předchozí neshody, které vyřešili ustanovením druhého triumvirátu. Byl tu stále problém, který představovali Cassius a Brutus. Ti se nacházeli ve východních provinciích a představovali pro nově nastolený režim velkou hrozbu. Kvůli této hrozbě triumvirové potřebovali nemalé peněžní sumy, aby mohli provádět vojenské operace a vyplácet armádě peníze. Přišli tedy s řešením, ke kterému se v minulosti už uchýlil Sulla. Sešli se na tajné schůzce, kde rozhodli o zavedení proskripce.²⁰³

Jednalo se o seznamy lidí, které mohl kdokoli k římským občanů beztrestně zabít. Na většině jmen se dohodli už v Bononii, ale postupně se seznamy rozšiřovaly o další jména.²⁰⁴ Většina mužů měla být proskribována až po příjezdu triumvirů do města, ale 14 velmi vlivných mužů mělo být odstraněno okamžitě. Mezi nimi se nacházel i Cicero. Ten se na seznamu ocitl zcela jistě z iniciativy Antonia, jelikož mezi oběma panovalo již po dlouhý čas nepřátelství.²⁰⁵ Plútarchos uvádí, že Antonius nařídil Ciceronovi useknout hlavu a pravou ruku, kterou Cicero napsal tolik nenávislných řečí proti jeho osobě.²⁰⁶ Když mu je pak v prosinci roku 43 př. n. l. přinesli, neubránil se smíchu.²⁰⁷

Triumvirové proskripce obhajovali tím, že jsou nezbytné pro odstranění nepřátel státu. Zároveň však prohlašovali, že Caesar učinil chybu v minulosti tím, že prokázal milost svým nepřátelům. Tuto chybu oni nehodlali opakovat. Nezastavily je ani příbuzenské vztahy, když Antonius přidal na seznam bratra své matky Lucia Julia Caesara. Aemilius Paulus, bratr Lepida, byl také přidán na seznam proskripce. Podařilo se mu však včas utéct a dožil v exilu.²⁰⁸ Celkový počet osob umístěných na seznamy se nakonec vyšplhal až ke třem stům senátorů a dvěma tisícům jezdců.²⁰⁹ Nebyl ušetřen ani tribun lidu, který byl popraven jako první po příjezdu triumvirů do města.²¹⁰ Role jednotlivých triumvirů na těchto masivních čistkách je velmi těžké dohledat. Většinou převládá názor, že Oktavián se držel mírně stranou a Lepidus a Antonius

²⁰² R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 190.

²⁰³ J. OSGOOD, *Caesar's legacy*, s. 62.

²⁰⁴ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 71.

²⁰⁵ APPIÁNOS, *Krize*, s. 264.

²⁰⁶ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 629.

²⁰⁷ Jonathan EDMONDSON, *Augustus*, Edinburgh 2009, s. 65.

²⁰⁸ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 129-130.

²⁰⁹ APPIÁNOS, *Krize*, s. 263.

²¹⁰ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 190.

provedli většinu práce.²¹¹ Suetonius však uvádí, že Oktaviánova počáteční rozvážnost, odůvodněná do jisté míry i jeho stále mladým věkem, rychle přešla v důsledné pronásledování a zabíjení nepřátel ze seznamů.²¹²

5.5 Bitva u Filipp

První den roku 42 př. n. l. se konalo zasedání senátu, při kterém do úřadu konzula nastoupili Lepidus a Lucius Munatius Plancus, který se přidal na stranu Antonia po bitvě u Mutiny.²¹³ Senátoři na tomto zasedání slavnostně přísahali, že hodlají dodržovat všechna nařízení, která vznikla v době, kdy Caesar zastával v minulosti úřad diktátora. Tento čin byl nepochybně důsledkem nátlaku ze strany nově vzniklého triumvirátu. Caesar byl dokonce následně prohlášen za boha a byla nařizována výstavba nového chrámu na jeho počest, který měl stát na fóru. Oktavián tak mohl do svého jména přidat *divi filius* (syn božského).²¹⁴

V lednu téhož roku došlo také k setkání Cassia a Bruta ve městě Sardy, městě na západě Malé Asie. Na tomto jednání došlo mezi nimi ke shodě, že je potřeba jít do války proti nově vzniklé alianci, kterou představoval druhý triumvirát. I přes velké neshody, hlavně v politických rozhodnutích, se dokázali oba domluvit, jelikož oba toužili po obnově republiky. Dohodli se, že shromáždí armádu a půjdou do války proti triumvirátu. Nakonec shromáždili armádu o počtu 19 legií a vydali se na pochod. K průlivu Dardanely přišli koncem léta a pokračovali stále dál na západ.²¹⁵

Předtím, než mohli triumvirové shromáždit své legie a vydat se na pochod proti Cassiovi a Brutovi, museli se vypořádat s několika problémy. Nejvýznamnější problém představoval Sextus Pompeius, který v této době ohrožoval svojí flotilou Sicílii a tím pádem bylo ohroženo i zásobování Říma obilím. Dále se k němu přidali lidé, kteří byli umístěni na seznamech proskribovaných a podařilo se jim včas uprchnout. Z tohoto důvodu se jeho armáda zvětšovala každým dnem a bylo potřeba proti němu zakročit.²¹⁶ Vypořádat se s ním měl Oktavián, který proti němu poslal vojsko.²¹⁷ V čele toho vojska stál Salvidienus Rufus. Došlo k velké, ale ve výsledku nerozhodné bitvě u Messinské úžiny. Sám Sextus Pompeius do bitvy nezasáhl. Caesarovi vrazi se tak nadále nemohli spoléhat na případnou pomoc, kterou jim mohl Sextus

²¹¹ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 131.

²¹² SUETONIUS, *Životopisy*, s. 79-80.

²¹³ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 147.

²¹⁴ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 201.

²¹⁵ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 136.

²¹⁶ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 5.

²¹⁷ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 135.

poskytnout.²¹⁸

Lepidus byl pověřen v čele 3 legií zůstat v Římě a spravovat Itálii, zatímco jeho kolegové se zúčastní kampaně na východě proti Caesarovým vrahům.²¹⁹ Byla to zároveň pojistka proti případným rebeliím, a navíc zde byl stále Sextus Pompeius a jeho silné loďstvo, který ohrožoval celé pobřeží Itálie. Byl to do jisté míry také začátek úpadku Lepidovy důležitosti v triumvirátu, který se ještě více prohloubil po konci tohoto východního tažení. Více informací o tom, co se v Římě dělo po zbytek roku 42 př. n. l. nemáme, jelikož většina tehdejších i pozdějších historiků upřela svou pozornost na konflikt, který se odehrával na východě.²²⁰

Antonius vyslal nejdříve přes Jaderské moře 8 legií, aby fungovaly jako jakýsi předvoj a zajistily, aby Cassius a Brutus nezískali výhodnou pozici pro případnou bitvu. Zároveň to mělo dát triumvirům čas, aby shromáždili zbytek svých legií a vypravili se na východ.²²¹ Antonius sám dorazil do Brundisia, kde ale dál nemohl pokračovat, protože byl z moře ohrožován republikánským loďstvem. Lucius Staius Murcus, který velel tomuto loďstvu, úspěšně překazil jakýkoliv pokus Antonia prorazit blokádu za účelem převést své muže přes moře do Makedonie.²²²

Antoniovi tak nezbylo nic jiného než požádat o pomoc svého kolegu Oktaviána, který v té době bojoval se Sextem Pompeiem. Oslabení Sexta Pompeia bitvou u Messinské úžiny dovolilo Oktaviánovi, aby se vydal na pomoc svému kolegovi.²²³ Když se Oktaviánovy a Antoniovy síly spojily, byly dost silné na to, aby si vybojovaly průchod a mohly se tak přepravit přes moře do Makedonie. Triumvirát tak získal převahu na moři, která však neměla dlouhého trvání. Zanedlouho dorazila velká flotila Cassia a Bruta pod vedením Domitia Ahenobarba a nadvláda na mořem opět patřila Caesarovým vrahům. Ještě horší byl však fakt, že triumvirové byli odříznuti od zásobování a museli tak doufat, že tato kampaň nepotrvá příliš dlouho a dojde k brzkému boji.²²⁴

Předvoj, který vyslali triumvirové do Makedonie, se v tuto dobu dostal až za město Filippy a obsadil zde území mezi Korpilským a Sapajským údolím, což byla jediná možná cesta, jakou se mohl Cassius a Brutus spolu se svými legiemi dostat z Asie do Evropy. V těchto místech také začalo docházet ke střetům mezi oběma stranami.²²⁵ Cassius a Brutus však měli

²¹⁸ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 5.

²¹⁹ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 630.

²²⁰ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 71-72.

²²¹ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 202.

²²² J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 135.

²²³ APPIÁNOS, *Krize*, s. 315.

²²⁴ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 202.

²²⁵ APPIÁNOS, *Krize*, s. 315.

daleko početnější vojsko, a tak tento odpor snadno přemohli. Zbytek, který zbyl z oněch osmi legií ustupoval zpět, aby se připojil k hlavním silám, kterým v té době velel hlavně Antonius, jelikož Oktavián byl sužován nemocí, a tak zůstal ve městě Dyrrachium (dnešní Drač).²²⁶

Caesarovi vrazi se ze začátku snažili vyhnout přímé konfrontaci, jelikož si byli velmi dobře vědomi zásobovacích obtíží, se kterými se triumvirové potýkali. K bitvě je donutila až léčka, kterou na ně nastražil Antonius.²²⁷ Brutus a Cassius své dva tábory umístili na pahorky nedaleko města Filippy, zatímco tábory Oktaviána a Antonia byly rozmístěny na rovinách. Z hlediska zásobování a výhodnější pozice měli tedy navrch Cassius a Brutus.²²⁸ Oktavián se připojil k vojsku právě včas na bitvu, ale byl stále velmi oslaben nemocí, která jej sužovala.²²⁹

K prvnímu střetnutí mezi oběma armádami došlo 23. října.²³⁰ Vojsko triumvirů mělo početní převahu, ale rozdíl nebyl tak vysoký, aby Cassius s Brutem nemohli pomýšlet na vítězství. Triumvirové měli dohromady 100 000 mužů pěchoty a 13 000 jezdců, zatímco Caesarovi vrazi měli pod svým velením 70 000 mužů pěchoty a 20 000 jezdců.²³¹ Brutovi se podařilo se svými oddíly prorazit Oktaviánovy linie a obsadit jeho tábor. Sám Oktavián se v té době v táboře nenacházel. Na druhé straně bojiště Antonius využil zaváhání Cassia a prorazil jeho linie a vyplenil jeho tábor. Cassius si nebyl vědom Brutova vítězství a propadl panice. Při myšlence, že je vše ztraceno, požádal jednoho ze svých mužů, aby ho probodl. První bitva tedy dopadla nerozhodně.²³²

Brutus byl nakonec svými muži donucen svěst další bitvu.²³³ K druhému střetnutí došlo někdy v polovině listopadu. Po krvavém střetnutí se podařilo levému křídlu pod vedením Oktaviána zatlačit své protivníky až do jejich vlastního tábora. Následně Oktavián se svými muži obklíčil brány nepřátelského tábora a dostal tak Bruta se zbytkem jeho mužů do pasti. Když sám Brutus pochopil, že je vše ztraceno, nařídil jednomu ze svých vojáků, aby mu vzal život. Zemřel tedy stejným způsobem jako jeho kolega Cassius. V návaznosti na tento čin se Oktaviánovi a Antoniovi vzdalo zbylých 14 000 legionářů.²³⁴ Antonius svým mužům nařídil, aby našli Brutovu mrtvolu. Když se tak stalo, Brutovo tělo bylo zabaleno do purpurového roucha a spáleno. Pozůstatky byly následně odeslány do Říma jeho matce Servilii.²³⁵

²²⁶ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 202.

²²⁷ J. OSGOOD, *Caesar's Legacy*, s. 95–96.

²²⁸ APPIÁNOS, *Krize*, s. 330.

²²⁹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 137.

²³⁰ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 205.

²³¹ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 8.

²³² R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 204–205.

²³³ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 211–221.

²³⁴ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 137.

²³⁵ APPIÁNOS, *Krize*, s. 349.

Jako větší vítěz z této bitvy vyšel Antonius. Byl to právě on, kdo vyprovokoval první střetnutí a hrál významnou roli v obou bitvách. Naproti tomu Oktavián se první bitvy vůbec neúčastnil. Antonius tak získal za toto vítězství větší díl slávy.²³⁶

5.6 Situace po bitvě u Filipp

Před Oktaviánem a Antoniem teď stál další úkol. Museli uspokojit požadavky svých vojáků, které týkaly zejména pozemků a peněz.²³⁷ Oktavián se měl navrátit do Itálie a vyřešit problém s usídlením veteránů. Antonius se měl zdržovat na východě a pokusit se shromáždit potřebné prostředky na zaplacení armády.²³⁸

Nicméně ještě předtím, než Oktavián odcestoval do Itálie, dohodl se s Antoniem na novém rozdělení sfér vlivu v provinciích.²³⁹ Předalpská Galie měla zůstat nezávislou provincií a měla se spojit s Itálií, jak už to dříve zamýšlel i sám Caesar.²⁴⁰ Antonius s tímto návrhem souhlasil a vzdal se tak provincie, kterou měl do té doby pod kontrolou. Jako náhradu však sebral Lepidovi Narbonskou Galii. Lepidus byl také zbaven Hispánie, kterou dostal na jeho úkor Oktavián. Lepidus získal do svého držení alespoň Afriku, ale jeho význam v triumvirátu se zmenšil ještě více.²⁴¹ Jelikož byl Oktavián jedním z vítězů bitvy u Filipp, jeho pozice v triumvirátu byla daleko silnější než kdy dříve.²⁴² Pravděpodobně zde byly i úvahy Antonia a Oktaviána o tom, že by Lepida vyloučili úplně, ale k tomu nakonec nedošlo nejspíše kvůli jejich strachu z případné další občanské války.²⁴³ Většina vojska byla také rozdělena jen mezi Oktaviána a Antonia.²⁴⁴ Z této dohody tedy jasně vyplývá dominance Antonia uvnitř druhého triumvirátu, která se v dalších letech měla měnit.²⁴⁵

Po tomto dělení sil se nabízejí další porovnání s prvním triumvirátem. Oktavián se mohl cítit jako nástupce Pompeia Velikého. Stejně jako Pompeius v letech 55-49 př. n. l., ovládal nyní tento mladík obě části Hispánie. Antonius naopak měl v držení Galii a mohl se vnímat jako nástupce Caesara. Oba ovládali velké armády, ale Antonius stále převyšoval Oktaviána ve

²³⁶ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 8.

²³⁷ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 206.

²³⁸ APPIÁNOS, *Krize*, s. 353.

²³⁹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 149.

²⁴⁰ APPIÁNOS, *Krize*, s. 353.

²⁴¹ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 79–81.

²⁴² R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 206.

²⁴³ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 149.

²⁴⁴ APPIÁNOS, *Krize*, s. 353–354.

²⁴⁵ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 149.

zkušenostech.²⁴⁶

6. Nové rozložení sil v triumvirátu

6.1 Usídlování válečných veteránů v Itálii

Oktavián se vrátil do Itálie oslaben další nemocí, kterou se nakazil v průběhu plavby. Z tohoto důvodu se také nejdříve nějaký čas zdržel v Brundisiu, než byl dostatečně silný na návrat do Říma.²⁴⁷ Čím déle Oktavián oddaloval svůj návrat, tím více v Římě rostla nervozita. Dokonce se začaly šířit zvěsti o jeho možné smrti.²⁴⁸

V roce 41 př. n. l. se Oktavián konečně vrátil do Říma a ihned se pustil do řešení problému s usídlováním válečných veteránů v Itálii. Jednalo se především o Caesarovy válečné veterány, kteří si odsloužili 6 let služby. Tento problém se musel řešit, jelikož v dané situaci nehrozily další boje, a tak musela být část vojska rozpuštěna.²⁴⁹ Samozřejmě je nutné si uvědomit, že Oktavián vstupoval do Itálie, která nebyla celá pod jeho kontrolou. Itálie byla pod společnou správou triumvirů a zdržovalo se v ní hned několik Antoniových legií pod velením generálů, kteří byli loajální jenom Antoniovi. V Itálii bylo celkem 24 legií, které měl pod svou kontrolou Antonius, 6 přímo v Itálii a zbylých 18 v Předalpské Galii, která se však měla brzy s Itálií spojit. Naproti tomu měl Oktavián pouze 10 legií, a z toho 6 musel poslat do Hispánie.²⁵⁰

Města, do kterých měli být umístěni veteráni, byla vybrána už nějaký čas před válkou. Nyní se lidé z těchto měst začali bouřit. Požadovali spravedlivé rozložení veteránů mezi města z celé Itálie. Lidé, kterých se toto přímo dotklo, se začali shromažďovat v Římě. Neměli kam jít, jelikož ztratili své domovy. Oktavián si byl vědom, že je potřeba tuto situaci řešit, ale nemohl nic dělat, jelikož neměl dostatečné prostředky, aby postiženým lidem alespoň proplatil jejich zabavené pozemky a domy. Mezi známějšími oběti těchto vyvlastňování byl například básník Vergilius.²⁵¹

Oktavián také začal zjišťovat, že se v Římě rozšířila opozice proti triumvirátu, konkrétně v řadách senátorů. Senátoři se neshodli na svou podřadnou roli v novém uspořádání a stále byla

²⁴⁶ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 151.

²⁴⁷ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 223.

²⁴⁸ APPIÁNOS, *Krize*, s. 359.

²⁴⁹ Lawrence KEPPIE, *The Army and the Navy*, in: BOWMAN, Alan – CHAMPLIN, Edward – LINTOTT, Andrew (edd.), *The Cambridge Ancient History X: The Augustian Empire, 43 B.C. – A.D. 69*, Cambridge 2008, s. 375. Jednalo se zhruba o 40 000 legionářů, kteří byli usídleni do Itálie a Předalpské Galie.

²⁵⁰ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 155.

²⁵¹ APPIÁNOS, *Krize*, s. 359-360.

většina z nich otrěsena z toho, co se stalo jejich kolegům, kteří se stali obětmi proskripcí.²⁵² Oktavián také nemohl počítat s pomocí Lepida a obou konzulů.²⁵³ Sám Lucius Antonius, bratr Marka Antonia, začal šikovně využívat této situace a naverboval do svých řad spoustu veteránů, kteří nebyli spokojeni s tím, jak Oktavián zvládá celou situaci ohledně jejich usídlování. Přidala se k němu i Antoniova manželka Fulvia. Zatímco u Antoniova bratra šlo zcela jistě o vlastní ambice, u jeho manželky nejsou dodnes motivy příliš jasné.²⁵⁴ Oba dva začali šířit propagandu ve prospěch Antonia. Tato taktika se ukázala jako úspěšná, jelikož si většina veteránů začala opravdu myslet, že až se vrátí Antonius, budou se mít daleko lépe a všechny jejich problémy se vyřeší.²⁵⁵ K tomu také přispíval fakt, že se začaly šířit zvěsti, že Oktavián při usídlování favorizuje své veterány na úkor Antoniových.²⁵⁶

Antonius, který se v té době zdržoval na východě, si ze začátku vůbec nebyl vědom toho, co se děje v Římě. Poté co se dozvěděl o tamější situaci, snažil se do ní vůbec nezasahovat. Je zcela jasné, že jednak nechtěl posílit pozici svého kolegy, ale na druhou stranu neměl žádný důvod k sabotáži usídlování válečných veteránů, o kterou se snažili Lucius a Fulvia.²⁵⁷

6.2 Perusijská válka

Už nějaký čas bylo jasné, že tento vzrůstající konflikt spěje k válce. Později roku 41 př. n. l. se Lucius Antonius vydal se svými muži na pochod na Řím. V Římě se setkal jen s nepatrným odporem, jelikož se zde zdržoval v té době pouze Lepidus s menší posádkou. Když si Lepidus uvědomil, že Lucius Antonius má jasnou početní převahu, uprchl z města. Lucius se ve městě nezdržel příliš dlouho. Krátce poté co se zmocnil Říma, se vypravil na sever. Doufal, že dokáže spojit své síly s legiemi bratrových generálů v Předalpské Galii.²⁵⁸

Oktavián se společně se svým věrným generálem Agrippou zatím zdržoval v jižní Etrurii. Zde čekal, až se k němu připojí jeho legie z Hispánie, které vedl Salvidienus. Oktavián se nacházel v poněkud složité situaci. Byl si vědom toho, že i kdyby se rychle vypořádal s Luciem Antoniem, tak je zde ještě nebezpečí v podobě legií, které byly pod vedením generálů věrných Marku Antoniovi. Nejen že tyto legie byly daleko početnější, ale jejich velitelé měli i daleko

²⁵² R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 80.

²⁵³ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 209. V té době konzulský úřad zastávali Lucius Antonius, bratr Marka Antonia, a Publius Servilius.

²⁵⁴ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 156.

²⁵⁵ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 231-233.

²⁵⁶ APPIÁNOS, *Krize*, s. 360-361.

²⁵⁷ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 156.

²⁵⁸ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 145.

více zkušeností. To se však ukázalo jako nepodstatné, jelikož velitelé těchto legií nedostali od Marka Antonia jasné instrukce, jak se měli v tomto konfliktu zachovat. Vládla mezi nimi tedy značná nejistota.²⁵⁹

Nejistoty panující v řadách Antoniových legií využil Salvidienus, který se vrátil do Itálie společně se šesti legiemi skrze Předalpskou Galii. Byl následován legiemi, kterým veleli Ventidius a Pollio, generálové věrní Marku Antoniovi.²⁶⁰ Lucius se tedy nemohl spojit s legiemi svého bratra, poněvadž byl odříznut. Byl tedy nucen ustoupit k Perusii (dnešní Perugia).²⁶¹ Agrippa a Salvidienus ho pronásledovali a brzy se k nim připojil i Oktavián.²⁶² Oktavián nechal postavit kolem města systém zátarasů a opevnění a vydal se na sever, aby se střetl s legiemi, které měli pod svým velením Pollio a Ventidius. Ti však odmítli s Oktaviánem bojovat, pravděpodobně z nedostatku rozkazů, které měli od Antonia a ustoupili zpět přes Apeniny.²⁶³

Mezitím probíhalo obléhání města Perusia. Propaganda zde opět hrála svou roli. I přes to, že Fulvia nebyla přítomna, stala se terčem posměchu Oktaviánových mužů, stejně jako osoba samotného Lucia Antonia. Vojáci připevňovali různá grafická znázornění s nápisy na kameny, které potom pomocí praků stříleli přes hradby města. Druhá strana odpovídala naopak narážkami na Oktaviánovy intimní partie a obviněními, že je homosexuál.²⁶⁴

Město nakonec kapitulovalo na jaře roku 40 př. n. l. Samotný Lucius Antonius byl přijat Oktaviánem k soukromé audienci a následně poslán do Hispánie, aby zde zastával úřad guvernéra. Nezastával jej však příliš dlouho a po velmi krátké době zemřel přirozenou smrtí.²⁶⁵ Fulvia byla nucena spolu se svými dvěma syny uprchnout z Itálie do Atén. Nicméně byla velmi nemocná a zemřela v létě stejného roku.²⁶⁶ Veteráni pod vedením Lucia Antonia byli ušetřeni a mnoho z nich přešlo na Oktaviánovu stranu. Samotné město bylo vypleněno. Pravděpodobně zde proběhly i nějaké popravy, které později byly výrazně příkrášleny a staly se dalším nástrojem propagandy proti Oktaviánovi.²⁶⁷

Oktaviánovy problémy však zdaleka nebyly u konce. Měl sice pod kontrolou Itálii, ale stále zde byli jiní lidé, kteří jej mohli ohrozit. Calenus, věrný Antoniův generál, měl stále pod svou kontrolou Galii. Z východu ohrožovalo pobřeží Itálie loďstvo, kterému velel

²⁵⁹ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 210.

²⁶⁰ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 16.

²⁶¹ APPIÁNOS, *Krize*, s. 372.

²⁶² Lindsay POWELL, *Marcus Agrippa: Right-Hand Man of Caesar Augustus*, Barnsley 2015, s. 40-42.

²⁶³ APPIÁNOS, *Krize*, s. 372-374.

²⁶⁴ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 146.

²⁶⁵ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 211.

²⁶⁶ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 167.

²⁶⁷ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 16.

Ahenobarbus. A z jihu a západu stále hrozil Sextus Pompeius,²⁶⁸ který v této době pod svou kontrolu přidal i Sardinii.²⁶⁹

Antonius se žádným činem na této válce nepodílel a ani do ní nijak nezasahoval. Byl to však právě on, kdo byl na jaře roku 40 př. n. l. na cestě do Itálie v čele velkého loďstva. Tato skutečnost samozřejmě začala vyvolávat pochyby o tom, zda je válka skutečně u konce a zda se náhodou neschyluje k mnohem závažnějšímu a krvavějšímu konfliktu.²⁷⁰

6.3 Smlouva z Brundisia

Oktavián si byl velmi dobře vědom, že potřebuje spojence, aby odvrátil nebezpečí, které představoval Antonius. Pokusil se tedy na svou stranu dostat Sexta Pompeia. Nechal vypravit diplomatickou misi na Sicílii, které velel jeho blízký přítel Maecenas, a zároveň si vzal za manželku Scribonii, která byla v příbuzenském vztahu se Sextovou manželkou. Doufal, že tímto skutkem zvýší šance na vznik aliance mezi ním a Sextem.²⁷¹ Nemohl však tušit, že v tu samou dobu se Pompeius již snažil domluvit spojení s Antoniem, který se vracel s armádou z východu.²⁷²

Sextus byl velmi nedůvěřivý vůči Oktaviánovi, a tak vyslal své vyslance, aby domluvili s Antoniem spojení. Antonius se v této době nacházel v Řecku, kde se připravoval na návrat do Itálie v čele své armády. Antonius si byl vědom síly, kterou momentálně Sextus představoval, a proto byla jeho odpověď na nabízenou alianci velmi opatrná.²⁷³ Sextovu alianci by přijal pouze v případě, že by došlo k občanské válce mezi ním a Oktaviánem. Pokud by ke konfliktu nedošlo, postaral by se o to, aby i mezi Oktaviánem a Sextem zavládl mír.²⁷⁴

Zatímco probíhala tato politická jednání, Oktavián se rozhodl poslat Lepida do Afriky, aby zde spravoval tuto provincii. Dal mu také k dispozici 6 legií. Tento Oktaviánův čin patrně Lepida potěšil a získal Oktaviánovi u Lepida větší náklonnost. Oktavián tímto činem dosáhl i toho, že se mu podařilo odsunout potenciálního oponenta pryč z centra dění. Lepidus byl zároveň dobře umístěn, aby v případně nouze přišel Oktaviánovi na pomoc proti Sextovi Pompeiovi, což se později ukázalo jako klíčové.²⁷⁵

²⁶⁸ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 213.

²⁶⁹ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 221.

²⁷⁰ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 147.

²⁷¹ APPIÁNOS, *Krize*, s. 386-387.

²⁷² R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 213.

²⁷³ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 16-17.

²⁷⁴ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 250-253.

²⁷⁵ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 81-82. Některé z těchto legií dříve patřily Luciovi Antoniovi.

Oktavián poté soustředil svou pozornost na Galii. Zde se nacházelo jedenáct legií, které měl pod svým velením Quintus Fufius Calenus, generál věrný Marku Antoniovi. Pokud by snad mělo dojít k občanské válce, tak by tyto legie sehrály zcela jistě významnou roli, a proto bylo potřeba se s tímto problémem vypořádat co nejdříve. Oktavián se tak vypravil do Galie.²⁷⁶ Než vůbec stačil dorazit do Galie, Calenus v létě roku 40 př. n. l. na následky nemoci zemřel. Do čela legií se postavil jeho syn, který však postrádal vojenské i politické zkušenosti. Byl tak donucen předat legie i provincii do rukou Oktaviána. Tím se síly značně vyrovnaly. Oktavián získal 11 legií, do jejichž čela postavil Salvidiena.²⁷⁷ Když se Oktavián vrátil na konci léta do Itálie, dozvěděl se, že se Antonius hodlá vylodit v Brundisiu. Zdálo se, že konflikt mezi těmito dvěma muži je nevyhnutelný.²⁷⁸

Antonius dorazil se svou armádou do Itálie na podzim roku 40 př. n. l. Jelikož byl triumvir, měl právo se zde zdržovat a verbovat vojáky. V mnohých očích se však jeho úmysly momentálně nejevily jako mírumilovné.²⁷⁹ Antonius se pokusil vylodit v Brundisiu, ale město bylo hlídáno pěti Oktaviánovými legiemi, a tak započalo obléhání města. Sextus Pompeius zatím podnikal nájezdy na pobřeží Itálie s vidinou vytvoření aliance právě s Antoniem.²⁸⁰

Oktavián poslal svého věrného přítele Agrippu, aby pomohl legiím bránícím Brundisium. Měl sice nad Antoniem výhodu v počtech vojáků, ale mnoho z nich dezertovalo. Momentálně nebylo zcela jasné, zda jedna či druhá strana bude bojovat.²⁸¹ Oktaviána následně postihla nemoc a byl tak nucen nějaký čas strávit ve městě Canusium (dnešní Canosa). Po krátké době se však připojil zpět ke svým vojákům.²⁸²

Obě armády se tedy nakonec sešly u Brundisia. Nakonec však došlo k tomu, že obě armády odmítly bojovat a muselo se tak přejít k vyjednávání.²⁸³ Vyjednávání vedli Maecenas, který zastupoval Oktaviána, a Pollio, který hovořil za Antonia. Třetí účastník schůzky byl Lucius Cocceius Nerva, který byl sice přítelem Antonia, ale v tomto vyjednávání vykonával spíše neutrální roli, protože byl přijatelný i pro Oktaviánovu stranu. Není žádným překvapením, že se Lepidus takto důležitého jednání neúčastnil, protože už v této době jeho vliv nebyl nijak zvlášť velký.²⁸⁴

Výsledkem tohoto jednání bylo smlouva z Brundisia, která vznikla v září roku 40 př. n. l.

²⁷⁶ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 169.

²⁷⁷ APPIÁNOS, *Krize*, s. 385.

²⁷⁸ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 213.

²⁷⁹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 170.

²⁸⁰ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 17.

²⁸¹ Peter Astbury BRUNT, *Italian manpower 225 B.C. – 14 A.D.*, Oxford 1971, s. 479.

²⁸² J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 171.

²⁸³ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 213.

²⁸⁴ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 17.

Triumvirát byl obnoven a provincie byly opět přerozděleny. Itálie měla zůstat neutrální pro oba triumviry. Antonius dostal do svého držení provincie od Makedonie dál na východ, zatímco Oktavián měl mít po svojí kontrolou provincie od Hispánie do Ilýrie. Hranicí mezi oběma územími se stala řeka Drin v severní Albánii. Lepidus dostal do svého držení Afriku.²⁸⁵ Tato smlouva byla navíc posílena manželstvím mezi Antoniem a Oktávií, sestrou jeho kolegy Oktaviána.²⁸⁶ Před Antoniem a Oktaviánem nyní stály další výzvy. Antonius soustředil svou pozornost na parthskou říši. Naopak Oktavián byl konečně připraven se vypořádat se Sextem Pompeiem jednou provždy.²⁸⁷

Po uzavření této dohody sdělil Antonius Oktaviánovi velmi nepříjemnou zprávu. Tato zpráva se týkala Oktaviánova věrného přítele Salvidiena, který před uzavřením smlouvy z Brundisia přemýšlel o tom, že přejde na Antoniovu stranu. Oktavián byl touto zprávou velmi zaskočen, ale ukázal schopnost dělat rychlá a rázná rozhodnutí. Nechal si Salvidiena k sobě přivolat, projednal s ním nějaké záležitosti ohledně zásobování a ihned ho poslal zpět k armádě. Jakmile se však Salvidienus připojil ke svým oddílům, byl zatčen a následně popraven. Zde se opět ukázalo, že Oktavián nehodlá odpouštět nikomu, kdo by se ho pokusil zradit.²⁸⁸

6.4 Mírová jednání se Sextem Pompeiem

Pár týdnů po uzavření smlouvy z Brundisia se oba triumvirové dostavili do Říma, aby zde zúčastnili slavností. Mezitím se Sextus Pompeius zmocnil Sardinie a Korsiky. Nyní už Sextus Pompeius představoval pro triumviry přímou hrozbu. Jeho lodě ovládaly obě strany pobřeží Itálie a také držel ve své ruce trumf v podobě zásob obilí. Sicílie, kterou měl pod svojí kontrolou, byla totiž hlavním dodavatelem obilí pro Řím. Sextus, který byl ještě stále rozladěn tím, že byl vynechán ze smlouvy z Brundisia, tyto dodávky obilí zastavil. Ceny obilí začaly velmi rapidně stoupat a nálada ve městě začala být velmi kritická.²⁸⁹ Začaly masivní protesty namířené proti triumvirům a jejich popularita velmi rychle klesala. Lidé je obviňovali z momentální situace a také z toho, že se nepokoušejí vyjednávat se Sextem o ukončení této krize.²⁹⁰

Triumvirové byli schopni skrze Sextovu matku a další konexe v Římě přimět Sexta

²⁸⁵ APPIÁNOS, *Krize*, s. 395.

²⁸⁶ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 217.

²⁸⁷ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 173.

²⁸⁸ APPIÁNOS, *Krize*, s. 396. Salvidienus poslal Antoniovi dopis při obléhání Brundisia, který se týkal jeho případné zrady.

²⁸⁹ TAMTÉŽ, s. 396.

²⁹⁰ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 147.

k vyjednávání. Tato vyjednávání začala na jaře roku 39 př. n. l. K prvnímu setkání došlo poblíž města Baiiae v Neapolském zálivu. Na tomto setkání však mezi oběma stranami nedošlo k žádné dohodě.²⁹¹ Jednání se obnovila až léte téhož roku poblíž poloostrova Misenum. Lucius Scribonius Libo byl pověřen, aby na této schůzce zastupoval Sexta Pompeia. Jednání probíhalo na dvou molech ze dřeva, která byla umístěna do moře. Tento způsob byl zvolen z důvodu nedůvěry, která panovala mezi triumviry a Sextem. Mola měla tedy zajistit bezpečnost všech účastníků schůzky proti případným pokusům o zradu.²⁹²

Na této schůzce se nakonec projednaly tyto body. Sextus Pompeius si měl ponechat vládu nad ostrovy, které v tu chvíli měl v držení, a ještě k nim měl dostat Peloponnésos. Na oplátku musel Sextus obnovit dodávky obilí ze Sicílie a ukončit blokádu Itálie. Triumvírové se také dohodli na kompenzaci, kterou Sextus obdrží za majetek, který byl zabaven jeho otci. Proskribovaní jedinci, kteří se uchýlili k Sextovi ze strachu, měli být omilostněni a měla jim být navracena čtvrtina jejich původního majetku. Dále se Pompeius směl vrátit do Říma. Bylo mu také slíbeno, že bude moci v dohledné době zastávat konzulát.²⁹³ Tato dohoda měla být v platnosti po 5 let.²⁹⁴ Z jednání byl také pořízen písemný záznam, který byl následně poslán do Říma.²⁹⁵

Antonius v této dohodě zcela jistě viděl velkou výhodu. Přeci jenom byl to právě on, kdo z dvojice triumvirů měl k Sextovi blíže. V situaci, kdy byla Sextova pozice oficiálně uznána, mohl Antonius předpokládat, že získal na západě mnohem užitečnějšího spojence, než byl doposud Lepidus, který spíše v dané době sympatizoval s Oktaviánem. Stále se zde hrálo o vedoucí pozici v rámci triumvirátu. Antonius potřeboval Oktaviána nějak kontrolovat a spoléhal, že mu k tomu právě dopomůže Sextus.²⁹⁶

Po uzavření této smlouvy se Antonius spolu se svojí ženou Oktávií přesunul do Atén, kde strávil dvě následující zimy v její společnosti.²⁹⁷ Oktavián zůstal v Itálii a začal stavět nové loďstvo, které mělo být v budoucnosti použito proti Sextovi Pompeiovi. Byť byl nyní sjednán mír, Oktavián si zcela jistě uvědomoval, že tento mír nebude trvat věčně.²⁹⁸

²⁹¹ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 147.

²⁹² J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 176.

²⁹³ APPIÁNOS, *Krize*, s. 400-401.

²⁹⁴ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 177.

²⁹⁵ APPIÁNOS, *Krize*, s. 401.

²⁹⁶ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 221-222.

²⁹⁷ APPIÁNOS, *Krize*, s. 400-401.

²⁹⁸ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 161.

7. Oktavián versus Sextus Pompeius

7.1 Nové manželství

Dohoda, která byla uzavřena v Misenu, zaručovala příměří a dočasný mír. Všem aktérům, kteří se podíleli na této dohodě, však bylo jasné, o jak křehké příměří se jedná. Antonius se v dané situaci zdál být spojencem jak Oktaviána, tak i Sexta Pompeia. Dalo by se tedy očekávat, že to bude právě on, kdo bude jakýmsi prostředníkem a bude se snažit, aby všechny strany dodržovaly podmínky vyjednané dohody. Antonius se však brzo po vyjednání dohody odebral na východ a ponechal záležitosti na Západě v rukou Oktaviána, Sexta a Lepida. Křehká aliance mezi Oktaviánem a Sextem začala již brzy prokazovat první problémy, které měly později přejít v další ozbrojený konflikt.²⁹⁹

Na podzim roku 39 př. n. l. se objevil první problém. Oktavián se rozvedl se Scribonií, kterou si vzal za manželku teprve o rok dříve. Jednalo se tehdy o jeden z pokusů, jak se dostat do přízně právě Sexta Pompeia, jelikož Scribonia byla příbuznou jednoho ze Sextových věrných přátel. Tento akt politického svazku však nebyl neobvyklý. V té době manželství u takto vysoce postavených mužů fungovala dost často jako politický nástroj k formování aliancí.³⁰⁰

Netrvalo dlouho a Oktavián si našel novou manželku. Dalo by se dokonce říci, že tímto sňatkem skloubil jak své emoce, tak i politické výhody. Jeho novou chotí se měla stát Livia Drusilla.³⁰¹ Byla to neobyčejně krásná žena, která navíc měla velmi dobré politické konexe, což zcela jistě byl jeden z důvodů, proč si ji Oktavián vybral. Bylo zde však několik problémů, které stály Oktaviánovi v cestě k dosažení tohoto manželství.³⁰²

Livia byla totiž již provdána, a to konkrétně za Claudia Nerona, který v minulosti bojoval na straně Caesara a později se také účastnil Perusijské války na straně Lucia Antonia.³⁰³ Livia navíc byla těhotná, ale ani to se neukázalo jako překážka pro ukončení jejího předchozího manželství. K rozvodu Livie a Claudia Nerona došlo v říjnu roku 39 př. n. l.³⁰⁴ Ještě před uzavřením nového manželství se Oktavián ujistil u pontifiků, že Liviino těhotenství není

²⁹⁹ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 24.

³⁰⁰ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 163.

³⁰¹ David SHOTTER, *The Fall of the Roman Republic*, London 2005, s. 92.

³⁰² R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 229.

³⁰³ TAMTÉŽ, s. 229.

³⁰⁴ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 163.

překážkou pro uzavření dalšího manželství.³⁰⁵

Dalším problémem se ukázala samotná Scribonia, která v době, kdy už Oktavián měl poměr s Livií, byla těhotná. Po narození jejich dcery Julie, se Oktavián se Scribonií rozvedl, což bylo v té době vnímáno jako velký skandál.³⁰⁶

Oktavián se oženil s Livií 17. ledna 38 př. n. l. Krátce po uzavření tohoto sňatku se Livií narodil druhý syn Drusus Claudius Nero. V té době už měla jednoho syna, Tiberia. Oba chlapci byli posláni ke svému otci na výchovu.³⁰⁷ Po smrti jejich otce se však v budoucnu vrátili zpět k matce a Oktaviánovi, který byl jejich otcem ustanoven jako opatrovník. Toto mělo zcela jistě politický kontext. Claudius Nero mohl uvažovat nad tím, že pokud budou oba chlapci na blízku tak vlivnému muži, jakým Oktavián byl, může jim to do velké míry pomoci v životě a také s nastartováním jejich politických kariér. Nemohl však vůbec předpokládat fakt, že jeho starší syn Tiberius později stane druhým císařem římské říše.³⁰⁸

7.2 Přípravy na válku a první konflikt

Příměří se Sextem Pompeiem vskutku netrvalo příliš dlouho. Nelze úplně s jistotou říci, která ze stran měla větší podíl na obnovení bojů, ale jednoznačně aktivnějším hráčem byl Oktavián. Zatímco Sextus se víceméně pasoval do pasivní role, Oktavián si do jisté míry interpretoval dohodu z Miséna jako něco, co mu dává dostatečný čas připravit se na budoucí boje. Dalo by se říci, že Oktavián už v době uzavření této dohody počítal s tím, že boje propuknou v budoucnu znova a tentokrát na ně hodlal být mnohem lépe připraven než posledně.³⁰⁹

V roce 38 př. n. l. se tedy začalo opět schylovat k dalšímu konfliktu. Oktavián se zdál být velmi sebevědomý, posílněn tím, že na jeho stranu přešel jeden ze Sextových admirálů Menodoros. Oktavián tím pádem získal i Sardinii a Korsiku, které měl do té doby Menodoros ve své správě. Jeho řady také posílily 3 legie, které měl Menodoros k dispozici.³¹⁰ Sextus Pompeius zareagoval na tuto situaci obnovením blokády pobřeží Itálie. Oktavián si byl vědom síly protivníkovy loďstva, a tak povolal legionáře z Ilýrie, aby pomohli bránit důležité přístavy proti loupeživým nájezdům Pompeiových lodí. V této době také pokračovala výstavba nového

³⁰⁵ D. SHOTTER, *The fall*, s. 92.

³⁰⁶ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 180.

³⁰⁷ Anthony BARRETT, *Livia. First Lady of Imperial Rome*, Yale university press 2002, s. 11-26.

³⁰⁸ W. ECK, *Augustus*, s. 25.

³⁰⁹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 181.

³¹⁰ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 230.

loďstva, kterou Oktavián započal již po uzavření smlouvy z Miséna. Právě toto loďstvo mělo později výrazně vyrovnat síly mezi oběma stranami.³¹¹

Téměř ihned po dokončení výstavby nových lodí začal Oktavián plánovat útok na Sexta Pompeia. Jednu část loďstva poslal na jih, zatímco s druhou částí, které sám velel, plul do Mesinských úžin. První části veleli generálové Gaius Calvisius Sabinus a Menodoros. Tato část se utkala s loďstvem Sexta Pompeia v zálivu nad Cumami. Sextus Pompeius nebyl přítomen, jelikož velel druhé části svého loďstva, s kterým čekal na Oktaviána v Messině. Ve své absenci pověřil velením Menekrata, svého generála, který choval velké nepřátelství k Ménodorovi. Obě loďstva se střetla v námořní bitvě, ve které obě strany utrpěly velké ztráty, ale nakonec se ukázala zkušenost Pompeiových mužů a Menekratés zvítězil, ale stálo ho to vlastní život. Po smrti svého generála, se Pompeiovo loďstvo odebralo zpět k břehům Sicílie.³¹²

Jakmile se Oktavián dozvěděl zprávy o situaci u Cum, okamžitě vyplul, aby se spojil se zbytkem svých lodí. Jenomže se začaly ukazovat nedostatky v námořní strategii, které Oktavián měl.³¹³ Když byl Oktavián u Scyllaea, napadl ho v noci Pompeius a snadno získal vítězství. Po této bitvě měl Oktavián k dispozici zhruba polovinu původních lodí, což bylo nepochybně málo na to, aby mohl pokračovat v boji proti Sextovi Pompeiovi. Krátce po bitvě zanechal část svých mužů, aby se postarala o opravu zbývajících lodí a sám odešel zpět do Říma. Stavba nových lodí nepřipadala z časových důvodů v úvahu, a tak se Oktavián musel obrátit na východ a požádat o pomoc Antonia.³¹⁴

Oktaviánův obraz v očích římských občanů byl mírně poškozen a Oktavián musel rychle jednat, aby tento svůj neúspěch odčinil. K tomu, aby se tak stalo, mu měli dopomoci dva jeho velmi dobří přátelé. Jedním z nich byl Marcus Vipsanius Agrippa, schopný generál, který se právě vracel z úspěšného tažení z Galie a měl to být právě on, kdo povede další útok proti Sextovi Pompeiovi. Při svém návratu se dokonce vzdal triumfu, protože nálada občanů v Římě po Oktaviánově prohře nebyla úplně přívětivá.³¹⁵ Druhá osoba, která měla Oktaviánovi pomoci v této době, byl Maecenas, který byl poslán na východ za Antoniem, aby požádal Antonia o pomoc v boji proti Sextovi.³¹⁶

Na jaře roku 37 př. n. l. se Antonius vydal v čele tří set lodí na západ. Jako svůj cíl si zvolil město Tarent, ležící na pobřeží Jónského moře v Tarentském zálivu. Tentokrát bylo zcela

³¹¹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 181.

³¹² APPIÁNOS, *Krize*, s. 407.

³¹³ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 182.

³¹⁴ APPIÁNOS, *Krize*, s. 414.

³¹⁵ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 327.

³¹⁶ APPIÁNOS, *Krize*, s. 414-415.

jasné, že ani jeden z dvou nejsilnějších triumvirů nemá zájem na válce proti sobě, která by nebyla prospěšná ani pro jednu stranu. Oktavián potřeboval námořní pomoc ve válce proti Sextovi Pompeiovi a Antonius měl zase své problémy s Parthy na východě, a tak potřeboval legionáře. Došlo tedy k dojednání další dohody nedaleko města Tarent. Jednalo si již o čtvrtou dohodu od Bononie.³¹⁷

V domlouvání této dohody hrála pravděpodobně roli i Oktávie, která sloužila jako jakýsi prostředník mezi oběma triumviry. Vyjednané body dohody byly následující. Antonius odevzdal Oktaviánovi 120 svých lodí, aby mohl Oktavián pokračovat v boji proti Sextovi. Oktavián přislíbil, že Antoniovi pošle 20 000 legionářů, jakožto pomoc proti Parthům, ale tento slib nikdy nedodržel. Nakonec se oba dohodli na prodloužení trvání triumvirátu o dalších 5 let, a to tedy od 1. ledna 37 př. n. l. do 31. prosince 33 př. n. l. Toto prodloužení učinili bez jakéhokoli schválení lidem.³¹⁸ Nakonec byla Oktaviánova dcera Julia, které byly 2 roky, zasnoubena s Antoniovým synem, což byl další příklad potvrzení dohod sňatkovými aliancemi.³¹⁹

Lepidus se těchto jednání o uzavření nové dohody nijak neúčastnil. Jeho neúčast by se do jisté míry dala vysvětlit tím, že se většina bodů nově uzavřené dohody týkala pouze Oktaviána a Antonia. Na druhou stranu se zde také jednalo o obnovení funkčního období triumvirátu, kterého byl Lepidus stále součástí a měl mít stejné pravomoci jako jeho kolegové. Dalo by se tedy říct, že Lepidova neúčast na těchto jednáních představovala do jisté míry ztrátu jeho politické moci v rámci triumvirátu. Přitom jeho role na začátku fungování druhého triumvirátu v roce 43 př. n. l. byla velmi silná. V té době byl potřeba, aby svými schopnostmi balancoval rovnováhu mezi Oktaviánem a Antoniem a byla mu také svěřena správa celé Itálie. V průběhu dalších pěti let se však jeho politický vliv začal zmenšovat a lidé začali stále více vnímat jen Oktaviána a Antonia. Lepidus si byl zcela jistě vědom postupného úpadku své moci a chtěl se pokusit o posílení své pozice.³²⁰

7.3 Invaze na Sicílii

Zatímco Oktavián uzavíral v Tarentu dohodu s Antoniem, Agrippa pracoval na tom, aby výrazně posílil Oktaviánovo loďstvo. Bylo naverbováno přes 20 000 nových námořníků.

³¹⁷ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 188-189.

³¹⁸ APPIÁNOS, *Kříže*, s. 415-416.

³¹⁹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 189.

³²⁰ TAMTÉŽ, s. 189-190.

Jednalo se zejména o otroky, kteří byli propuštěni, aby mohli sloužit v armádě.³²¹ Agrippa se také postaral o výstavbu nového kanálu poblíž Neapolského zálivu, který spojoval jezero Avernus s mořem. Toto bylo nesmírně důležité, neboť to umožňovalo rychlejší zásobování jednotek. Trénink nových jednotek probíhal nejdříve na souši a až poté byl přesunut na moře. Nové lodě byly stavěny s pevnější konstrukcí, aby vydržely větší nárazy.³²²

Rok 37 př. n. l. se nesl ve znamení válečných příprav, aby se v roce 36 př. n. l. mohla uskutečnit invaze na Sicílii. Plán invaze, který vymyslel Agrippa, se skládal ze tří částí. Oktavián popluje se svými loděmi od Puetol, Statilius Taurus z Tarentu a Lepidus, který ochotně nabídl svou pomoc, měl se svými 14 legiemi napadnout Sicílii z jihu. To by znamenalo, že bude Sextus Pompeius obklíčen z východu, západu a jihu.³²³

Invaze začala 1. července roku 36 př. n. l. Velká část invaze však byla výrazně ohrožena špatným počasím. V té době se zvedla velká bouře, která potopila část Lepidových zásobovacích lodí a zahнала Oktaviána do elejského zálivu, odkud nebylo možné vyplout do doby, než bouře pominula. Lodě však nebylo možné nijak ukotvit či přivázat, a tak se několik z nich roztříštilo o skály. Jedinému Lepidovi se povedlo vylodění na první pokus. Lepidus pokračoval podle plánu a ihned po vylodění začal obléhat Lilybaeum (dnešní Marsala). Invaze z východu však úspěšná nebyla. Bylo třeba opravit rozbité lodě, a proto invaze nemohla pokračovat ihned po skončení bouří, které v té době sužovaly moře kolem Sicílie.³²⁴

Oktavián s Agrippou podnikli další pokus o invazi v srpnu. Agrippa měl se svými loděmi napadnout severovýchodní pobřeží Sicílie, Oktavián měl napadnout východní pobřeží a Lepidus, kterému se jako jedinému povedlo vylodit již na první pokus, měl nadále pokračovat v obléhání Lylibaea, aby tak dostatečně zaměstnal Sextovy pozemní jednotky. Tento druhý plán byl výrazně úspěšnější než ten předchozí. Agrippa porazil Sextovo loďstvo v bitvě u Myl. V této bitvě hrála velkou výhodu větší manévrovatelnost nových lodí, které nechal Agrippa před touto invazí vystavět. Po bitvě se Agrippa vylodil na Sicílii v blízkosti města Tindari.³²⁵

Oktavián se mezitím snažil se svým loďstvem vylodit u Tauromenia (dnešní Taormina).³²⁶ Nakonec se mu povedlo vylodit spolu se třemi legiemi, ale město se odmítlo vzdát. Po této komplikaci se Oktavián snažil alespoň o zajištění výhodné pozice pro svůj budoucí tábor, který hodlal postavit dále na jihu, poblíž města Naxos. Zdálo se však, že je

³²¹ SÜETONIUS, *Životopisy*, s. 80-81.

³²² A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 166-167.

³²³ APPIÁNOS, *Krize*, s. 417.

³²⁴ TAMTÉŽ, s. 417-418.

³²⁵ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 192-193.

³²⁶ APPIÁNOS, *Krize*, s. 424.

Sextus Pompeius o krok napřed, jelikož už zde na Oktaviána čekal a zaútočil na něj na souši i na vodě. Přestože se Oktavián dostal do svízelné situace, rozhodl se pro bitvu. Strhla se tedy bitva, ve které Sextus zvítězil. V průběhu bitvy došlo dokonce k velmi zajímavé situaci. Oktavián, který si v té době uvědomoval vážnost situace i pravděpodobné ztráty na životech, požádal jednoho ze svých přátel, aby ho zabil. Tím přítelem byl Gaius Proculeius. Nakonec však naštěstí odmítl splnit Oktaviánovo přání, přičemž se následně povedlo Oktaviánovi uprchnout na pobřeží.³²⁷

Po tomto neúspěchu svěřil Oktavián velení na svých vojáky do rukou Luciovi Cornificiovi, který se tak stal velitelem expedičních vojsk. Bylo mu jasně nakázáno, aby udělal vše, co bude potřeba, aby zadržel nepřátelský postup po souši.³²⁸ Ihned poté se Oktavián nalodil na svou vlajkovou loď a odplul, aby zformoval zbytek svého loďstva a pravděpodobně také z důvodu, aby mu Sextus neodřízal cestu. I přes tento rychlý akt se Sextovo loďstvo objevilo a napadlo Oktaviánovy lodě. Oktaviána zachránil fakt, že plul na neoznačené lodi, tudíž jeho loď nemohla být rozpoznána od ostatních jako vlajková. Nakonec se tedy Oktaviánovi podařilo uprchnout do přístavu Abala. Odtud odeslal zprávy Agrippovi, po kterém chtěl, aby Cornificiovi poslal na pomoc Laronia spolu s legiemi. Sám Oktavián se vydal spolu s Messalou do Stilidy, kde už na něj čekaly další 3 legie připravené k boji.³²⁹

Cornificius se mezitím pokusil o průlom Sextových linií, poněvadž v té době Sextus obléhal jeho tábor. Tento pokus byl úspěšný, ale při útěku hodně jeho mužů zahynulo, poněvadž byli zasaženi kopími, které vrhali numidští bojovníci najatí Sextem Pompeiem.³³⁰ Nakonec však dorazil Laronius, který měl na žádost Oktaviána Cornificiovi pomoci. Oba se následně se svými muži přesunuli do Myl.³³¹ Mezitím se Agrippa konečně zmocnil Tyndaridy, což bylo velmi klíčové jednak pro strategickou polohu města, ale také kvůli přítomnosti mnoha zásob pro další etapy války.³³² Jelikož byla Tyndarida už pod Agrippovým velením, dostavil se do ní i sám Oktavián v čele svých 21 legií.³³³ Z hlediska počtu vojáků se Oktavián nacházel v jasné výhodě, jelikož v té době měl Sextus pod svým velením pouze 10 legií.³³⁴

³²⁷ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 193.

³²⁸ APPIÁNOS, *Krize*, s. 426.

³²⁹ TAMTÉŽ, s. 426-427.

³³⁰ TAMTÉŽ, s. 427-428.

³³¹ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 351.

³³² APPIÁNOS, *Krize*, s. 428-429.

³³³ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 194.

³³⁴ P. A. BRUNT, *Italian manpower*, s. 499-500.

7.4 Bitva u Naulochu

Sextus, který si dobře uvědomoval svou početní nevýhodu, se rozhodl pro další námořní střetnutí, poněvadž námořní síly byly tou dobou na obou stranách stále vyrovnané. Obě strany měly loďstvo o síle zhruba 300 lodí. Následná bitva, která se konala 3. září 36 př. n. l. u Naulochu skončila Sextovou zdrcující porážkou. Na této bitvě je zajímavé, že je zde docela velká šance, že místo a čas bitvy byly smlouveny oběma stranami dopředu.³³⁵ Podmínky byly pravděpodobně smlouveny přímo mezi Oktaviánem a Sextem Pompeiem, ale ani jeden z nich se samotné bitvy neúčastnil. Oba sledovali dění z pobřeží a nechali vedení svých armád na svých zkušených generálech. Oktaviánovu loďstvu velel Agrippa, zatímco Pompeiově flotile veleli generálové Apollophanes a Demochares. Pompeius měl zcela dobrý důvod, proč svěřil velení právě těmto dvěma mužům, jelikož oba veleli jeho armádě již v roce 38 př. n. l. a podíleli se tak na předešlé porážce Oktaviána.³³⁶

V této bitvě ztratil Agrippa pouze 3 lodě. Naproti tomu Sextus jich ztratil hned 28. Po prohrané bitvě se Sextus v čele 17 lodí rozhodl pro útek. Zbylé lodě byly buď zničeny při útěku nebo se jich zmocnili Oktaviánovi muži.³³⁷ Sextus nechal poslat vzkaz do Lilybaea, kde se necházel Lucius Plinius Rufus s 8 legiemi. Přikázal Pliniovi, aby se ihned vydal na pochod do Messiny. Plinius neváhal a okamžitě se vydal na pochod a po krátké chvíli dorazil do Messiny, jenomže Sextus už tam dávno nebyl. Pokračoval totiž ve svém útěku dál na východ, a naopak Plinius se spolu se svými muži dostal do obklíčení Lepida a Agrippy.³³⁸ Když si Plinius uvědomil vážnost situace, v které se ocitl, okamžitě žádal o mír. Zde se projeví neshody mezi Agrippou a Lepidem. Agrippa odmítal jakékoli jednání o míru bez přítomnosti Oktaviána, který měl dorazit během několika následujících dní. Naopak Lepidus cítil šanci, jak si naklonit další vojáky a třeba získat většinu z nich pod své velení. To byl také důvod, proč souhlasil s mírem, a dokonce přizval Pliniovy muže k plnění Messiny. Toto rozhodnutí se však nesetkalo s velkou popularitou u Lepidových mužů, kteří se nechtěli dělit o kořist s někým, koho právě porazili.³³⁹

Tak tedy skončila válka se Sextem Pompeiem, v které byl Sextus do jisté míry vždycky v nevýhodě. Nikdy neměl dostatečně silné pozemní jednotky, aby mohl pomýšlet na přesunutí bojiště na území Itálie. Oktavián v této válce velmi riskoval a utřil také velké ztráty, ale nakonec se mu vše vyplatilo a stal se vítězem. Než však mohl tento konflikt zcela uzavřít, stála

³³⁵ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 168.

³³⁶ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 195-196.

³³⁷ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 88.

³³⁸ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 197.

³³⁹ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 89.

ted' před ním poslední menší překážka, kterou se stal po této válce právě jeho kolega triumvir Lepidus.³⁴⁰

7.5 Lepidův konec ve vrcholné politice

Válka mezi Sextem Pompeiem a Oktaviánem skončila jinak, než by se dalo očekávat. Poněvadž Lepidus chtěl zvětšit svůj politický vliv v rámci triumvirátu, začínaly se zde objevovat první náznaky rozepří mezi Lepidem a Oktaviánem.³⁴¹ Oktavián samozřejmě nebyl spokojen s tím, jakým způsobem rostla Lepidova moc, což dal najevo už při samotném rabování Messiny, při kterém přiměl Lepida, aby opustil město.³⁴² Lepidus se cítil být ve velmi dobré situaci a hodlal z ní vytěžit naprosté maximum. Jeho armáda, která čítala nyní něco kolem 20 legií, mu dodávala sebevědomí k tomu, aby v následujících vyjednáváních se svým kolegou dosáhl všech svých cílů.³⁴³

Zásadním Lepidovým cílem bylo uchovat si celou Sicílii pod svojí kontrolou. Tyto své ambice podporoval dvěma argumenty. Nejprve argumentoval tím, že jako jedinému se mu povedlo vylodit se na Sicílii při prvním pokusu invaze. Jako další argument zvolil fakt, že se mu také povedlo za danou dobu, kdy okupoval města situována na ostrově, získat jejich náklonost a podporu. Oktavián samozřejmě nesouhlasil s tím, že by Lepidovi Sicílii přenechal. Důvodů pro to měl hned několik, ať už se jednalo o strategickou polohu samotného ostrova, nebo o zásoby obilí, které se na ostrově nacházely.³⁴⁴

Oktavián nechal poslat do Lepidova tábora poselství, ve kterém Lepidovi připomínal, že přišel na Sicílii jako jeho spojenec, a tudíž nemá žádný nárok na to, aby si přisvojil kontrolu na nad celým ostrovem.³⁴⁵ Lepidus však tato tvrzení odmítal a požadoval kontrolu nad celou Sicílií. Nějaký čas to tedy vypadalo, že k žádné dohodě nedojde.³⁴⁶ Oktavián se však rozhodl jednat a ukončit tak tyto spory. Velleius Paterculus tvrdí, že Oktavián vešel do Lepidova tábora zcela neozbrojen a že jedinou jeho ochranu tak představovalo jeho samotné jméno.³⁴⁷ Tato historka se zdá být dosti nereálná, protože je těžké si představit, že by Oktavián riskoval do takové míry, aby vešel do Lepidova tábora bez jakékoli vojenské ochrany.³⁴⁸

³⁴⁰ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 168-169.

³⁴¹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 197.

³⁴² CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 363-364.

³⁴³ VELLEIUS PATERCULUS, *Římské dějiny II.*, s. 128.

³⁴⁴ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 89.

³⁴⁵ APPIÁNOS, *Krize*, s. 433.

³⁴⁶ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 89.

³⁴⁷ VELLEIUS PATERCULUS, *Římské dějiny II.*, s. 127-128.

³⁴⁸ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 89.

Problém pro Lepida představoval fakt, že Lepidovi vojáci nebyli ochotni zasáhnout do nějakého dalšího konfliktu tak brzy po ukončení války proti Sextovi Pompeiovi. Rozhodně nebyli nadšeni z pomyslení, že by měli bojovat proti dalším svým krajanům. Dalším problémem byla samotná struktura jeho legií. Měl jich sice 22, ale většina z nich byla pod jeho velením velmi krátce a v minulosti bojovala pod jinými veliteli. Tato rozdílná kvalita legií a málo zkušeností samotných legionářů pod Lepidovým velením úplně nepřispívaly Lepidově pozici ve vyjednávání, zároveň proti němu hrál i fakt, že na druhé straně stojí někdo, kdo nosí honosné jméno Caesar.³⁴⁹

Na vyjednávání mezi Lepidem a Oktaviánem přináší pohled dva historici. Appiános říká, že Oktavián vysílal své muže do Lepidova tábora, aby přesvědčili Lepidovy vojáky, že pro ně bude daleko výhodnější přidat se na jeho stranu. Po několika těchto pokusech se potom sám Oktavián vypravil v čele několika mužů do Lepidova tábora a začal Lepidovi vojáky osobně přesvědčovat, že jejich budoucnost bude zářnější, pokud přejdou pod jeho velení. Když se o tomto dozvěděl Lepidus, nechal okamžitě Oktaviána vyvést ze svého tábora. Nicméně tyto Oktaviánovy metody byly úspěšné a Lepidovi vojáci začali postupně v malých skupinách přecházet na Oktaviánovu stranu. Někteří velitelé dokonce uvažovali o usmrcení Lepida, a také poslali Oktaviánovi vzkaz, zda tak mají učinit, ten však tento jejich plán odmítl.³⁵⁰

Druhý pohled přináší Cassius Dio, který v mnoha ohledech souhlasí s Appiánovým tvrzením, nicméně přikládá další důležité detaily. Říká, že se Lepidus pokusil zvrátit situaci, když viděl, jak jeho legie mění svou loajalitu, pokusil se vyjednat, Oktavián to však razantně odmítl. Zároveň dodává, že po tom, co ho Lepidus vyhnal z jeho tábora, přitáhl druhý den s celou svou armádou a obklíčil Lepidův tábor, což do jisté míry vysvětluje tak razantní přechod všech Lepidových vojáků, poněvadž na ně byl tímto činem vyvíjen velký nátlak.³⁵¹

Po této skutečnosti se Lepidus stal terčem debat o své vojenské a velitelské kompetentnosti. Nicméně je důležité si uvědomit, že dezerce legionářů nebyla v občanských válkách neobvyklá. V minulosti se s tímto problémem musel potýkat například i slavný Caesar.³⁵² Odstranění Lepida byla pravděpodobně věc, ke které by se Oktavián uchýlil, ať už by se Lepidus zachoval v otázce války proti Sextovi Pompeiovi jakkoli. Lepidus pro něj představoval hrozbu, kterou nechtěl dále trpět. Zejména Oktaviána trápila představa, že by se Lepidus spolu se svými 22 legiemi mohl spojit s Antoniem, což by jasně postavilo Oktaviána

³⁴⁹ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 90.

³⁵⁰ APPIÁNOS, *Krise*, s. 433-434.

³⁵¹ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 363-365.

³⁵² SUETONIUS, *Životopisy*, s. 56-57.

do horší pozice v rámci samotného triumvirátu.³⁵³

Lepidův život byl ušetřen, byl však zbaven všech titulů až na jeden, pontifex maximus.³⁵⁴ Tento úřad mu nechal Oktavián záměrně, jelikož nositel ho měl doživotně a Oktavián si byl vědom, že pokud by mu jej vzal, porušil by tak římské tradice, což by se do jisté míry v očích veřejnosti nemuselo sejít s pochopením.³⁵⁵ Lepidus byl odstraněn z vysoké politiky a byl nucen odejít do exilu. Jako jeho exil mu zvolil Oktavián pobřežní město Circeii, které se nacházelo na půl cesty mezi Římem a Neapolí. Toto místo bylo zvoleno záměrně, jelikož bylo dostatečně blízko Říma, aby měl Oktavián Lepida stále pod dohledem.³⁵⁶

Lepidus nakonec umírá někdy na konci roku 13 př. n. l., nebo krátce na začátku roku 12 př. n. l. Oktavián po jeho smrti obdržel úřad pontifex maximus.³⁵⁷

8. Souboj o dominanci nad republikou

8.1 Oktaviánova italská politika

Situace se po dlouhé době změnila. Rozložení sil mezi oběma triumviry bylo nyní vyrovnané. Oktavián si dobře uvědomoval, že pokud by snad opět Antonius přitáhl se svou armádou či loďstvem z východu, ať už v míru nebo za vidinou války, bude mu moci čelit mnohem efektivněji, než tomu bylo doposud. Tento fakt mu zároveň dodával sebedůvěru pro jeho další kroky.³⁵⁸ Dalo by se tedy říci, že roky 35-33 př. n. l. se nesly ve znamení příprav na konflikt, který měl opět znovu změnit rovnováhu sil v říši.³⁵⁹

Oktavián se vrátil ze Sicílie do Říma v září v roce 36 př. n. l. Před branami města pronesl projev adresovaný senátorům, ale i prostému lidu. Oktavián v něm vyhlásil konec občanských válek a naznačoval návrat ke starému pořádku. Nicméně v projevu také pronesl omluvu za některé hrůzy minulosti, kterých se účastnil, nebo je dokonce sám nařídil.³⁶⁰

Pokud Oktavián prohlásil, že občanské války skončily, nebylo nutné udržovat tak velkou armádu. Nastal zde tedy opět problém usídlení válečných veteránů, což bylo něco, s čím se Oktavián již v minulosti setkal po bitvě u Filipp. Bylo jasné, že Oktavián nemůže rozpustit celé

³⁵³ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 92.

³⁵⁴ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 172.

³⁵⁵ R. D. WEIGEL, *Lepidus*, s. 95

³⁵⁶ TAMTÉŽ, s. 95.

³⁵⁷ TAMTÉŽ, s. 98.

³⁵⁸ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 239.

³⁵⁹ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 35.

³⁶⁰ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 205.

vojsko, protože si sám dobře uvědomoval, že ho možná bude velmi brzy potřebovat. Dostalo se tedy jen na ty nejzkušenější. Legionáři, kteří pod Oktaviánem bojovali již od bitvy u Mutiny,³⁶¹ kterých bylo zhruba 20 000,³⁶² byli rozmístěni převážně v Itálii, ale někteří i v Galii.³⁶³ Ostatním bylo slíbeno 500 denárů a budoucí kořist z připravované kampaně do Ilýrie.³⁶⁴

Politika, kterou v těchto letech Oktavián praktikoval, by se dala charakterizovat jako „mír a bezpečnost pro Itálii“.³⁶⁵ Bezpečnost měla být zajištěna nejdříve interně, konkrétně bylo potřeba zakročit proti loupeživým bandám, které sužovaly Itálii a její obyvatele. Tímto úkolem byl pověřen Oktaviánův věrný generál Gaius Calvisius Sabinus, který se k Oktaviánově spokojenosti vypořádal s těmito bandami během 12 měsíců.³⁶⁶ To však nebylo vše, některým lidem byly dokonce odpuštěny nedoplatky daní, a zároveň Oktavián vrátil některá práva římským magistrátům. Oktavián začínal mít čím dál tím větší vliv na politický život v samotném Římě, zatímco Antonius byl pomalu z této politické hry vytlačován.³⁶⁷

Oktaviánovi byly jakožto vítězi občanské války a nositeli míru nabídnuty různé pocty. Podobně tomu bylo i minulosti za Caesara, když porazil Pompeia. Oktavián si však uvědomoval, že těchto poct je až příliš, a že by to mohlo mít špatný dopad na jeho obraz před prostým lidem, a proto si vybral jen triumf. Jeho triumf se uskutečnil 13. listopadu v roce 36 př. n. l. v poměrně skromnějším duchu, než bylo dříve zvykem. Triumf byl za vítězství nad Sextem Pompeiem, ale byl popisován jako vítězství „nad Sicílií“, aby se tak zakryl fakt, že Oktavián zvítězil nad římskými občany.³⁶⁸

Oktavián se v této době dotkl i záležitostí týkajících se náboženství. Tyto záležitosti byly v tomto konkrétním případě spjaty s jeho vlastním domem. Oktavián vlastnil dům na pahorku Palatin, ve kterém dříve bydlel Quintus Hortensius, řečník a velký rival Cicerona. V průběhu let Oktavián začal skupovat okolní pozemky, aby zde vytvořil svou rezidenci.³⁶⁹ Vše se ovšem změnilo, když do domu jednoho dne uhořel blesk. Oktavián spatřil příležitost, která se mu nabízela a prohlásil celé místo za posvátné.³⁷⁰ Nechal na tomto místě vystavět chrám věnovaný

³⁶¹ APPIÁNOS, *Krize*, s. 437.

³⁶² P. A. BRUNT, *Italian manpower*, s. 331.

³⁶³ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 411.

³⁶⁴ TAMTÉŽ, s. 369.

³⁶⁵ K. CHRIST, *Krize*, s. 348.

³⁶⁶ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 205-206.

³⁶⁷ K. CHRIST, *Krize*, s. 349.

³⁶⁸ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 205-207. Do té doby se triumf nikdy neudělil za vítězství nad římskými občany. Jednalo se o jakési další vybočení z tradice.

³⁶⁹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 270.

³⁷⁰ J. OSGOOD, *Caesar's Legacy*, s. 325.

bohu Apollónovi.³⁷¹ Tímto činem se ukázal v očích Římanů jako člověk, který obětuje svůj osobní luxus ve prospěch veřejnosti.³⁷² Chrám sice přešel do veřejného vlastnictví, ale Oktavián měl do něj ze svého domu přímý vstup. Zároveň z důvodu, že pobýval ve stejné oblasti, kde stál božský chrám a byl tak blízko k Apollónovi, mohlo docházet k *synnaos* (společné uctívání). Oktavián však neprohlašoval své spojení s bohy za tak výrazné, jako to dělal například Sextus Pompeius se svým spojením s Neptunem.³⁷³

8.2 Ilyrská vojenská tažení

Oktavián si moc dobře uvědomoval, že musí nějakým způsobem zvýšit svou prestiž vojenského velitele, jelikož ho Antonius ve vojenských záležitostech v očích Římanů stále převyšoval. Na rozdíl od těžkého soupeře, kterého si vybral Antonius na východě v podobě Parthů a Arménů, si Oktavián vybral jako další svůj cíl Ilýrii.³⁷⁴

Oktavián tak navázal na plány svého adoptivního otce, protože už sám Julius Caesar před svou smrtí plánoval kampaň proti ilyrským kmenům, než se vydá na vojenské tažení proti Parthům.³⁷⁵ Hlavní výhodou této kampaně byla její relativní bezpečnost. Oktavián mohl v této válce jenom získat, a zároveň tento konflikt mohl být kdykoli přerušeno, pokud by snad Oktavián tušil, že hrozí nebezpečí od jeho kolegy Antonia. Oktavián mohl tuto válku prezentovat jako součást programu „mír a bezpečí pro Itálii“, kvůli geografické blízkosti Ilýrie k Itálii. Dalším plusem bylo, že mohl zaměstnat svou stále velkou armádu, čítající v té době zhruba 100 000 mužů a zároveň zvýšit jejich bojové zkušenosti.³⁷⁶

Válka začala v roce 35 př. n. l. a táhla se s menšími přestávkami až do roku 33 př. n. l. Oktavián a Agrippa vyrazili na jaře 35 př. n. l. s vojskem z města Senia (dnešní Senj), nacházejícího se na Jaderském pobřeží, proti Japodům. Jednalo se o konfederaci kmenů, která se nacházela v dnešním západním Chorvatsku.³⁷⁷ S větším odporem ze strany Japodů se setkali jen při obléhání města Metelum.³⁷⁸ Při obléhání města byl dokonce Oktavián lehce zraněn, což velice pomohlo budování jeho obrazu jako velitele. Město nakonec po několika dnech obléhání

³⁷¹ SÜETONIUS, *Životopisy*, s. 91.

³⁷² J. OSGOOD, *Caesar's Legacy*, s. 325.

³⁷³ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 207.

³⁷⁴ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 239-240.

³⁷⁵ APPIÁNOS, *Zrod římského impéria*, přel. Jan Burian, Praha 1986. s. 272-273.

³⁷⁶ K. CHRIST, *Krise*, s. 348-349.

³⁷⁷ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 219.

³⁷⁸ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 413.

padlo.³⁷⁹

V létě v roce 35 př. n. l.³⁸⁰ Oktavián pokračoval ve svém tažení směrem k řece Sávě proti kmenu Segest'anů.³⁸¹ Proběhla zde blokáda u města Siscia (dnešní Sisak, Chorvatsko) a po krátké době byli obyvatelé města donuceni se vzdát. Oktavián zde zanechal 2 a půl legie jako posádku, což naznačovalo důležitou strategickou polohu tohoto města, kterou mu Oktavián přikládal a rozhodně se nově dobytého území nehodlal vzdát.³⁸² Oktavián se poté vypravil do Říma, aby tam přezímoval. V Římě prohlásil, že vojenské tažení bude pokračovat příští rok na jaře.³⁸³

V roce 34 př. n. l. Oktavián upřel svou pozornost na jih do Dalmácie.³⁸⁴ Jeho protivníkem byl tentokrát kmen Dalmátů.³⁸⁵ Oktavián nejdříve udeřil u města Promona (dnešní vesnice Tepljuh, Chorvatsko) a později vypálil nedaleké Synodium.³⁸⁶ Ostatní kmeny se po této události vzdaly. Válka, která měla Oktaviánovi pomoci upevnit jeho pozici vojevůdce a získat další území pro Řím, byla u konce.³⁸⁷

8.3 Antoniovo působení na východě v letech 42-33 př. n. l.

Nyní je potřeba se vrátit k Antoniově k situaci po bitvě u Filipp v roce 42 př. n. l. a sledovat vývoj na východě. Před Antoniem v danou dobu stálo hned několik úkolů, které musel začít řešit. Bylo potřeba reorganizovat tamější provincie, zajistit stabilitu, ale zejména bylo potřeba vybrat peníze na zaplacení legionářů, kteří bojovali v občanské válce.³⁸⁸ Dalším problémem Parthové.³⁸⁹

Antonius přezímoval v roce 42 př. n. l. v Řecku.³⁹⁰ Konkrétně si vybral jako rezidenci Atény, které velmi dobře znal, jelikož zde v minulost studoval. Postupem času si navykl na řecký styl života a začal tam navštěvovat různá divadelní představení.³⁹¹ Na jaře v roce 41 př.

³⁷⁹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 219.

³⁸⁰ TAMTÉŽ, s. 219.

³⁸¹ APPIÁNOS, *Zrod*, s. 272-273.

³⁸² J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 220.

³⁸³ APPIÁNOS, *Zrod*, s. 279.

³⁸⁴ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 172.

³⁸⁵ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 220.

³⁸⁶ APPIÁNOS, *Zrod*, s. 280.

³⁸⁷ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 220-221.

³⁸⁸ Adrian Keith GOLDSWORTHY, *Antony and Cleopatra*, London 2010. s. 262.

³⁸⁹ APPIÁNOS, *Krize*, s. 299-301. Záminka pro toto tažení se nabízela v podobě pomoci, kterou parthský král Oródés II. poskytl Cassiovi a Brutovi. Je tedy na místě předpokládat, že Antonius měl myšlenku na tuto kampaň v hlavě a hodlal ji uskutečnit.

³⁹⁰ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, 631.

³⁹¹ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 152.

n. l. se vypravil do Asie.³⁹² Jeho cílem bylo město Efesos, kde byl přivítán jako bůh.³⁹³ Zde nechal svolat zasedání zástupců z provincie Asia, kde předložil své požadavky a plány. Antonius požadoval zaplacení 9letého tributu do 2 let, což bylo zhruba 20 000 talentů. Bylo povoleno, že do této sumy mohou přispět i další východní provincie a vazalská království.³⁹⁴ Zástupci byli tímto požadavkem pobouřeni, ale nakonec souhlasili.³⁹⁵ Dále dal také vyhlásit, že lidé, kteří podporovali Cassia a Bruta, jsou omilostněni, kromě přímých účastníků bojů.³⁹⁶

Poté, co opustil Efesos, vyrazil na cestu skrze Malou Asii, na které se vypořádával z různými politickými záležitostmi, zaváděl daně a užíval si východního pohostinství.³⁹⁷ Zastavil se až ve městě Tarsos (dnešní Turecko), kam si nechal předvolat egyptskou královnu Kleopatru VII., aby vysvětlila, proč nepomohla druhému triumvirátu v boji proti Cassiovi a Brutovi.³⁹⁸ Kleopatře se nakonec povedlo obhájit svou pozici a loajalitu vůči druhému triumvirátu, za což jí byla Antoniem stvrzena všechna předchozí práva. Zároveň se mezi nimi začala objevovat oboustranná fyzická náklonnost.³⁹⁹ Antonius po této schůzce pokračoval skrze Sýrii a Palestinu až do Egypta, kde v roce 40 př. n. l. přezímoval.⁴⁰⁰

O slovo se však opět přihlásili Parthové. Historie válčení mezi těmito dvěma národy se táhla už od roku 53 př. n. l., kdy byl v bitvě u Karrh poražen Marcus Licinius Crassus. Mezi lety 49-45 př. n. l., kdy probíhala občanská válka mezi Caesarem a Pompeiem. Parthové sice nijak nezasáhli, ale jsou zde zprávy, že udržovali kontakt s Pompeiem. Po ukončení občanské války se Caesar pustil do plánování kampaně proti Parthům, která měla odčinit potupnou Crassovu porážku. Než však stihl své plány uskutečnit, byl v roce 44 př. n. l. zavražděn. V následném konfliktu mezi druhým triumvirátem a Caesarovými vrahy, se Parthové přidali na stranu Cassia a Bruta. Dokonce jim poskytli kromě finanční pomoci i vojenské oddíly, které bojovaly v bitvě u Filipp v roce 42 př. n. l. V té době se v Parthii zdržoval římský velitel Quintus Labienus, který zde měl vyjednávat o dalších posilách. Po obdržení zprávy o porážce Caesarových vrahů, Labienus vstoupil do parthských služeb.⁴⁰¹

³⁹² A. K. GOLDSWORTHY, *Antony*, s. 262.

³⁹³ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 632.

³⁹⁴ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 10.

³⁹⁵ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 152.

³⁹⁶ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 269.

³⁹⁷ A. K. GOLDSWORTHY, *Antony*, s. 262.

³⁹⁸ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 152. Egypt bylo sice nezávislé království, ale i tak se od něj očekávala pomoc, kvůli Caesarově vztahu s Kleopatrou z minulosti.

³⁹⁹ A. K. GOLDSWORTHY, *Antony*, s. 269. Ihned po jejím příjezdu se stali milenci a do roka Kleopatra porodila Antoniovi dvojčata, dceru a syna.

⁴⁰⁰ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 214.

⁴⁰¹ Adrian David Hugh BIVAR, *The Political History of Iran Under the Arsacids*, in: Yarshater, EHSAN (ed.), *Cambridge History of Iran, Volume 3(1): The Seleucid, Parthian, and Sasanian periods*, New York 2006, s. 55-57.

V roce 40 př. n. l. vyslal parthský král Orodes II. invazní vojsko do Sýrie o síle 20 000 jezdců, kterému velel jeho syn Pacorus a Quintus Labienus. Jejich armády se později rozdělily, Pacorus táhl na jih podél pobřeží Sýrie a Labienus se vypravil na sever dál do Malé Asie.⁴⁰² Lucius Decidius Saxa, Antoniem dosazený guvernér Sýrie, byl uvězněn a popraven na příkaz Labiena.⁴⁰³ Markus Antonius opustil Egypt⁴⁰⁴ a pověřil velením válečných operací proti Parthům svého generála, Publia Ventidia Bassa, který se vypravil do Malé Asie, aby čelil Labienovi.⁴⁰⁵

Ventidius Bassus byl ve svém snažení odražení parthské invaze velmi úspěšný. Došlo ke třem bitvám, v roce 38 př. n. l. se odehrály bitvy u Kilikijské brány a u pohoří Nur (obojí dnešní Turecko) a v roce 37 př. n. l. u hory Gindarus (dnešní Sýrie). Ve všech těchto bitvách Římané zvítězili a vyhnali Parthy ze svého území.⁴⁰⁶ Quintus Labienus i princ Pacorus padli v boji.⁴⁰⁷

Mezi lety 39-38 př. n. l. došlo k předání moci v Parthii. Král Orodes II. zemřel a na trůně ho vystřídal jeho syn Fraates IV. Na okolnosti smrti starého krále nahlízejí dva historikové různými pohledy. Zatímco Cassius Dio tvrdí, že král zemřel ze žalu, protože ztratil svého oblíbeného syna,⁴⁰⁸ tak Plútarchos se přiklání spíše k teorii, že krále zavraždil právě následník trůnu Fraates.⁴⁰⁹ Po svém nástupu na trůn byli vyhnáni do exilu všichni jeho odpůrci, včetně muže jménem Monaeses, který uprchl do Sýrie za Markem Antoniem, stal se jedním z jeho rádců a nabádal ho, aby šel proti Parthům do války. Mezitím Antonius dobyl zpět Jeruzalém, který byl do té doby pod kontrolou Parthů a jako nový král byl dosazen Herodes Veliký, čímž Antonius stabilizoval situaci na východě natolik, že mohl pomýšlet na ofenzivu.⁴¹⁰

Antonius strávil zimu 37 př. n. l. v Antiochii (dnešní Turecko), kde se zabýval administrativou provincií a začal připravovat kampaň proti Parthům.⁴¹¹ Na jaře v roce 36 př. n. l. Antonius shromáždil armádu, která čítala 60 000 pěšáků, 10 000 jezdců a skoro 30 000 spojenců. Na spolufinancování této armády se podílela i Kleopatra, která doufala, že pokud Antonius uspěje, posílí tak i ona své zájmy na východě.⁴¹² Ještě před začátkem invaze Antonius poslal novému parthskému králi poselství, ve kterém ho žádal o navrácení ztracených římských

⁴⁰² A. D. H. BIVAR, *The political history*, 57.

⁴⁰³ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 214.

⁴⁰⁴ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 12. Zpět do Egypta se vrátil až za 4 roky.

⁴⁰⁵ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 173. Antonius se vrátil do čela vojenských operací proti Parthům až v roce 38 př. n. l.

⁴⁰⁶ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 224.

⁴⁰⁷ VELLEIUS PATERCULUS, *Římské dějiny II.*, s. 126.

⁴⁰⁸ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 389.

⁴⁰⁹ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 641.

⁴¹⁰ A. D. H. BIVAR, *The political history*, 58.

⁴¹¹ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 31.

⁴¹² E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 176.

odznaků legií, které v boji s Parthy ztratil Crassus. Tuto výzvu však Parthové odmítli akceptovat.⁴¹³

Antonius se vypravil na pochod. Nejprve jeho armáda dorazila k městu Zeugma (dnešní Turecko), odkud mohl navázat na válečné plány Crassa a udeřit přímo na Mezopotámii. Nicméně Fraatés IV. přesunul svou armádu právě tam, takže Antonius musel od této strategie upustit. Vypravil se tedy daleko horší a delší cestou na sever do Arménie, kam dorazil někdy na přelomu června a července. Odtud se se svou armádou dostal až k hlavnímu městu Phraaspa, které bylo důležité pro další pokračování tažení.⁴¹⁴ Aby nepřítele překvapil, musel pospíchat, a tak nechal své obléhací stroje daleko za sebou, což se ukázalo jako risk, který Antonia stál celé vojenské tažení.⁴¹⁵ Obléhání bez strojů bylo zcela nemožné, a ještě horší byla skutečnost, že válečné stroje byly na cestě k městu zničeny parthskou jízdou.⁴¹⁶ K situaci nepřispělo ani to, že arménský král Artavasdes II. Antonia zradil a stáhl se z bojiště spolu se svými muži. Antonius se musel dát na ústup.⁴¹⁷ Na cestě zpět do Sýrie, kam dorazil v zimě 36 př. n. l., provázely Antoniovu armádu nemoci a choroby. Odhadem Antonius celkem ztratil 20 000 pěšáků a 4000 jezdců.⁴¹⁸

V roce 35 př. n. l. musel Antonius vyřešit problém, který představoval Sextus Pompeius. Sextus uprchl na východ po prohrané válce s Oktaviánem. Doufal, že se mu podaří dostat se do přízně právě Antonia, ale když se k němu dostaly zprávy o tom, že Antonius nebyl ve svém tažení proti Parthům úspěšný, začal proti němu sám intrikovat.⁴¹⁹ Antonius nakonec nechal Sexta Pompeia popravit ve stejném roce ve městě Milétos (západní pobřeží Turecka).⁴²⁰

Po reorganizaci své armády vytáhl Antonius v roce 34 př. n. l. do Arménie, aby potrestal arménského krále, který jej zradil. Tato kampaň byla daleko úspěšnější než ta předešlá. Antonius zvítězil a z Arménie se stala další římská provincie.⁴²¹ V Římě bylo Antoniovo vítězství ignorováno, což Antonius nepřijal vlídně. Když se na podzim roku 34 př. n. l. vrátil ke Kleopatře do Egypta, obdržel za své úspěchy velké pocty.⁴²²

⁴¹³ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 642.

⁴¹⁴ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 31-33.

⁴¹⁵ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 642-643.

⁴¹⁶ VELLEIUS PATERCULUS, *Římské dějiny II.*, s. 129-130.

⁴¹⁷ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 264.

⁴¹⁸ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 651. Polovina z nich zemřela na nemoci.

⁴¹⁹ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 180.

⁴²⁰ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 38.

⁴²¹ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 264.

⁴²² E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 182.

9. Konec římské republiky

9.1 Válka slov

Oktavián byl v roce 33 př. n. l. podruhé zvolen konzulem. Od začátku roku bylo jasné, v jakém duchu se ponесou následující měsíce, poněvadž Oktavián začal velmi ostře napadat Antoniovo působení na východě.⁴²³ Odpověď z východu na sebe nenechala dlouho čekat. Antonius si v dopise adresovaném senátu stěžoval, že byl prakticky odstřižen od rekrutování nových legionářů na území Itálie. Dále pak kritizoval Oktaviánovo usídlování veteránů v Itálii, kde podle něj byli Antoniovi vojáci znevýhodňováni. V neposlední řadě nezapomněl zmínit fakt, že Oktavián nikdy nesplnil svůj slib a neposlal Antoniovi vojáky pro jeho východní tažení.⁴²⁴

Tato vzájemná osočování po nějaký čas pokračovala, přičemž Oktavián přešel od napadání Antoniových vojenských úspěchů k velké kritice aliance, kterou si Antonius vybudoval s egyptskou královnou Kleopatrou.⁴²⁵ Zvláštním trnem v oku pro Oktaviána byla jakási napodobenina triumfu, který Antonius obdržel od egyptské královny po svém arménském tažení. Oktavián využil velké podobnosti obou oslav a snažil se demonstrovat myšlenku, že se jedná o svatokrádež římských tradic.⁴²⁶ Stále se však jednalo o slovní hádky v dopisech či dokumentech a nikdo si nemyslel, že by se to snad mohlo přeměnit v další ozbrojený konflikt. Zejména Antonius se na začátku roku 33 př. n. l. cítil být v silné pozici a nehodlal rozpoutávat další občanskou válku.⁴²⁷

Blížil se další důležitý milník. Na konci roku 33 př. n. l. vypršela platnost druhého triumvirátu. S touto skutečností se každý ze zbývajících triumvirů vypořádal odlišně, což také odráželo jejich odlišné osobnosti. Antonius se tímto problémem nijak zvlášť nezaobíral, jelikož se nacházel na východě, který byl od Říma daleko a zkrátka se jeho pozice nijak zvlášť nezměnila, a navíc nebyl na východě nikdo, kdo by mu mohl nějakým způsobem vzdorovat. Zatímco Oktavián byl v odlišné situaci, nacházel se přímo v Římě a pod drobnohledem celého římského lidu. Oktavián tedy nedržel na začátku roku 32 př. n. l. žádný úřad, což pro něj bylo daleko problematictější než pro Antonia. V této situaci, kdy nebyl platný triumvirát, mohl úřad

⁴²³ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 276.

⁴²⁴ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 437.

⁴²⁵ PLÚTARCHOS, *Životopisy II.*, s. 658.

⁴²⁶ VELLEIUS PATERCULUS, *Římské dějiny II.*, s. 129-130.

⁴²⁷ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 228.

konzula mít daleko větší váhu, než měl v době trvání triumvirátu.⁴²⁸ Tahle skutečnost Oktaviánovu situaci ještě více zhoršovala, jelikož dva zvolení konzulové pro rok 32 př. n. l. byli Gnaeus Domitius Ahenobarbus a Gaius Sosius, což byli spojenci a přátelé Marka Antonia.⁴²⁹

Při prvním zasedání senátu v novém roce se ujal slova Sosius. Ve své řeči adresované senátu pěl chválu na Marka Antonia, a zároveň slovně útočil na Oktaviána.⁴³⁰ Samotný Oktavián nebyl na zasedání přítomen. Pravděpodobně očekával, že na zasedání proběhne nějaký slovní útok na jeho osobu, a tak chtěl raději zůstat mimo.⁴³¹ Nejdůležitější částí zasedání byl návrh Marka Antonia, který také přednesl Sosius. Antonius navrhoval, aby on i Oktavián vrátili veškerou moc do rukou senátu. Většina senátorů reagovala velmi spokojeně, jelikož doufali, že toto bude bod, kdy se uspořádání republiky vrátí do doby před občanskými válkami.⁴³² Opak byl ale pravdou. Jakmile byl tento návrh předložen, tak vystoupil Nonius Balbus, tribun lidu hovořící za Oktaviána, který tento návrh jednoznačně zamítl. Ukázalo se, že Oktavián neměl žádné úmysly se vzdát moci, kterou postupně získával od roku 43 př. n. l.⁴³³ Na druhou stranu myslet si, že tento návrh byl od Antonia zcela upřímný, by bylo bláhové, jelikož si sám musel být dobře vědom toho, že tento návrh nemá šanci projít a jeho cílem tedy dost možná bylo jen vzbudit v několika senátorech pocit, že se mají přiklonit spíše na jeho stranu než na tu Oktaviánovu.⁴³⁴

Po několika dnech dorazily zprávy o tomto zasedání k Oktaviánovi, ten na nic nečekal a okamžitě se vrátil zpět do Říma a nechal svolat další mimořádné zasedání senátu, kde chtěl reagovat na slovní útoky, které na něj byly směřovány ze strany konzulů na předešlém zasedání. Na zasedání senátu přišel v doprovodu svých ozbrojených vojáků, kteří měli zbraně schované pod tógami. Tento fakt jen dokresloval vážnost dané situace. Oktavián pravděpodobně nechtěl riskovat stejný osud, jaký potkal jeho adoptivního otce v budově senátu. Oktavián se usadil na své místo mezi oba konzuly i přes to, že v dané době nadržel žádný úřad. Následně reagoval na obvinění, která proti němu byla vznesena, a dále pak slovně zaútočil na Sosia a Antonia. Nikdo ze senátorů se neopovážil povznést jakoukoli námitku. Dost možná si senátoři začali

⁴²⁸ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 48-49.

⁴²⁹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 234. Ahenobarbus se prokázal pod Antoniem jako zkušený admirál a byl s ním dokonce v příbuzenském vztahu, zatímco Sosius vděčil Antoniovi za svou politickou kariéru a prokázal se být schopným vojenským velitelem.

⁴³⁰ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 439.

⁴³¹ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 278.

⁴³² J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 234.

⁴³³ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 439.

⁴³⁴ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 49.

uvědomovat, že jediným vyústěním této situace bude jen další občanská válka.⁴³⁵ Oktavián následně nechal zasedání ukončit se slibem, že na dalším řádném zasedání přinese důkazy o Antoniově vině.⁴³⁶

Situace se jen zhoršila, když bezprostředně po tomto zasedání oba konzulové uprchli k Antoniovi do Efesu.⁴³⁷ Následně po nich opustilo Řím i něco kolem 300 senátorů, většinou se jednalo o senátory, kteří podporovali Antonia.⁴³⁸ Antonius z uprchlých senátorů vytvořil jakýsi „východní senát“, jakožto nástroj propagandy. Zpětně se dá říci, že by však pro Antonia bylo lepší, kdyby všichni uprchlí senátoři zůstali v Itálii a podporovali jej tam, protože se Itálie stala místem, kde mohl Oktavián rozpoutat poslední vlnu své propagandistické války, ve které mu nikdo nemohl oponovat.⁴³⁹ Oktavián se jejich odchodem necítil znepokojen ani nijak ohrožen. Pro něj tato situace znamenala, že Řím byl zbaven vlivných senátorů, kteří by se snad mohli v budoucnu postavit na stranu Antonia. Absenci obou konzulů také velmi rychle a obratně vyřešil. Marcus Valerius Messala a Lucius Cornelius Cinna byli na návrh Oktaviána jmenováni do těchto pozic. Oba byli v dané situaci politicky nevýznamní, což Oktaviánovi ulehčovalo jeho další kroky a jednání.⁴⁴⁰

9.2 Vyhlášení války

Do roku 32 př. n. l. byl tento politický boj mezi Oktaviánem a Antoniem jenom slovního charakteru. V roce 32 př. n. l. však se však začaly objevovat příležitosti, které Oktavián už mohl přetvořit na záminky k válce. Nutno podotknout, že některé z těchto příležitostí mu Antonius sám poskytl, jako tomu bylo například v případě rozchodu s Oktaviánovou sestrou Oktávií, ke kterému došlo v létě v roce 32 př. n. l. Oktávie se po jejich rozchodu odebrala s jejich dětmi zpět do Říma. Výjimkou byl jejich nejstarší syn Marcus Antonius Antyllus, který zůstal s Antoniem na východě a zemřel v roce 30 př. n. l. Oktavián samozřejmě využil příležitosti k dalším propagandistickým útokům a ve svých přednesech v senátu osočoval Antonia, že opustil řádnou římskou občanku kvůli egyptské královně.⁴⁴¹ Stále to však nebylo tak zásadní, aby mohl Antoniovi vyhlásit válku, jelikož tento rozvod a následné spojení s Kleopatrou mohly

⁴³⁵ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 439.

⁴³⁶ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 278.

⁴³⁷ TAMTÉŽ, s. 278.

⁴³⁸ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 186.

⁴³⁹ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 50.

⁴⁴⁰ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 235-236.

⁴⁴¹ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 207. Antonius měl celkem 8 dětí. Jediný Antyllus byl na Oktaviánův příkaz zavražděn.

být chápány veřejností jako politický krok ze strany Antonia, který se svými činy snažil udržovat velmi dobré vztahy se spojencem Říma.⁴⁴²

Kritický okamžik nastal při onom hromadném úprku senátorů na východ. Tento pohyb osob totiž nebyl pouze jednostranný. Stejně jako uprchli někteří lidé od Oktaviána na východ, tak uprchli někteří lidé od Antonia na západ, neboť byli znechuceni jeho stále větší náklonností k egyptské královně. Na Oktaviánovu stranu se přidal bývalý konzul Lucius Munatius Plancus. Jeho změna náklonnosti od Antonia k Oktaviánovi se ukázala později být pro Oktaviána velmi užitečná. Plancus byl totiž jako svědek u sepsání Antoniovy závěti a znal tak místo, kde byla závěť uložena. Pravděpodobně ve snaze dostat se do Oktaviánovy přízně se Plancus podělil s Oktaviánem o informace týkající se této závěti. Oktavián neváhal využít této informace a hodlal závěť získat.⁴⁴³ Závěť byla uložena ve Vestině chrámu v Římě pod ochranou panenských kněžen. Oktavián se zmocnil závěti proti jejich vůli a rázem tak měl v ruce velmi citlivý dokument, který mu mohl velmi pomoci v jeho dalším snažení.⁴⁴⁴

Oktavián tuto závěť otevřel a přečetl ještě v prostorech chrámu. Ve starém Římě bylo nezákonné a absolutně nepřijatelné číst poslední vůli stále žijícího člověka. Oktavián tak musel být velmi opatrný, jakým směrem se budou jeho další kroky ubírat. Obsah té závěti mu samozřejmě mohl pomoci v dalším úsilí očernit Antonia, ale zároveň mohl obrátit římskou veřejnost proti němu.⁴⁴⁵ Samotný obsah závěti byl pro Oktaviána darem, který snad ani nemohl očekávat. Antonius měl být po smrti pohřben v Alexandrii. Caesarion měl být oficiálně uznán za Caesarova syna. Potomkům, které měl Antonius s Kleopatrou, měly být darovány velké majetky a peněžní sumy.⁴⁴⁶ Oktavián s ohledem na obsah závěti zariskoval a přečetl určité pasáže před senátem a také před shromážděním lidu na fóru. Římská veřejnost se okamžitě obrátila proti Antoniovi. Oktaviánovi tak jeho riskantní hra vyšla dokonale.⁴⁴⁷

V dané situaci bylo jasné, že dojde k další občanské válce. Oktavián okamžitě začal s politickými přípravami, které se ukázaly být neobvyklého charakteru. Oktavián si vyžádal od občanů přísahu věrnosti přímo své osobě. Tuto přísahu měli složit obyvatelé všech západních provincií, jak to také sám popisuje ve svém vlastním životopise: „Věrnost mi přísahala dobrovolně celá Itálie a vyžádala si mne za vůdce pro tu válku, ve které jsem zvítězil u Actia;

⁴⁴² T. HOLLAND, *Rubikon*, s. 336.

⁴⁴³ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 186-187.

⁴⁴⁴ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 282

⁴⁴⁵ Mary T. BOATWRIGHT – Daniel J. GARGOLA – Richard J. TALBERT, *Dějiny římské říše od nejrannějších časů po Konstantina Velikého*, Praha 2012, s. 308-309.

⁴⁴⁶ PLÚTARCHOS, *Životopisy II*, s. 656. Antonius měl s Kleopatrou 3 děti (Alexander Helios, Kleopatra Selene, Ptolemaios Philadelphus). Caesarion byl synem Kleopatry a Caesara, což z něj v danou chvíli dělalo jediného žijícího potomka Caesara.

⁴⁴⁷ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 443.

stejně mi přísahaly věrnost provincie galské, hispanské, Afrika, Sicilie a Sardinie...“.⁴⁴⁸ Do této doby byla taková přísaha zcela bezprecedentní. Stávalo se, že vojáci přísahali věrnost svým generálům, ale nikdy se nestalo, aby takovou přísahu složili lidé člověku, který v danou dobu nezastával žádnou politickou funkci.⁴⁴⁹ Po této přísaze bylo jasné, že Řím stojí na pokraji další občanské války.⁴⁵⁰

Válka byla vyhlášena jenom Kleopatře, která byla označena za nepřítele Říma.⁴⁵¹ Oktavián měl v úmyslu válku vést proti Antoniovi, ale nemohl ji tak prezentovat. Bylo mu jasné, že Antonius bude stát na straně svého spojence, což nakonec bude stačit na to, aby Oktavián mohl Antonia prohlásit za nepřítele státu. Nicméně prozatím musel být tento úmysl dokonale maskován.⁴⁵² Oktavián sice Antoniovi válku nevyhlásil, ale zrušil jeho jmenování do úřadu konzula, který měl zastávat v následujícím roce.⁴⁵³ Ihned po vyhlášení války senát svěřil válečné přípravy a vedení války do rukou Oktaviána, který v dané době nadržel sice žádný úřad, ale přísaha, kterou mu složil každý občan západních provincií, jej prakticky zavazovala k velení v této válce. Ačkoli byl soukromou osobu, nyní držel veškerou moc.⁴⁵⁴

9.3 Poslední válka římské republiky

Na začátku roku 31 př. n. l. se Oktavián stal opět konzulem. Tento úřad zastával již potřetí. Spolu s Oktaviánem byl zvolen Marcus Valerius Messalla Corvinus, který byl Oktaviánovým podporovatelem. Původně měl být kolegou Oktaviána Marcus Antonius, ale Oktavián mu tento úřad odebral v rámci vyhlášení války Kleopatře. Oktavián tak opět držel v ruce oficiální moc, kterou mu úřad konzula poskytoval.⁴⁵⁵

K shromáždění většiny vojáků obou armád už z velké části došlo ještě v minulém roce. Antonius s Kleopatrou se přes zimu 33/32 př. n. l. nacházeli v Efesu. Většina jejich jednotek se tedy shromáždila podél západního pobřeží Malé Asie.⁴⁵⁶ Antoniova armáda čítala 19 legií.⁴⁵⁷ Konkrétně se jednalo o 75 000 legionářů, 25 000 lehké pěchoty od vazalských států a spojenců,

⁴⁴⁸ Činy božského Augusta, s. 45.

⁴⁴⁹ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 53.

⁴⁵⁰ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 237.

⁴⁵¹ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 291.

⁴⁵² CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 447.

⁴⁵³ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 291.

⁴⁵⁴ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 238.

⁴⁵⁵ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 455.

⁴⁵⁶ A. K. GOLDSWORTHY, *Antony*, s. 349.

⁴⁵⁷ P. A. BRUNT, *Italian manpower*, s. 505-508.

12 000 jezdců a nakonec 500 válečných lodí,⁴⁵⁸ nichž čtvrtinu poskytla Kleopatra.⁴⁵⁹ Antonius se s Kleopatrou přesunul na konci léta roku 32 př. n. l. do Atén, kde začal plánovat místo pro bitvu.⁴⁶⁰ V Řecku si pravděpodobně Antonius začal uvědomovat, že jeho spojení s Kleopatrou bude mít i své nevýhody. Přišel kvůli ní o spojení s králem Herodem Velikým, s kterým odmítla Kleopatra bojovat na stejné straně. Dále pak senátoři, kteří za Antoniem uprchli ze západu, nebyli královně příliš nakloněni. Domitius Ahenobarbus se dokonce snažil Antonia přesvědčit, aby Kleopatru poslal zpět do Egypta.⁴⁶¹ Zde se však ukázala velká slabost, kterou Antonius tímto spojením získal. Byť si byl vědom, jakou přítěží je přítomnost Kleopatry v jeho táboře, tak s tím nemohl nic dělat. Byl na ní zcela závislý. Věděl, že pokud by její vojáci a lodě opustili jeho armádu, dostalo by ho to do značné nevýhody v následujícím střetnutí s Oktaviánem.⁴⁶²

Oktavián shromáždil své vojáky ke konci roku 32 př. n. l. v Brundisiu a Tarentu. Armáda čítala zhruba 80 000 legionářů, 12 000 jezdců a 250 válečných lodí.⁴⁶³ O tom, kdo bude velet Oktaviánově armádě nebylo pochyb. Jako velitel byl zvolen jeho věrný přítel Agrippa.⁴⁶⁴ Z čísel je jasné, že Antonius měl převahu, co se týče lodí. Počty legionářů je však nutno brát s rezervou, poněvadž není známo, zda byly legie kompletní.⁴⁶⁵ Nicméně co Oktaviánovi scházelo do počtů, doháněl na kvalitě. Většina jeho armády byla složena jenom z rekrutů z Itálie, kteří prošli dřívější zkouškou v Ilýrii, aby tak lépe mohli obstát v bitvě proti Antoniovým veteránům.⁴⁶⁶

Strategie pro tuto válku byla dána předem. Antonius nemohl pomýšlet na invazi do Itálie, jelikož Oktavián držel velmi důležité přístavy Brundisium a Tarentum. Přesun jednotek v několika vlnách do Itálie tedy nebyl možný.⁴⁶⁷ Přesně z tohoto důvodu mělo dojít k bitvě v Řecku, kde se odehrála v minulosti i rozhodující bitva mezi Pompeiem a Caesarem. Antonius se rozhodl čekat, až Oktavián přesune své oddíly do Řecka, jako to v minulosti učinil Pompeius v občanské válce proti Caesarovi.⁴⁶⁸

Antonius nechal hlavní část své armády u Actia.⁴⁶⁹ Musel však počítat s tím, že Oktavián

⁴⁵⁸ John M. CARTER, *The battle of Actium: The rise & triumph of Augustus Caesar*, New York 1970, s. 188.

⁴⁵⁹ A. K. GOLDSWORTHY, *Antony*, s. 350.

⁴⁶⁰ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 214.

⁴⁶¹ PLÚTARCHOS, *Životopisy II*, s. 655.

⁴⁶² J. M. CARTER, *The battle*, s. 188-189.

⁴⁶³ PLÚTARCHOS, *Životopisy II*, s. 658.

⁴⁶⁴ L. POWELL, *Marcus*, s. 83.

⁴⁶⁵ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 294. Jednu legii v té době tvořilo 5 000 legionářů.

⁴⁶⁶ J. M. CARTER, *The battle*, s. 202-203.

⁴⁶⁷ PLÚTARCHOS, *Životopisy II*, s. 659.

⁴⁶⁸ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 52.

⁴⁶⁹ PLÚTARCHOS, *Životopisy II*, s. 659.

může napadnout jakýkoli přístav na západním pobřeží Řecka. Z tohoto důvodu rozmístil menší posádky do dalších přístavů, jako byly například Methone (dnešní Methoni, jihozápadní pobřeží Peloponésu), Leukada, Korkyra (dnešní Korfu) a Korint.⁴⁷⁰ V této době Agrippa s menší flotilou hlídkoval v Jónském moři, kde se mu podařilo zachytit několik zásobovacích lodí, které vezly potřebný materiál a vybavení Antoniovi ze Sýrie, Egypta a Malé Asie. Jelikož Antonius své lodě nechával v defenzivním postavení v přístavech, zásobovací lodě neměl kdo bránit a Agrippa měl jednoduchou práci s jejich potopením.⁴⁷¹ Následně přišel první úder. Agrippa udeřil na město Methone. Město bylo obleženo a za krátkou dobu dobyto. Městu velel Antoniův spojenec mauretánský král Bogudes, který byl po dobytí města popraven.⁴⁷²

Oktavián, potěšen počátečními úspěchy, které Agrippa zaznamenal, se sám přesunul se svou částí armády do Brundisia a odtud přeplul na jaře roku 31 př. n. l. Jaderské moře. První pokus o vylodění byl plánován přímo u Actia, nicméně se rozpoutala bouře a Oktavián se musel spokojit s vyloděním bez jakéhokoli odporu severně od města Toryna (dnešní Albánie).⁴⁷³ Oktavián poté pokračoval v pochodu se svou armádou velmi rychle směrem na jih ve snaze zaskočit svého protivníka. Obsadil velmi důležité strategické pozice na hoře Leukata a získal také pro svou flotilu přístav při severním vstupu do Ambrakijského zálivu, který se nacházel naproti od tábora Antoniovy armády v jižní části zálivu.⁴⁷⁴

Oktavián věděl, že pokud by se mu podařilo vyprovokovat Antonia k bitvě před příchodem jeho zbylých jednotek z ostatních přístavů, měl by v daném střetnutí výhodu. Naproti tomu i Antonius si byl této skutečnosti vědom a bitvu tak odmítal.⁴⁷⁵ Mezitím Agrippa pokračoval v útocích na Antoniovy přístavy na západním pobřeží, a nakonec se zmocnil Patry a Korintu. Nyní měl Oktavián kontrolu nad celým západním pobřežím obklopujícím Ambrakijský záliv.⁴⁷⁶ Po tomto úspěchu se Agrippa připojil spolu se svými loďmi k Oktaviánovi v táboře a začali společně plánovat strategii. Oba tušili, že teď nadešla chvíle, aby Antoniovi zasadili poslední ránu.⁴⁷⁷ Antonius si vážnost situace uvědomoval také a pokusil se zvrátit dosavadní průběh války. Po příchodu zbytku své armády se rozhodl postavit nový tábor, který ležel tentokrát na severní straně zálivu. Následně poslal svou jízdu kolem zálivu,

⁴⁷⁰ J. M. CARTER, *The battle*, s. 204-205.

⁴⁷¹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 241.

⁴⁷² CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 459.

⁴⁷³ PLÚTARCHOS, *Životopisy II*, s. 659.

⁴⁷⁴ FLORUS, *Epitoma II.*, s. 300.

⁴⁷⁵ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 56.

⁴⁷⁶ A. K. GOLDSWORTHY, *Antony*, s. 362.

⁴⁷⁷ L. POWELL, *Marcus*, s. 86.

aby tak mohl Oktaviána napadnout i z východu.⁴⁷⁸

Bohužel pro Antonia dopadl tento útok jízdy fiaskem a podobně následně dopadl pokus o prolomení lodní blokády, který vedl Gaius Sosius.⁴⁷⁹ Pro Antonia situace koncem léta 31 př. n. l. nevypadala dobře. Morálka mužů byla velmi nízká, což vedlo k velké vlně dezercí. Navíc se v táborech začaly šířit různé nemoci.⁴⁸⁰ Všechny tyto skutečnosti přinutily Antonia, aby opustil svůj nový tábor na severní straně Ambrakijského zálivu a přesunul se zpět ke svému původnímu táboru, který se nacházel u Actia.⁴⁸¹

Antonius po svém přesunu svolal válečnou radu, kde hodlal představit své další kroky. Zde se opět ukázalo, že přítomnost egyptské královny Kleopatry byla spíše přítěží než pomocí.⁴⁸² Kleopatra na této válečné radě navrhl, aby byly posádky svěřeny zkušeným velitelům a zbytek armády se s ní a Antoniem přesunul zpět do Egypta.⁴⁸³ Tento návrh byl sice zamítnut, ale způsobil, že Antoniův věrný přítel Domitius Ahenobarbus se po této válečné radě přidal na Oktaviánovu stranu.⁴⁸⁴ Antonius byl zdrcen zprávou o dezerci svého věrného přítele a rozhodl se, že už nebude dál čekat a utká se s Oktaviánem v námořní bitvě.⁴⁸⁵

Ráno 2. září 31 př. n. l. vyrazil Antonius se svou flotilou vstříc Oktaviánovi a Agrippovi. První fáze bitvy byla čistě vyčkávací, Antonius zřejmě plánoval své útoky až na odpoledne kvůli příznivému větru, zatímco Oktavián si mohl dovolit vyčkávat i daleko déle, jelikož to nebyl on, kdo musel prolomit lodní blokádu.⁴⁸⁶ S příchodem odpoledne Antonius vydal rozkaz k útoku. Agrippa však potřeboval daleko více manévrovacího prostoru, aby dokázal ohrozit i křídla nepřítele, a tak vydal rozkaz k mírnému ústupu. Jakmile byl spokojen s prostorem, který se mu otevřel na křídlech nepřítele, vydal rozkaz k útoku.⁴⁸⁷ Po ztrátách, které Antonius utrpěl před samotnou bitvou, měla Oktaviánova flotila pravděpodobně mírnou převahu, a navíc jeho admirálové byli díky válce proti Sextovi Pompeiovi zkušenější než Antoniovi admirálové.⁴⁸⁸

V průběhu bitvy se otevřela skulina ve středu Oktaviánovy flotily. Kleopatra neváhala a okamžitě se svými loděmi vyrazila vpřed. Jakmile Antonius uviděl, co se děje, opustil svou vlajkovou loď a přidal se ke Kleopatře.⁴⁸⁹ Kleopatře a Antoniovi se podařilo spolu se zhruba

⁴⁷⁸ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 465.

⁴⁷⁹ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 56-57.

⁴⁸⁰ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 243.

⁴⁸¹ A. K. GOLDSWORTHY, *Antony*, s. 363.

⁴⁸² L. POWELL, *Marcus*, s. 87.

⁴⁸³ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 469.

⁴⁸⁴ L. POWELL, *Marcus*, s. 87-88.

⁴⁸⁵ J. M. CARTER, *The battle*, s. 213.

⁴⁸⁶ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 58.

⁴⁸⁷ A. K. GOLDSWORTHY, *Antony*, s. 366.

⁴⁸⁸ TÝŽ, *Augustus*, s. 191.

⁴⁸⁹ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 58.

100 loďmi⁴⁹⁰ uprchnout zpět do Egypta.⁴⁹¹ Zbylé lodě neměly důvod dále pokračovat v boji, a tak se vrátily do přístavu, kde se vzdaly Oktaviánovi. Agrippa část těchto lodí využil k vybudování námořní policie, ale většina lodí byla zničena.⁴⁹² Oktavián večer po bitvě zůstal na palubě lodí, aby dohlédl na to, že žádná další loď neodpluje do Egypta za Antoniem.⁴⁹³ Bitva u Actia byla divná událost. Pokud by se na ní nahlíželo čistě z hlediska cílů, kterých chtěli aktéři dosáhnout, tak bitvu vyhráli Antonius a Kleopatra, jelikož se jim podařilo prolomit blokádu a uprchnout. Nicméně tento dílčí úspěch nezměnil celý obraz vojenského tažení. V zásadě Antonius a Kleopatra odvrátili svůj konec jen o jeden rok.⁴⁹⁴

Antoniova poslední šance byla posádka 4 legií, která byla umístěna v Kyrenaice (dnešní východní Libye). Když Antonius utíkal od Actia, zamířil nejdříve směrem k přístavu Paraetium, který byl nejbližší místu, kde byly umístěné tyto legie. Když však dorazil na dohled přístavu, dostal zprávu, že legie prohlásily věrnost Oktaviánovi. S touto další zdrcující zprávou otočil své lodě a odplul do Alexandrie za Kleopatrou, která už nějaký čas byla zpět v Egyptě.⁴⁹⁵

Dříve než Oktavián mohl pronásledovat Antonia a Kleopatru, musel se vypořádat s dalšími problémy, které se objevily.⁴⁹⁶ Nejdříve musel dostat pod svou kontrolu Malou Asii, což se mu také ke konci roku 31 př. n. l. povedlo. Nebylo to zase tak problematické, jelikož většina vládců klientských států poznala, že Antonius je poražen, a že jejich loajalita se nyní musí upírat směrem k Oktaviánovi. Druhým problémem se ukázala být situace v samotné Itálii, kterou v době Oktaviánovy nepřítomnosti spravoval Maecenas.⁴⁹⁷ Jednalo se o samotné veterány, kteří se začali bouřit a požadovat své odměny a pozemky. Z tohoto důvodu Oktavián v zimě v roce 31 př. n. l. přeplul moře do Brundisia, kde se sešel s veterány a částečně uklidnil situaci s příslibem toho, že se vše vyřeší, až dobude Egypt. S částečně uklidněnou situací v Itálii se opět mohl soustředit na ukončení občanské války.⁴⁹⁸

Na začátku roku 30 př. n. l. se Oktavián vrátil do Malé Asie a pokračoval se svou armádou v pochodu skrze Sýrii do Egypta. Další jeho armáda pochodovala na Egypt ze západu, jednalo

⁴⁹⁰ E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 220.

⁴⁹¹ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 508-509.

⁴⁹² E. G. HUZAR, *Marc Antony*, s. 220.

⁴⁹³ CASSIUS DIO, *Roman History V*, s. 511-513.

⁴⁹⁴ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 59. V bitvě zahynulo pouze 5 000 vojáků, což bylo na tehdejší poměry námořních bitev velmi málo.

⁴⁹⁵ A. K. GOLDSWORTHY, *Antony*, s. 370-371.

⁴⁹⁶ C. B. R. PELLING, *The Triumviral Period*, s. 61.

⁴⁹⁷ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 191-192. Navzdory tomu, že Maecenas nikdy nedržel žádný oficiální úřad, byl Oktaviánem pověřován k plnění nejtěžších politických úkolů.

⁴⁹⁸ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 298. Jednalo se o válečné veterány, kteří byli po bitvě u Actia odesláni do Itálie, ale nebyla jim přidělena žádná odměna.

se o 4 legie z Kyrenaiky, které se přidaly na jeho stranu teprve nedávno.⁴⁹⁹ Obě armády dorazily do Egypta v červenci v roce 30 př. n. l.⁵⁰⁰ Oktavián se utábořil poblíž města⁵⁰¹ a po nějaký čas si Oktavián vyměňoval s Antoniem korespondenci, kde se pravděpodobně snažil Antonia přinutit, aby se vzdal. Tato snaha se ukázala jako marná.⁵⁰²

Nejprve došlo k menším potyčkám, ale nakonec Antonius 1. srpna 30 př. n. l. vyslal svou flotilu k útoku. Celá flotila se však okamžitě vzdala Oktaviánovi, a to samé učinila následně i Antoniova jízda.⁵⁰³ Antonius dostal v průběhu útoku falešnou zprávu o tom, že si Kleopatra vzala život. V reakci na tuto zprávu se sám probodl mečem. Kleopatra se poté, co následně našla svého milence ležícího na zemi s mečem v břiše, rozhodla, že sama skoncuje i se svým životem. Měl to do jisté míry být i poslední čin odporu vůči Oktaviánovi.⁵⁰⁴

Oktavián se nacházel ve složité situaci. Nabízela se skutečnost nechat Kleopatru žít a odebrat jí její království, ale naproti byla samotná Kleopatra pro Oktaviána hrozbou. Jako matka jediného potomka Julia Caesara představovala sílu, kterou ani Oktavián neměl. Zabití Kleopatry naopak mohlo vyvolat nestabilitu v samotném Egyptě. Oktavián si byl vědom této problematiky a přistoupil k jejímu řešení pragmaticky. Dostal se se svými muži do mauzolea, kde se Kleopatra skrývala a odstranil odtud veškeré předměty, které by mohly Kleopatře pomoci k sebevraždě.⁵⁰⁵ Kleopatře se však i přes tuto skutečnost povedlo vzít si vlastní život. Příčina její smrti dodnes není známa. Následně byla pohřbena podle egyptských zvyklostí vedle Antonia.⁵⁰⁶ Egypt přišel o svého posledního panovníka z ptolemaiovské dynastie. Caesarion byl následně zavražděn, aby už nikdo nemohl zpochybňovat Oktaviánovo dědictví po Caesarovi. V poslední řadě prokázal Oktavián vůli milosrdenství a ušetřil Alexandrii rabování svých vojáků.⁵⁰⁷ V danou chvíli bylo Oktaviánovi 33 let a nezbýval nikdo, kdo by mohl oponovat jeho moci či dokonce zpochybňovat jeho postavení v celé římské říši.

⁴⁹⁹ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 252.

⁵⁰⁰ A. K. GOLDSWORTHY, *Antony*, s. 376-377.

⁵⁰¹ Duane ROLLER, *Cleopatra: A biography*, Oxford 2011. s. 145.

⁵⁰² A. K. GOLDSWORTHY, *Antony*, s. 376-377

⁵⁰³ D. ROLLER, *Cleopatra*, s. 145.

⁵⁰⁴ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 191-192.

⁵⁰⁵ D. ROLLER, *Cleopatra*, s. 145.

⁵⁰⁶ PLÚTARCHOS, *Životopisy II*, s. 674–675

⁵⁰⁷ J. BLEICKEN, *Augustus*, s. 255-256.

10. Závěr

Po zavraždění Caesara spiklenci doufali, že smrt tyrana povede k záchraně římské republiky. Spiklenci tímto činem chtěli dosáhnout obnovy politického uspořádání republiky, které panovalo před nástupem Sully a Caesara.⁵⁰⁸ I přes velkou snahu spiklenců o tuto obnovu, byly tyto myšlenky naivní a nereálné.

Caesarovým dědicem se stal jeho prasnovec Oktavián, který byl Caesarem v závěti adoptován.⁵⁰⁹ V danou dobu se jednalo o mladého muže, který měl s římskou politikou minimální zkušenosti a všechno, co držel ve svých rukou jako trumf, bylo jméno Caesar, které získal díky adopci. Z toho také vyplývá, že ho nikdo v danou chvíli nemohl brát příliš vážně, jako tomu bylo například u Marka Antonia, který mu odmítal vydat Caesarův majetek. Druhým příkladem mohl být Cicero, který se naopak pokoušel Oktaviána využít, ke svým vlastním zájmům. Oba tyto muže nakonec Oktavián překonal, nebo dokonce využil na své cestě k moci.

Navzdory svému mladému věku držel úřad konzula, velel armádě a byly mu prokazovány různé další počty. Je třeba si uvědomit, že měl svou cestu mírně předpřipravenou svým adoptivním otcem, jelikož mu odkázal své jméno. Na tuto skutečnost upozorňoval i Markus Antonius, který Oktaviána obviňoval, že Oktavián za všechno vděčí Caesarovi. To sice byla pravda, ale pouze ze začátku Oktaviánovy politické kariéry. Způsob, jakým Oktavián postupem času získával nové zkušenosti a zvětšoval svou moc, zapříčinil, že i on mezi lidmi začal vzbuzovat stejný pocit, který kdysi mezi lidmi vzbuzoval Caesar.

V průběhu let Oktavián neprokázal žádné náznaky, že by snad chtěl v budoucnosti přeměnit republiku na císařství. Otázka samotných motivací pro jeho vzestup je tedy mírně nejasná. Po Caesarově smrti byla pomsta pravděpodobně hlavní motivací, ale už tehdy se zde začaly objevovat i jiné motivace. Kumulace politických funkcí, prestiž a samotná moc, byly aspekty, které zcela jistě promlouvaly do Oktaviánových rozhodnutí. Po bitvě u Phillip mohl složit funkci a odejít do ústraní, ale neučinil tak. Místo toho vytvořil druhý triumvirát, po vzoru svého adoptivního otce a soustředil ve svých rukou další moc. Stejně tak mohl odejít do ústraní po skončení platnosti triumvirátu v roce 32 př. n. l., ale opět tak neučinil. Místo toho postupem času odstranil všechny překážky v jeho cestě k absolutní moci v rámci římské říše.

Je důležité vidět Oktaviána z obou úhlů pohledu. Oktavián často bývá líčen, jako opatrný plánovač, který byl až ledově klidný. Navzdory tomuto tvrzení byl Oktavián převážně spíše gambler, který postupem let od svého vstupu do římské politiky vytvářel systém, který stál na

⁵⁰⁸ APPIÁNOS, *Krise*, s. 166.

⁵⁰⁹ A. K. GOLDSWORTHY, *Augustus*, s. 6.

improvizacích a experimentech. Tyto improvizace často vycházely a do Oktaviánových rukou přihrávaly stále více politické moci, až nakonec držel veškerou moc právě on sám. Jeho osoba je také spojena s proskripce, které připravili o život a majetek mnoho lidí v Římě. Neměl ani morální zábrany v osobním životě. Za svou manželku si vybral již vdanou ženu, která v té době měla už jednoho syna a čekala další dítě.⁵¹⁰ To bylo něco, co by člověk čekal spíše od jeho rivala Marka Antonia než samotného Oktaviána.

Oktavián nebyl dokonalý člověk, ale byl velice schopný a odhodlaný použít veškeré prostředky, které měl k dispozici, aby vytěžil z každé situace maximum. Přeměna římské republiky, která trvala po celé 1. století př. n. l, byla završena Oktaviánovou cestou k moci, která předznamenala vznik římského císařství.

⁵¹⁰ R. SYME, *The Roman Revolution*, s. 229.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

- Appiános, *Krise římské republiky*, přel. Jan Burian, Praha 1989.
- Appiános, *Zrod římského impéria*, přel. Jan Burian, Praha 1986.
- Cassius Dio, *Roman History I– VI*, přel. Ernest Cary, London 1914–17
- Florus, *Epitoma*, in: Velleius Paterculus a Florus, *Dvojí pohled na římské dějiny*, přel. Bohumila Mouchová, Praha 2013, s. 175–310.
- Velleius Paterculus, *Římské dějiny*, in: Velleius Paterculus a Florus, *Dvojí pohled na římské dějiny*, přel. Bohumila Mouchová, Praha 2013, s. 42–170.
- Plútarchos, *Životopisy slavných Řeků a Římanů I– II*, přel. Antonín Hartmann, Rudolf Mertlík, Václav Bahník, Ferdinand Stiebitz, Praha 1967.
- Činy božského Augusta, in: *O vlastním osudu*, přel. Julie Nováková, Praha 1973, s. 39–47.
- Gaius Suetonius Tranquillus, *Životopisy dvanácti císařů*, přel. Bohumil Ryba, Praha 1974.

Literatura:

- BARRETT, Anthony, *Livia. First Lady of Imperial Rome*, New Haven 2002.
- BIVAR, Adrian David Hugh, *The Political History of Iran Under the Arsacids*, in: Yarshater, EHSAN (ed.), *Cambridge History of Iran, Volume 3(1): The Seleucid, Parthian, and Sasanian periods*, New York 2006.
- BLEICKEN, Jochen, *Augustus: The Biography*, London 2016.
- BOATWRIGHT, Mary T. – GARGOLA, Daniel J. – TALBERT, Richard J., *Dějiny římské říše od nejrannějších časů po Konstantina Velikého*, Praha 2012.
- BRUNT, Peter Astbury, *Italian manpower 225 B.C. – 14 A.D.*, Oxford 1971.
- BRUNT, Peter Astbury, *The Fall of the Roman Republic*, New York 1988.
- BURIAN, Jan – OLIVA, Pavel, *Civilizace starověkého Středomoří*, Praha 1984.
- CARTER, John M., *The battle of Actium: The rise & triumph of Augustus Caesar*, New York 1970.
- CHRIST, Karl, *Krise a zánik římské republiky*, Praha 2010.
- ECK, Werner, *Augustus a jeho doba*, Praha 2004.

- EDMONDSON, Jonathan, *Augustus*, Edinburgh 2009.
- GOLDSWORTHY, Adrian Keith, *Antony and Cleopatra*, London 2010.
- GOLDSWORTHY, Adrian Keith, *Augustus: First Emperor of Rome*, New Haven 2015.
- GOLDSWORTHY, Adrian Keith, *Caesar. Život giganta*, Praha 2010.
- HOLLAND, Tom, *Rubikon: triumf a tragédie římské republiky*, Praha 2005.
- HUZAR, Eleanor Goltz, *Marc Antony: A Biography*, Minnesota 1978.
- KEPPIE, Lawrence, *The Army and the Navy*, in: Alan BOWMAN – Edward CHAMPLIN – Andrew LINTOTT (edd.), *The Cambridge Ancient History X: The Augustian Empire, 43 B.C. – A.D. 69*, Cambridge 2008, s. 371-396.
- MEIER, Christian, *Julius Caesar*, London 1996.
- OSGOOD, Josiah, *Caesar's legacy. Civil war and the Emergence of the Roman Empire*, New York 2006.
- PELLING, Christopher, *The triumviral period*, in: Alan BOWMAN – Edward CHAMPLIN – Andrew LINTOTT (edd.), *The Cambridge Ancient History X: The Augustian Empire, 43 B.C. – A.D. 69*, Cambridge 2008, s. 1-69.
- POWELL, Lindsay, *Marcus Agrippa: Right-Hand Man of Caesar Augustus*, Barnsley 2015.
- RAWSON, Elizabeth, *The Aftermath of the Ides*, in: John Antony CROOK – Andrew LINTOTT – Elizabeth RAWSON (edd.), *The Cambridge Ancient History IX: The Last Age of the Roman Republic 146–43 B.C.*, Cambridge 1994, s. 468-490.
- ROLLER, Duane, *Cleopatra: A biography*, Oxford 2011.
- SHELTON, John-Ann, *As Romans did: A Sourcebook in Roman Social History*, Oxford 1998.
- SHOTTER, David, *Augustus Caesar*, London 2005.
- SHOTTER, David, *The Fall of the Roman Republic*, London 2005.
- SYME, Ronald, *The Roman Revolution*, London 1960.
- WEIGEL, Richard D., *Lepidus: The Tarnished Triumvir*, New York 2002.
- WISEMAN, Timothy Peter, *Julius Caesar*, Cheltenham 2016.